

భారతి

నవంబర్

వైష్ణవము
దేశాధికారాగ్రాంతరపుపంతులు
పెలరాసాయిస్వర

1975

భారతి

మా స ప త్రి క

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

*

నవంబరు, 1975

సంపుటము : 52 :

పంచిక : 11 :

విడిపత్రిక పోలీసు శాసనసభ

సమస్యల వలయంలో నుంచి

సమసమాజ చతురస్రంలోకి...

కొందరి జీవితం వడ్డించిన విస్తరి
అట్టివారు బహు కొద్దిమంది
కాని, అత్యధిక సంఖ్యాకుల జీవితం
నిరంతర సమస్యల సంఘర్షణ వలయం
ఆ వలయం నుంచి వారికి విముక్తి కలిగించాలన్నదే
అందుకే..... ప్రభుత్వ సంకల్పం

- * చదువుకోదలచిన వారికి స్కాలర్‌షిప్పులు
- * ఉద్యోగాలలో రిజర్వేషన్లు
- * హాస్టళ్లలో ఉచిత భోజన వసతి సౌకర్యాలు
- * శాసనసభల్లో ప్రత్యేక సీట్లు సౌలభ్యాలు
- * భూమిలేని పేదలకు బంజర్ల పంపిణీ
- * ఇళ్లు లేని దీనాలకు స్థలాల పంపిణీ
- * ఆర్థిక సహాయ సంస్థలద్వారా ఋణాల కల్పన

అంతేకాక యింకా అనేక చర్యలు—

సమసమాజ నిర్మాణానికి వేస్తున్న దారులు

ఎన్నో ఎన్నో పున్నాయి

బలహీన వర్గాలవారికి ఆశాజ్యోతులై నిలిచి పున్నాయి

విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1975

సాక్షాత్కారం	“కావ్యశ్రీ”	4
అర్యాచీన తూర్పు గాంగరాజుల దేవేరులు	డా. పి. వి. రామచంద్రరావు	7
దీప్తి	శ్రీ రామా చంద్రమౌళి	12
గ్రామీణ బ్యాంకులు : కొన్ని ఆలోచనలు	శ్రీ ఐ. సత్యసుందరం	13
విముక్తి	శ్రీ కేఎస్సీ	15
జనాభాసమస్య అహోర సమస్య !!	డా. బి. ఆర్. కె. రావు	16
నేను—కవిత	శ్రీ జి. శ్రీనివాసరావు	23
రక్తయజ్ఞం	శ్రీ కలువకొలను సదానంద	26
చర్య : “బాల వ్యాకరణము—తెలింగ లక్షణశేషము	శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి	37
తెలుగులిపి సంస్కరణ : కొన్ని సమస్యలు—సమాధానాలు	డా. బయ్యా వెంకటనారాయణరావు	42
రాయలవారి వ్యవసాయాభిజ్ఞత	శ్రీ కనమలూరు వెంకటశివయ్య	48
కలగూరగంప		53
గంధ విమర్శలు		58

సాక్షాత్కారం

“కావ్యశ్రీ”

విన్నోళ్లనుంచో
విన్నోళ్లనుంచో
కళ్ళలో వత్తులు వేసుకు
కళ్ళు కాయలు కాసేలా
వెదుకుతున్నాను నీకోసం.
విదురు చూస్తున్నాను నీకోసం.

అగుపడని అందానివని
అందని అనందానివని
అశను చంపుకోలేదు
నిరాశను పెంచుకోలేదు!
నీరసపడి-రాపడి-
రాయిడి చెందలేదు.

కాంక్షనే రూపంగా మలిచి
సాక్షాత్కరించుకోవాలని
రంగుల ఊహకు ప్రాణంపోసి
ప్రత్యక్షంగా చూడాలని
కాలంలోని డణ డణం
నిరీక్షిస్తున్నాను నీకోసం.
ప్రకృతిలోని ప్రత్యేకానుభవ
పరీక్షిస్తున్నాను నీకోసం

నిన్ను చూడాలనే తపన
తపమై-అతపమై
వయసును నిండిస్తుంటే
మనసును పండిస్తుంటే
నా చుట్టూనేనే పరిభ్రమిస్తూ
నా మదిలో నేనే పరిభ్రమిస్తూ
వెదుకుతున్నాను నీకోసం
విదురుచూస్తున్నాను నీకోసం

కాంక్షకు రూపం కలగదేం ?
కలిగింది కళ్ళలో నిలవదేం ?
పుష్టిలోని ఒక్కొక్క కణం
నీలోని ఒక్కొక్క అణువుగా
ప్రకృతిలోని ఒక్కొక్క రంగు
నీలోని ఒక్కొక్క అందంలా
విడిగా - విడి విడిగా
అంతటా కనిపిస్తావు -

అయినా ఒక్కటి కాకున్నావు
ఏకత్వంలోని భిన్నత్వమా ?
భిన్నత్వంలోని ఏకత్వమా ?
ద్వైతమా ? అద్వైతమా ?

నసంత వికస్యత
వర్ధవితాన రూపంతో

విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1975

సాక్షాత్కారం	“కావ్యశ్రీ”	4
అర్యాచిన తూర్పు గాంగరాజుల దేవేరులు	డా. సి. వి. రామచంద్రరావు	7
దీప్తి	శ్రీ రామా చంద్రమౌళి	12
గ్రామీణ బ్యాంకులు : కొన్ని ఆలోచనలు	శ్రీ ఐ. సత్యసుందరం	13
విముక్తి	శ్రీ కేఎస్సీ	15
జనాభాసమస్య అహోర సమస్య !!	డా. బి. ఆర్. కె. రావు	16
నేను—కవిత	శ్రీ జి. శ్రీనివాసరావు	23
రక్తయజ్ఞం	శ్రీ కలువకొలను సదానంద	26
చర్య : “బాల వ్యాకరణము—(తిలింగ లక్షణశేషము	శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి	37
తెలుగులిపి సంస్కరణ : కొన్ని సమస్యలు—సమాధానాలు	డా. బయ్యా వెంకటనూర్యనారాయణ]	42
రాయలవారి వ్యవసాయాభిజ్ఞుల	శ్రీ కనమలూరు వెంకటశివయ్య	48
కలగూరగంప		53
గ్రంథ విమర్శలు		58

నీ తనూ లావణ్యం
నీ మనో విలాసం
ప్రకటిత మయింది—
ప్రవచింప బడింది.

గ్రీష్మ తప ప్రవాళ
ప్రభా ప్రసారంలో
నీ ఓరచూపుల వాడి
నీ దోరచూపులవేడి
ద్యోతకమయింది —
దోబూచులాడింది.

నర్వాభిమత్యమల
నీరదాంతరంగంలో
నీ చిరునవ్వుల నిరిజల్లు
నీ సిరిమోమున హరివిల్లు
చలిమంటలు చేసింది —
చెలికారం చేసింది.

శర్దాకా సుధా నిధి
శీతా తపశోభిలో
నీ షోడశాబ్దముల వయసు
నీ షోడబార్దమైన మనసు
నిశ్చలమై నిలిచింది—
నిర్మలమై వెలిగింది.

హేమంత ప్రశాంత
సోతస్వినీ కవోషజ్వలాలతో
నీ సుధామయ హృదయం

నీ కళాధాత జీవనం—
తొంగి తొంగి చూచింది
తొణికిసలాడింది.

శిశిర తుషారశీకర
శోభిత శాద్వల సౌందర్యంతో
నీ నవలా నయ నయగారం
నీ నవనీత నవక కృంగారం
కనుల విందుచేసింది—
మనసునందు పూచింది.

అన్నీ ! అవన్నీ ! నీవే ! నీవే !
అయివా ఒకటిగా లేవే ?
ఒకే క్షణంలో అన్నీ
ఒకటైన రూపంతో,
అవతరించ వేం ?
అనుగ్రహించ వేం ?
ఎన్నాళ్ల తపన ?
ఎన్నేళ్లి యావన ?

అనుకొనే సమయంలో
అలోచనా విహీనుసంతో
ఈ కుభి ముహూర్తంలో
ఈ పర్య మహోదయంలో
నీ సమగ్ర సౌందర్యంతో
నీ సంపూర్ణ రూపంతో
సాక్షాత్కరించావు —
సంభ్రమానంద సమ్మోహితో
ఒక్కొక్కటిగా నన్నుక్కిరి బిక్కిరి చేశావు.

వసంత వికస్వర వర్ణవిలాస రూపానివా ?
 గ్రీష్మోత్పల ప్రవాళ ప్రభా ప్రసారనివా ?
 వర్షాభిమత్యమల నీరతాంత రంగానివా ?
 శరదాకా సుధానిధి శీతా తపశోభవా ?
 హేమంత ప్రశాంత సోతస్వినీ జలకవోష్లానివా ?
 శిశిర తుషార శీకర శోభిత శాద్వ్య సౌందర్యానివా ?

కాదు -

ఏ ఒక్కటి నీవు కాదు

నీవే అవన్నీ !

అన్నీ కలిసిన

ఆరూపానికి పేరులేదు -

అదే నీ సంపూర్ణ స్వరూపం.

అంతటా నిండిన

అందానికి నిర్వచనంలేదు -

అదే నీ సమగ్ర సౌందర్యం.

ఆరూపంతో ఆసౌందర్యంతో

ప్రత్యక్షమయ్యావు -

పట్టుబడిపోయావు.

నావంక చూశావు

కదలి అడగు చల్లదనం

ముద్దచేసి నాతలపై

అద్దినట్లయింది.

నమ్మచూచి నవ్వావు

నీ దోసిట నిండావెన్నెల

నింపుకొని నా మోముపై

ఒప్పినట్లయింది.

చేతులువాపి రమ్మన్నావు

సృష్టిలోని అనురాగమంతా

పుప్పొడిచేసి నామీద

గుప్పిట్లతో చల్లినట్లయింది

కాగిలిలో నన్నిముడ్చుకున్నావు

ప్రకృతిలోని ఆనందమంతా

అమృతం చేసి నన్ను విలువునా

అభిషేకించి నట్లయింది.

నేను నీలో లీనమయ్యాను -

అనుకొన్నాను-నిజానికి -

నీవే నాలో లీనమయ్యావు

నీవు నా ఆత్మవుకదా !

అ ర్యా చీ న

తూర్పు గాంగరాజుల దేవేరులు

డా. సి. వి. రామచంద్రరావు

అర్యాచీన తూర్పు గాంగరాజులు వదునేడుగురు మహానదీ-గోదావరీ మధ్యస్థ కళింగాంధ్రమును నాలుగు వందల ఏండ్లు (క్రీ.శ. 1038-1434) అవిచ్ఛన్నముగా పరిపాలించిరి. వీరిలో మొదటివాడు అనంతవర్మ అను బిరుదనామమును వహించిన వజ్రహస్తదేవుడు (క్రీ. శ. 1038-1070). అతని తరువాత వారు, వరుసగా, దేవేంద్రవర్మ బిరుదాంకితుడయిన రాజరాజ దేవుడు (క్రీ.శ. 1070-1078); అనంతవర్మ చోడగంగదేవుడు (క్రీ. శ. 1078-1152); కామార్జునుడు (క్రీ. శ. 1147-1156); రాఘవుడు (క్రీ. శ. 1156-1170); ఇమ్మడి రాజరాజ దేవుడు (క్రీ. శ. 1170-1190); ఇమ్మడి అనియంక భీముడు (క్రీ.శ. 1190-1198); ముమ్మడి రాజరాజదేవుడు (క్రీ.శ. 1198-1211); ముమ్మడి అనియంక భీముడు (క్రీ. శ. 1211 - 1238); మొదటి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1238-1263); మొదటి భాను దేవుడు (క్రీ. శ. 1263 - 1278); ఇమ్మడి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1278-1305); ఇమ్మడి కామదేవుడు (క్రీ. శ. 1305-1327); ముమ్మడి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1327-1353); ముమ్మడి భానుదేవుడు (క్రీ. శ. 1353-1378); నాల్గిడి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1378-1409); నాల్గిడి భాను దేవుడు (క్రీ. శ. 1409-1434). వీరిలో వజ్రహస్తదేవుని ముమ్మడి వజ్రహస్తదేవుడనుటయు కలదు. ఇతలు ఇమ్మడి, ముమ్మడి అను గణనము, వీరి ముందువారును, వీరి పగ్గోతీకులును అగు పూర్వగాంగులనుండి చేసిన గణనము. వజ్రహస్తుని తండ్రి కామార్జునుడు పూర్వగాంగుల జాతిలోని వాడు. కామార్జునుని ముగ్గురు కొడుకులలో చివరివాడు వజ్రహస్తదేవుడు. వజ్రహస్తదేవుడు తన ఆధిపత్యమున గుండమరాజు, మధుకామార్జునుల తర్వాత, క్రీ. శ.

1038 లో సింహాసనాధిష్ఠించి, కొన్ని విశిష్టమైన చారిత్రక కారణములవల్ల, అర్యాచీన గాంగులలో ప్రథముడుగా పరిగణింపబడుచున్నాడు.

అర్యాచీన గాంగరాజులలో అధికులు అనేక రాణులను కలవారు. వీరి వివాహములు కొన్ని ఇరు వక్షముల రాజకీయ లాభముల నుజ్జరిగి యుండవచ్చును. వీరిలో మొదటి ముగ్గురు రాజుల తామ పట్టికలు, 'వజ్రహస్త'ని తల్లి వినయ మహాదేవి వైదుంబుల అడ వడచని తెలుపు చున్నవి. శాలివాహన శకము (శా. శ. 982) (క్రీ. శ. 1060) నాటి వజ్రహస్తుని చిక్కాలవలన శాసనము ఆమె వైదుంబ వశమనడి సాలకడలో లక్షిద్దేవి నల్లె పుట్టినదని తెలుపుచున్నది. "శియా ఇవ వైదుమ్బాన్వయ పయః పయోఽధి నముద్యువాశ్చయః సమజని వినయ మహాదేవ్యాః శ్రీ వజ్రహస్త ఇతి తనయః" 1. వైదుంబుల 9వ శతాబ్దములో రేచాడు 7000 ఏకలై యుండినారు. బాణరాజుల సామంతులై యుండిన వీరు. 10వ శతాబ్ద ఉత్తరార్థమునాటికి చోళుల సామంతులై వారిలో సంబంధ. బాంధవ్యములు నెరపిరి. అరింజయ చోళుడు (క్రీ. శ. 956-7) ఒక వైదుంబ రాకుమారిని పెండ్లాడినాడు. వారికి కలిగిన వాడే సుందర చోళుడు (క్రీ. శ. 957-73). ఏవో కొన్ని పేర్లు తప్పించి, వైదుంబుల చరిత్ర అంతగా తెలియరాదు. వజ్రహస్తుని తల్లియైన వినయ మహాదేవి తల్లిదండ్రులు మనకు ఎరుక రారు.

వజ్రహస్తుని దేవేరులు :

1) నంగు లేక అనంగ మహాదేవి : ఈమె వజ్రహస్తుని తర్వాత సింహాసన మధిష్ఠించిన రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ వజ్ర

హస్తుని మొదలు అనంతవర్మ చోడగంగుని వరకుగల తామ్రపట్టి కలలో గని, ముఖలింగం, శ్రీకూర్మం, సింహాచలము మొదలుగల తీరాంధ్రపవిత్రక్షేత్రములలో లభ్యమైన అనేక గాంగ శిలాశాసనములలో కాని ఈమె పేరు కానరాదు. ముమ్మడి రాజరాజ కాలమునుండి లావుగు గంగరాజుల తామ్రపట్టికల అవతారికలో ఈమె వజ్రహస్తుని భార్యగా, దేవేంద్రవర్మ రాజరాజ తల్లిగా చెప్పబడి ఉన్నది. ముమ్మడి రాజరాజ దశగోబ (క్రి. శ. 1198.) తామ్రశాసనమున, ఈమెను గూర్చి “మహిషీ నంగమా తస్య పార్వతీవ పినాకివః తస్మాత్తస్య మభూద్విరో రాజరాజో మహిషతిః” అని మూత్రము చెప్పబడి ఉన్నది.²

2) పృథ్వీమహాదేవి : ముఖలింగమందలి తేదీ లేని ఒక సంస్కృత శిలాశాసనమున వజ్రహస్తుని అగమహిషిగా పేర్కొనబడినది.³ ఈ శాసనమున పృథ్వీమహాదేవి, వజ్రహస్తుని మరొక రాణియైన ‘మారజయ’తో కలసి మధుకేశ్వరునికి అఖండదీపము సమర్పించినది. ఇంతకన్న ఈమెను గూర్చి వివరములు తెలియరావు.

3) మారజయ : పైన పేర్కొనబడిన శాసనము ఈమె విఖ్యాతుడైన ధర్మసత్తిరాజు తనయగా చెప్పబడినది. “తస్య రక్షి మహాదేవి మారజయా భిదేయా విఖ్యాత ధర్మసత్తిరాజస్య తనయా” విఖ్యాతుడని చెప్పబడ్డ ఈ ధర్మసత్తి రాజెవరో తెలియరాదు.

4) బెజియదేవి : క్రీ. శ. 998నాటి ముఖలింగమందలి ఒక సంస్కృత శాసనమున ఈమె పైహయ వంశమునకు చెందినదని, భీముని న తిరునియు చెప్పబడ్డది. “స్వవతే శ్రీ వజ్రహస్తస్య యాదేవి పైయయ రాజవంశ తిరికం జామాతృ భీమాత్మాజా దీపం దివ్య గుణాన్వితా బెజియ మాచం దార్కతారం స్థిరం.”⁵ వశిష్ఠ, పుష్క గౌతమీ నదుల అంతర్వేదియైన కోన రాష్ట్రమును పరిపాలించిన కోన పైహాయులలో మనకింతవరకు తెలిసిన మొదటికోన పైహాయ వంశజుడు ముమ్మడి భీమమహిషిని. ఇతనికి కులోత్తుంగ రాజేంద్ర చోళుడు (క్రి. శ. 1070-1120) సామంత రాజవిహ్నముల నొనగి మండలేశ్వరుని గావించెను. బెజియ ఈ కోన పైహాయ వంశ జాడైన ముమ్మడి భీముని పుత్రునియని విచారణియున్నది. తిరుపి పైహాయులనబడు కలచురి వంశజులలో భీమనామధారులు లేరు.

రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ దేవేరులు

1) రాసుందరి : అర్వాచీన గాంగ శిలాశాసనములు రాజరాజ

దేవేంద్రవర్మ రాజులగూర్చి ఏమియు తెలుపవు. అనంతవర్మ చోడ తామ్రపట్టికల అవతారిక, అతని తరువాత మూడవ గజరాజు మొదలుగల రాజుల తామ్రపట్టికల అవతారికలనుండి రాజసుందరిని రాజరాజదేవేంద్రవర్మ అగమహిషిగా తెలియుచున్నాము. క్రీ. శ. 1034 నాటి అనంతవర్మ చోడగంగుని కొర్నిశాసనము, రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ ద్రావిడావహమున మొదలు జయశ్రీని వరించి అటు తర్వాత రాజసుందరి సుద్వాహ మాయెనని చెప్పబడ్డది. “న రాజరాజః ప్రథమం జయ శియః పతిర్భూవా ద్రవిలాహచోత్సవే నిరావమానా మధ రాజసుందరీ ముదూతవాక శ్చోడ మహి భుజాత్మజాం.”⁶ క్రీ. శ. 1003 నాటి చోడగంగుని కొర్నిశాసనమున రాజసుందరి రాజేంద్రచోళుని కుమార్తె అనియు, రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ అగమహిషి అనియు పేర్కొనబడ్డది. “రాజేంద్రచోళస్య తనయా రాజసుందరీ రాజాస్తస్యైగమహిషీ నతీను తామసూయతా.”⁷ తరువాతి రాజుల తామ్ర శాసనములు ఆమెను “తస్యైగ మహిషీ రాజా నామ్నా భూద్రాజ సున్దరీ లక్ష్మీరాయణ సైవ్య చంద్రస్యే వతు రోహిణీ తతస్తస్యై మాభూద్దేవ శ్చోడ గజ్జోనరేశ్వరః” అని నర్ణించినవి. రాజ రాజ దేవేంద్రవర్మ మిడిలిన రాణుల విషయము తెలియదు.

అనంతవర్మ చోడగంగుని దేవేరులు

శిలాశాసనములనుండి, తామ్ర శాసనములనుండి అనంతవర్మ చోడగంగుని 16 గురు రాణుల పేర్లు మనకు విరుకపడుచున్నవి. కాని, దిదో కొన్ని ఆర్థ విశేషములు మినహా, ఈ శాసనములు ఈ రాణుల తల్లిదండ్రులగూర్చిని, వంశాదుల గూర్చిని ఏమియు తెలుపవు. అనంతవర్మ చోడగంగుని తర్వాత వచ్చిన తూర్పుగాంగ రాజు పట్టులందరికీ ఇది వర్తించును. ఇవట అనంతవర్మ చోడ గంగుని రాణులను గూర్చి శాసనములలో వారి పేర్లు పేర్కొనబడిన కాలక్రమమున తెలుపబడును. గాంగరాణుల పేర్లు చాలమటుకు గాంగశిలా శాసనముల మూలమున మాత్రమే తెలియుచున్నవి. గాంగ తామ్రశాసనములు, వాని అవతారికలలోగల వంశానుక్రమణికయందు పట్టాభిషిక్తులైన రాజుల తల్లిదండ్రులను మాత్రమే పేర్కొనును. తీరాంధ్రదేశమున వివిధ ప్రదేశముల, ముఖ్యముగా ముఖలింగం, శ్రీకూర్మం, సింహాచలం, ద్రాక్షారామం మొదలైన క్షేత్రముల గల శిలా శాసనములనుండి చోడగంగుని ఈ క్రింది రాణుల పేర్లు తెలియుచున్నవి.

1) లక్ష్మీదేవి : నిశావట్టణం జిల్లాలో రోణంకియందు లభ్యమైన శా. శ. 1015 నాటి రెండు తెలుగు శాసనములు, “శ్రీ మచ్ఛోడ గంగదేవర ద్వితీయ లక్ష్మీదేవి లక్ష్మీదేవులు” అని లక్ష్మీదేవిని చోడగంగుని రెండవభార్యగా పేర్కొనుచున్నది⁹ ఒకదాని ప్రతి మరియు కటియైన ఈ రెండు శాసనములు లక్ష్మీదేవి ఉత్తరా యణమునాడు రోణంకి సేదేశ్వర దేవర “నివేద్యమునకుగా నిరుపుట్ట నేల” ఇచ్చిని తెలుపును. ముఖలింగమందలి శా. శ. 1032 నాటి మరియు శాసనమున, మధుకేశ్వర దేవనికి నిత్యనీవము సమర్పించిన ఈమె “దయిలూంశ్రీ గంగమాడమదే స్సాసత్త్వం తనుదే భూవ నతతం వాణ్యవ్య లక్ష్మీ వయా” అని వర్ణించబడినది.¹⁰ ఈమెను గూర్చి ఇంతకన్న వినరములు తెలియవు.

శా. శ. 1015 నాటికి చోడగంగునికి 25 సంవత్సరములు పైబడి యుండవు. ఏలనన, శా. శ. 999లో ఇతడు సింహాసనము నకు వచ్చు నాటికి 7 లేక 8 ఏండ్ల బాలుడు. శా. శ. 1015 నాటి శాసనముతో లక్ష్మీదేవి ఇతని రెండవభార్య అని చెప్పబడి యుండుటచే, అనాటికే ఇతడు ఇద్దరు కన్యలను పెండ్లాడి నాడని తెలియును. శా. శ. 1050 నాటి ఒక దాక్షా రామ శాసనమున జయంగొండ చోడదేవి అనునామె చోడగంగుని “పట్నాన్ మహాదేవి” అని అతని అగ్రమహిషిగా చెప్పబడి యున్నది¹¹ బహుశః లక్ష్మీదేవిని పరిణయమాడుటకు ముందు చోడగంగుడు జయంగొండ చోడ దేవిని పెండ్లాడి యుండవచ్చును

2) సోమలదేవి : శా. శ. 1030 నాటి ఒక ముఖలింగ శాసనమున ఈమె “గుణ దామా సోమల మహాదేవి మనోమానస హంసి యా త్రికలింగ మల్లల సతే శ్రీగంగ్గా మాడమదేవి” అని చోడగంగుని మనోమానస హంసిగా వర్ణించబడినది.¹² గంగ శాసన ములనుండి ఇతర వివరములు ఈమెనుగూర్చి తెలియరావు. శా. శ. 987 నాటి ద్రాక్షారామమందలి ఒక వద్య శాసనమున తూర్పు చాళుక్యరాజైన రాజరాజ సరేం దునికి (శి. శ. 1019-1061) దేవలదేవివల్ల కలిగిన ఒక సోమలదేవి పేర్కొనబడియున్నది.¹³ బహుశః చోడగంగుని భార్య సోమలదేవి, రాజరాజ సరేందుని పుత్రిక సోమలదేవి మనుమరాల్పై ఉండవచ్చునని ఊహ. అనంత వర్మ చోడ గంగుని మునిమనుమడైన ఘుమ్మడి అని యంతుని భార్య ఒకతె సోమలదేవి నామధేయ కలదు. ఆమె విష్ణుముని డి. పి. సంకరు ట్టి సూచన గావించి యున్నారు¹⁴

3) సృష్టిమహాదేవి : శా. శ. 1035 నాటి ముఖలింగ శాసనమందు, మధుకేశ్వర దేవునికి అఖండ దీపమును సమర్పించు చున్న ఈమె, శ్రీచోడ గంగుని దయతగా (“దయిలూ శ్రీ చోడ గంగస్య”) వర్ణించబడినది¹⁵ ఈమెనుగూర్చి ఇతర వినరము లేవియు తెలియరావు.

4) యరకమ్మ : శా. శ. 1035 నాటి ముఖలింగశాసనము ఈమెను గూర్చి “విష్ణోత్థిరివ చోడగంగ స్వసతే ప్రేమైక పాత్ర మ్మహాదేవి శ్రీ యతకమ్మ నామ వదితా వేమాంబికా నందనా” అని చెప్పియున్నది¹⁶ తండ్రిపేరు చెప్పక, “వేమాంబికా నందనా” అని మాత్రమే ఈమె పేరానబడి యుండుటచే, బహుశః ఈమె వేశ్యా పుత్రికయై యుండవలెను. నాడు భోగస్థలకు, గణికలకు సంఘమున గౌరవముండుటచే, ఇల్లి సంబంధము అచ్చెరువు కాదు భోగ స్థల ధర్మసత్తులతో పాటు పహన గౌరవ ప్రతిభతో పేర్కొన బడుట అనేక శాసనములందు గాంచవచ్చును.

శా. శ. 1050 నాటి చోడ గంగుని రాణులు చాలమంది అతనితోగలసి దాక్షారామ భీమేశ్వరుని దర్శించి, ఆదేవునికి అఖండ దీపక్షైంకర్యముచేసిరిని దాక్షారామ శాసనములవలన తెలియుచున్నది. ఈ రాణులందరు తాము చేసిన క్షైంకర్యమును పేర్కొనుచు, పేరు పేరున శిలాశాసనముల వేయించినను, ప్రతిరాణి శాసనమందు “శ్రీ సునన్తవర్మ దేవర మహాదేవి” అని చేర్చబడి యున్నది. ఈ శాసన ములు వీరిని గురించి ఇతర వినరములేవియు తెలుపవు. ఈ శాసనము లన్నిట, శా. శ. 1050 పర్యంతం శయ శ్రీ విష్ణువర్ధన మహారాజుల 2 లేక 3 వ పరిపాలనా వర్షాలముగ పేర్కొనబడినది. ప్రతి శాసనము, “నమరముఖానక రిపుదర్మమర్ధన బుజబల పరాక్రమ పరమ మాహేశ్వర పరమ బట్టారక మహారాజాధిరాజ రాజ పరమేశ్వర గంగాన్యాయా వలంబన స్తంభ” అను చోడగంగుని బిరుద వశ్యై క్షగియున్నది. ఈ శిలా శాసనములవలన చోడగంగుని ఈ క్రింది రాణుల పేర్లు తెలియుచున్నవి.

5) రాజలదేవి ¹⁷

6) పద్మాదేవి ¹⁸

7) య. గొండ చోడదేవి : శాసన స స్కృత తా మున

ఈమెను గూర్చి “.....ం గొల్లాచోతి దేవినియం శ్రీ చోడ గంగ్గ విక్షితి వరం నిభోక్తోడన స్తే” అని చెప్పబడి ది¹⁹ ఇగున “శ్రీ మదనన్తవర్మ దేవర పట్నాన్ మహాదేవి కలింగ మహాదేవియైన

జెయం గొల్డ్ చోడయం వారు" అని పెర్మొనబడినది. చటా న మహాదేవి అనుటచే ఈమె చోడగంగుని అగ్రమహిషి అనుట విదితము. పేరునుబట్టి ఈమె చోళరాజకుమారి అనుకొనవచ్చును. ఈమె తల్లిదండ్రులెవరో తెలియరాదు. ఈమెకు సంతానము కలిగినట్లు లేదు. నిలనన, అనంత వర్మ చోడగంగుని తర్వాత కమ్మూరి కామో దిని దేవి²⁰ తనయుడైన కామార్లవుడు సింహాసన మధిష్ఠించినాడు.

8) శ్రీయూదేవి :²¹

9) లిలావతి : ఈమె పెైన చెగిన యగకమ్మవలె తన తల్లి లక్ష్మీదేవి స్వాతము పేర్కొని, తండ్రిపేరు చెప్పలేదు.²²

10) కళ్యాణ దేవి²³

11) లావణ్యవతి దేవి²⁴

12) దెవున మహాదేవి : శా. శ. 1071 నాటి ఒక ద్రాక్షరామ శాసనమున అట్టహాసదేవుడనువాడు, భీమేశ్వరుని ఆఖండ దీప సమర్పణ చేయుచు, తాను అనంతవర్మ దేవర దిగ్విజయశ్రీ యైన దెవున మహాదేవి కొడుకునని చెప్పుకొనియున్నాడు²⁵ కని, పెైన కనువరచినట్లు, శా. శ. 1015, 1032 నాటి శాసనము లో లక్ష్మీదేవి అనునామె అనంతవర్మ చోడగంగుని దిగ్విజయశ్రీగా పేర్కొనబడినది. బహుశా, శా. శ. 1071 నాటికి లక్ష్మీ దేవి గతిం చగా, దెవున మహాదేవి ఆమెస్థానము, దిగ్విజయ భార్యగా ఆకమించిన దని తలచవలసి యున్నది. అట్టహాసదేవుని కుమారుడు చోడగంగుని శాసనమొకటి సింహాచలమున గలదు.

13) సోమాంబిక : శా. శ. 1037నాటి ఒక ముఖలింగ శాసనమున లోకాంబిక అనునామె తాను "శ్రీ చోడగంగవసీదాధ క్షేమ పరంపరదధి జతో ద్యుచ్చంద్రరేఖాకృతి" నని చెప్పికొని యున్నది²⁶ అదే శాసనమున ఆమె "సోమాంబికావందనా" అని చెప్పబడియున్నది. ఈ వర్ణనలుబట్టి, లోకాంబిక చోడగంగునికి సోమాంబికవలె కలిగిన కూతురని తలచవలసియున్నది. ఈ సోమాం బికపైన పేర్కొనబడిన సోమలదేవి²⁷ ఒకరేనో, లేక వేర్వేరు వ్యక్తులలో చెప్పట కష్టము.

మూడవ రాజరాజ కాలమాదిగా లభ్యమగుచున్న చోడగంగుని తరువాతి రాజుల తామసట్టికల ఆవతారికనుండి, చోడగంగుని రాజుల పేర్లు మరి మూడు తెలియుచున్నవి.

14) కమ్మూరి కామోదిని : ఈమె చోడగంగుని తర్వాత సింహాసన మధిష్ఠించిన కామార్లవుని తల్లి.²⁸

15) ఇందీర : కామార్లవుని తర్వాత గదె కెక్కిన తామవుని తల్లి. "రవి కుల్ ద్భవ రాజపుత్రీ" అని చెప్పబడ్డది.²⁹

16) చందలేఖ : రామవుని తర్వాత చరునగా రాజ్యమునకు వచ్చిన ఇమ్మడి రాజరాజ, ఇమ్మడి అని యంకభీముల తల్లి. ఈమెను గూర్చి శాసనము, "చోడగంగశ్రీతి వలయువలే ర్యంశ సన్మానవల్లి కన్దశ్రీ చన శ్రేణాసు ఫట మదితి రివశేయసీ కశ్యవస్య" అని చెప్పినది.³⁰

ఈ పె ముగురు రాజులపేర్లు, శిలాశాసనములు కానరావు.

చోడగంగుని రాణిలలో కొందరు తమ తల్లుల పేరునూ తమ చెప్పకొని యుండుటనుబట్టి, వారు వేశ్యలకు పుట్టినవారని తలచ వలసియున్నది. వారిని చక్రవర్తి తన రాణులగ గ్రహించి యుండ వచ్చును. నాటిట్టి ఆచారము అమలులో కలదని చెప్పటకు, వేశ్యయైన చిన్నాదేవిని కృష్ణ దేవరాయలు తన దేవేరిగా పరిగ్రహించుటే తార్కాణము. అంతేగాక నాటి సమాజమున, భోగస్థిలును, వేశ్యలును, అగ్రసాక్షిగ పెండ్లాడిన భార్యలతోపాటు, నమాన స్త్రీయి, గౌరవ మును సంఘమున పొందుచుండిరిని చెప్పటకు అనేక శాసన నిదర్శన ములు కలవు.³¹

సమకాలీన ధర్మశాస్త్రములు రాజులకు బహుభార్యాత్వము నిషేధించలేదు. రాజయొక్క భార్యలు, మహిషి లేక మహాదేవి (పల్లాభిసిక్తురాలైన రాణి), దేవి (రాజవంశోద్భవ), పరివృక్తి (గౌరవతాపాజనయైనది), వావతా (పేమ పాత్రయగునది), స్వామిని (రాజకుమార్తెకానిది), సాలాకలి (రణమున గెలిచి తెచ్చుకొన్నది), అని, ఆరు రకములుగ విభజించబడిరి. రాజవంశమునకుచెంది అగ్ర సాక్షిగ పరిగ్రహించబడిన వీరుగాక, రాజు తన ఆనందమునకై వివిధ కళాకళలులైన 'గణిక'లను, వైశ్య, శూద్ర జాతులకు చెందిన 'అన రోధ వధువు'లను, 'విలాసినుల'ను పరిగ్రహించుటకు అభ్యంతరము లేదు. అనంతవర్మ చోడగంగుడు ఈ స్వాతములను పూర్తిగ అమ లులో పెట్టినట్లున్నది.

(న శే ష ము)

అ ధో జ్ఞా పి క లు

1. భారతి, 1925, ఫిబ్రవరి, పు 138 మొ

1. ఏ. ఇండికా (ఏ. ఇ), XXX iii,
పు. 141-146లు.
2. ఏ. ఇండికా, XXXI, పు. 249-262లు.
3. దక్షిణ హిందూదేశ శాసనములు. (ద.హిం.శా.),
V. 1122.
4. అదే.
5. ద. హిం. శా. 1120
6. భారతి. 1925, నవంబరు, పు. 101 మొ॥
7. భారతి. 1925, ఆగష్టు, పు. 74-86.
8. ముమ్మడి రాజరాజు దశగోబ తామశాసనము,
శా. శ. 1120, ఏ. ఇండికా, పు. 249-262;
ఇమ్మడి నరసింహుని కెందుపట్టు తామశాసనము
కళింగ నామిక, పు. 89.
9. ద. హిం. శా. V, 1337, 1348.
10. ద. హిం. శా. V. 1079.
11. జయంగొండ చోడదేవి (శీర్షిక. 7) క్రింద చూడు.
12. ద. హిం. శా. V. 1012.
13. ద. హిం. శా. IV. 1007. శాసనమున ఈ సోమరి
దేవిని గూర్చి, “శ్రీ విష్ణువర్ధన భూవిభుదయ భూమి
దేవింబోరె రేవలదేవికరిన సోమరిదేవి” అని చెప్పబడినది.
ఈమెను రాజరాజునరేంద్రుని తనయుగా గుర్తించినవారు
శ్రీ కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు. చూడు,
రాజరాజనరేంద్ర వట్టాభిషేక నామిక, పు. 25 మొ॥
14. ఏ. ఇండికా, XXI, పు. 101.
15. ద. హిం. శా. V. 1050
16. ద. హిం. శా. V. 1084
17. ద. హిం. శా. IV. 1191
18. ద. హిం. శా. IV. 1192
19. ద. హిం. శా. IV. 1194
20. కమ్మరి కామోదిని-(శీర్షిక. 14) క్రింద చూడు.
21. ద. హిం. శా. IV. 1195
22. ద. హిం. శా. IV. 1196, 1197
23. ద. హిం. శా. IV. 1198
24. ద. హిం. శా. IV. 1184
25. ద. హిం. శా. IV. 1199
26. ద. హిం. శా. V. 1076
27. చూడు పైన. శీర్షిక 2. క్రింద.
28. ముమ్మడి రాజరాజు దశగోబ తామశాసనము, శా. శ.
1120, ఏ. ఇండికా, పు. 249-262.
ఇమ్మడి నరసింహుని కెందుపట్టు తామశాసనము,
కళింగనామిక, పు. 89.
29. అదే.
30. అదే.
31. ద. హిం. శా. V. 1083, 1090; VI
668, 876.

దీప్తి

శ్రీ రామా చంద్రమౌళి

నేను ఒంటరిగా నడిచిపోతున్నాను ఏడారితో

అనంతాకాశం క్రింది

నా తలలో ఆలోచనల గోళాలు పరిభ్రమిస్తున్నాయి

గుండెల్లోనుండి రస ఝరులు జాల్వారుతూ

ఒళ్ళు ఒళ్ళంతా —

అణువణువు సముద్రంలా స్పందిస్తోంది

ఈ సాంద్ర నిశ్శబ్ద ముద్రలోనుండి

స్వవిశ్లేషణలో పురులు విప్పకుంటూ

కన్నీళ్ళ గలగలలు,

ఆకలి ప్రేగుల చిరుధ్వనులు....,

శాపగ్రస్తుల్లా బండబారిన బ్రతుకుల అశ్రుస్వనాలూ

—అన్నీ పొంగుతున్నాయి.

నేను విశ్వమానవుణ్ణి — ఒక్కొక్క

చరిత్ర పుటమీద ఒక్కో అడుగెసుకుంటూ పోతున్నాను

మళ్ళీ “రేపు” ను సృష్టించేందుకు

ఈ కన్నీళ్ళూ, బాధలూ, చీకటి ధారలూ

ఎన్నడూ శాశ్వతంగా రేపు

— అదిగో

అరుణ దీప్తితో

సూర్యోదయ మౌతోంది.

గ్రామీణ బ్యాంకులు :

కొన్ని ఆలోచనలు

శ్రీ ఐ. సత్యసుందరం

అక్టోబరు రెండు నాటికి పదిహేను గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించ వలెననెడి ప్రభుత్వ నిర్ణయము ఆనందించ దగినది. అయితే, గ్రామీణ బ్యాంకులను స్థాపించుటలో ఉన్న ఇబ్బందులను; అవి ఎదు ర్కొనవలసిన సమస్యలను ప్రభుత్వము, బ్యాంకింగు సిబ్బంది సరిగా అవగాహన చేసుకొనక పోయినచో వీటివలన మరియైన ఫలితాలు కన్పిం చవు. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సన్నకారు రైతులకు, ఆర్థికంగా వెనుకబడినవారికి పరవలి సౌకర్యాలు ఎక్కువగా కల్పించుటయే ఈ గ్రామీణ బ్యాంకుల స్థాపన ముఖ్యోద్దేశము. ఏప్రిల్ ఒకటి 1977 నాటికి ప్రభుత్వం 50 గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించ దాచినది. వీటి గ్రామీణ బ్యాంకుయొక్క అధిష్టత మూలధనం (authorised capital) ఒక కోటి రూపాయలు, చెల్లించిన మూలధనము (paid-up capital) 25 లక్షల రూపాయలు. వాటా మూలధనం సమకూర్చుటలో కేంద్ర ప్రభుత్వము, రాష్ట్ర ప్రభుత్వము, గ్రామీణ బ్యాంకు స్థాపనకు అనున తించిన వాణిజ్య బ్యాంకు 50, 15, 35 నిష్పత్తిలో పాల్గొనును. ఆర్థికంగా వెనుకబడిన ప్రాంతాలలోగాని, కొన్ని జాతుల వెనుకబడిన ప్రాంతాలలోగాని, లేక వాణిజ్య బ్యాంకులు, సహకార సంస్థలనుండి సౌకర్యాలు లేని ప్రాంతాలలో గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించుట జరుగును అయితే ఈ ప్రాంతాలకు అభివృద్ధి అవకాశములు ఉండవలెను. అంటే గ్రామీణ బ్యాంకులు సమకూర్చే పరవలి సహాయముతో ఆ ప్రాంతాలకు అభివృద్ధి చెంద గలిగే శక్తి వుండవలెను.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ధనవంతులకు పొదుపుచేసే అలవాటు తక్కువగా వుండుట వలన బ్యాంకులు ఆ ప్రాంతాలనుండి ఎక్కువగా డిపాజిట్లు సేకరించుటకు అవకాశమున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సామాన్యంగా ఉత్పత్తికి ఉపయోగపడని పెట్టుబడి ఉదాహరణకు బంగారం, నగల రూపంలో ఎక్కువగా వున్నది అంటే ఈ ప్రాం

తాలలో పొదుపుచేసే శక్తి ఎక్కువగా వున్నప్పటికి చాల తక్కువ పెట్టుబడిని ఉత్పత్తికి వుపయోగించుటచే గ్రామీణ ప్రాంతాల ఉత్పత్తి కుంటుపడుచున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో అధిక సంఖ్యలో అనుబంధ శాఖలకు స్థాపించినంత మాత్రాన ఈ సమస్య తీరదు. గ్రామీణ ధనికులకు బ్యాంకులలో సంబంధము తక్కువ. పట్టణ ప్రాంతాలలో డిపాజిట్లను పెంపొందించుటకు అవలంబించే పద్ధతులు గ్రామీణ ప్రాంతాలకు సరిపడవు. గ్రామీణ ప్రజల అలవాట్లు, దృక్పథాలు అవసరాలు వేరుగా నుండుటచే ఆ ప్రాంతాలలో డిపాజిట్లను పెంపొందించుటకు ప్రత్యేక పద్ధతులు అవలంబించ వలయును.

గ్రామీణ ప్రాంతాల ఖాతాదారులలో ఎక్కువమంది నిరక్షరాస్య లగుటచేతను పొదుపు మొత్తాలను డిపాజిట్లు చెయ్యటలో మూ లుగా పట్టణ ప్రాంతాలలో అవలంబించే పద్ధతులు వారికి సరిపోవు. గ్రామీణ బ్యాంకులు పనిచేసేతీరు గ్రామీణ ఖాతాదారులకు ఎటువంటి ఇబ్బందులు కల్పించనని ప్రభుత్వము లెలసినది. ప్రాంతీయ భాషలోనే బాంకు పనులన్నీయు జరుగును ఋణాలు తీసికొనేవారి అరణన బ్యాంకు ఉద్యోగులే ఫారములను పూర్తిచేయుట జరుగును. ఈ విధంగా మధ్యవర్తులనుండి వచ్చే ఇబ్బందులను తొలగించుట జరుగును.

పై వివరాలనుబట్టి గ్రామీణ బ్యాంకులు సిబ్బంది విషయము లోను, పనిచేసే తీరులోను మామూలు వాణిజ్య బ్యాంకులవలెకాకుండా గ్రామీణ పరిస్థితులకు సంబంధించి వుండునని లెలియుచున్నది. ఒకటి వల కాలంలో సన్నకారు రైతులకు ఉత్తర ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వారికి వాణిజ్య బ్యాంకులు ఎక్కువ ఋణాలు సమకూర్చుట జరి గెను. అయితే దేశ జనాభాలో 70 శాతము వ్యవసాయరంగంపై ఆధారపడిట వలన, 80 శాతంమంది గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ని

సింఘానాథం గ్రామీణ ప్రాంతాలకు పరస్పరి సౌకర్యాలు తక్కువ స్థాయిలో వున్నవి. ఇటీవల కాలంలో సహకార సంఘాల స్వల్పకాలిక మధ్యకాలిక ఋణాలు 1951-52లో 24 కోట్ల రూపాయలు ఉండగా, 1971-72లో 600 కోట్ల రూపాయలు, 1973-74లో 815 కోట్ల రూపాయలు వుండగా, ప్రస్తుతం రైతుల ఋణాలలో 30% సహకార సంఘాలు సమకూర్చుచున్నవి. అయినప్పటికీ, వ్యవసాయరంగానికి కావలసిన మొత్తం పరస్పరిలో 2/3వంతు మాత్రమే సంపదలద్వారా లభించుచున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాల పరిస్థితులు సహకార సంఘాలకు బాగా తెలిసినప్పటికీ పరిపాలనా నిర్వహణలో లోపములుండుట వలన అవి డిపాజిట్లను ఎక్కువగా సంపాదించుటలేదు. వీటిపై కొంతమంది వ్యక్తుల ప్రాబల్యమున్నది.

1969లో జాతీయము చేసిన తరువాత వాణిజ్య బ్యాంకులు వ్యవసాయరంగమునకు ఋణాలను ఎక్కువగా పెంచినవి. 1969 జూన్లో గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అనుబంధ శాఖల సంఖ్య 1833 వుండగా, 1975 మార్చిలో నీటిసంఖ్య 6,697 వున్నది. కొత్తగా స్థాపించిన అనుబంధ శాఖలలో 48% గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వున్నది. 1969 జూన్లో వ్యవసాయ రంగానికి వాణిజ్య బ్యాంకుల ప్రత్యక్ష ఋణాలు 54 కోట్ల రూపాయలు ఉండగా జూన్ 1974 వాటికి అవి 435 కోట్ల రూపాయలకు, 1974 డిసెంబరు వాటికి అది 540 కోట్ల రూపాయలకు పెరిగినది. ఈ పెరుగుదల ఎక్కువగా కనిపించినప్పటికీ, వాణిజ్య బ్యాంకులు తమ మొత్తం ఋణాల కంటే డిపాజిట్ల సేకరణతోనే ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపును. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఎక్కువ అనుబంధ శాఖలు తాము సమర్థవంతంగా పనిచేయుటకు వీలుగా డిపాజిట్లను సేకరించుట జరుగలేదు.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సేకరించిన డిపాజిట్లు పట్టణ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి వినియోగించుట హానికరం. ఇందువలన గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అధిక సంఖ్యలో అనుబంధశాఖలు స్థాపించుట వలన ప్రయోజనముండదు. గ్రామీణ అనుబంధ శాఖలు వెనుకబడిన ప్రాంతాలల్లో స్థాపించబడినప్పటికీ వాటి అభివృద్ధి విషయంలో అవి తగిన శ్రద్ధ చూపుటలేదు. వాణిజ్య బ్యాంకులు గ్రామీణ బ్యాంకులు ఈ పరిస్థితిని మార్చి గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సేకరించిన డిపాజిట్లు ఆ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి వినియోగించునట్లు చూడవలెను. పెట్టుబడి గ్రామీణ ప్రాంతాలనుండి పట్టణ ప్రాంతాలకు వచ్చుటవలన అనేక సమస్యలు వచ్చుచున్నవి అభివృద్ధి కార్య కమములు విస్తృత పరిమలు ద్వారా వాణిజ్య బ్యాంకులు, గ్రామీణ బ్యాంకులు

గ్రామీణ ప్రజలకు గ్రామీణ ప్రాంతాలలోనే ఎక్కువగా ఉద్యోగావకాశములు కల్పించ వలయును.

ఇంతకుముందు చెప్పినట్లుగా గ్రామీణ ప్రజల ప్రవర్తనలో, దృక్పథంలో సరియైన మార్పు తెచ్చుట గ్రామీణ బ్యాంకుల ముఖ్య కర్తవ్యము. పొదుపు పెట్టుబడిని పెంచవలసిన అవసరమును గ్రామీణ ప్రజలకు గ్రామీణ బ్యాంకులు తెలుప వలయును. కేవలం ఋణాలను సమకూర్చుట డిపాజిట్లను సేకరించుటలో గ్రామీణ బ్యాంకులు సంతుప్తి చెందకూడదు. గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధి విషయంగా ఇంకా అనేక యితర విధాలుగా గ్రామీణ బ్యాంకులు పాల్గొన వలయును. ఉత్పత్తికి ఉపయోగపడే పెట్టుబడియొక్క ఆవశ్యకతను ప్రజలకు గుర్తుచేయుటద్వారా, సాంఘికాచారాలపై ప్రజల అవసరపు ఖర్చులను తగ్గించవలయును. సాంఘికాచారాలపై ప్రజల అవసరపు ఖర్చు చేయుటవలన గ్రామీణ ప్రజలలో ఎక్కువ మంది శాశ్వతంగా ఋణగ్రస్త్రులగుచున్నారు. ప్రస్తుతం గ్రామీణ ఋణగ్రస్త్రులకు తగ్గించుటకు ప్రభుత్వము కృషిచేస్తున్నప్పటికీ గ్రామీణ ప్రజలు ఉత్పత్తికి ప్రయోగపడే పెట్టుబడియందు, కష్టపడి పనిచేయుట యందు ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపించకపోవునచో అంత ప్రయోజనముండదు. కర్మ సిద్ధాంతముపై ప్రజల సమ్మతమును పోగొట్టవలయును.

గ్రామీణ బ్యాంకులను నడుపుటకు సిబ్బందిని విన్నకొనుటలో తగిన బాగ్తనను చూపవలయును. వాణిజ్య బ్యాంకులు పట్టణ ప్రాంతాలల్లో ముందుగా స్థాపించబడుటచే వాటిని నడిపే సిబ్బందికి పట్టణ ప్రాంతాలపైనే శ్రద్ధ ఎక్కువ. గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధి విషయంలో శ్రద్ధ తక్కువ. స్థానిక పరిస్థితులను అవగాహన చేసుకొన్న సిబ్బందిని మాత్రమే గ్రామీణ బ్యాంకుతో నియమించవలయును. వారు గ్రామీణ ప్రజల పరిస్థితులను పూర్తిగా అర్థము చేసుకొనుటయేగాక ఆ ప్రాంతాభివృద్ధికి సంబంధించిన సమస్యలను అర్థము చేసుకొనవలయును. అందుకు అవి సహకార సంఘాలపై ఆధారపడి వుండవలయును.

గ్రామీణ ప్రాంతాల పరిస్థితులకు సరిగా అవగాహన చేసుకొనినచో, ఋణాలను ప్రకమంగా వినియోగించుకొనే వారిని గుర్తించుట తేలిక. సరియైన భద్రత లేకపోయిన బాగా కష్టపడి పని, వ్యాపారమునైన సమర్థవంతముగా నిర్వహించినచో ఋణాలను సమకూర్చు

వలయును. ఈ విధంగా గ్రామీణ బ్యాంకులు గ్రామీణ ప్రాంతాల మొత్తం అభివృద్ధిలో పాల్గొనును.

ఇంతేకాక అభివృద్ధి కార్యక్రమాల ప్రాధాన్యతను కూడ గ్రామీణ బ్యాంకులు గుర్తించవలయును. అంటే ఏ అభివృద్ధి కార్యక్రమములను ముందు చేపట్టవలయును, వీటిని తరువాత చేపట్టవచ్చునో, గ్రామీణ బ్యాంకులు నిర్ణయించుకోవలయును. ఒక ప్రాంతంలో అభివృద్ధి నిరోధక శక్తులను కూడ గ్రామీణ బ్యాంకులు గుర్తించి నిర్మూలించవలయును. తగినంత వరసతిని పొందుటవలన తాము అభివృద్ధి చెందగలమను విశ్వాసము గ్రామీణ ప్రజలలో కల్పించవలయును. సమస్తం గ్రామీణ ధనికులు అంచనా వ్యాపారమునకు ప్రాధాన్యత యిచ్చుటచే పెట్టుబడి ఉత్పత్తి ఉపయోగపడుటలేదు. ఇందువలన అభివృద్ధికి అనుకూలమైన దృక్పథము వాతావరణము కల్పించుటయే గ్రామీణ బ్యాంకుల ముఖ్య కర్తవ్యము.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో నిరుద్యోగము ఎక్కువగా వౌన్నది.

గ్రామీణ ప్రజలకు సంవత్సరంలో కొంతకాలము మాత్రమే పని వున్నది ఉద్యోగావకాశాలు తక్కువగా ముండుటచే తక్కువమంది చేయగల పనిని ఎక్కువమంది చేయుచున్నారు. దీనికే ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగము అందురు. ఈ కారణంగా ఉద్యోగావకాశములు ఎక్కువగా పెంచే అభివృద్ధి కార్యక్రమాలలో గ్రామీణ బ్యాంకులు విక్కువ శ్రద్ధ చూపవలయును. అయితే కేవలం ఉద్యోగావకాశములు కల్పించుటయే కాకుండ చేపట్టిన ప్రాజెక్టులు గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి కూడ తోడ్పడవలయును. ప్రభుత్వ, ప్రజల సహాయంతో గ్రామీణ ప్రాంతాల మొత్తం అభివృద్ధిని సాధించుటలో గ్రామీణ బ్యాంకులు మంచి విజయాన్ని సాధించవచ్చని ఆశించ వచ్చును.

వి ము క్తి

శ్రీ కేవస్వీ

వొనకాలపు నల్లమబ్బును నేను

ఎక్కడ పుట్టేనో !

ఎక్కడెక్కడ తిరిగేనో !

ఇక్కడి కెందుకొచ్చేను ?

ఓ-మృత్యు శీతల పవనమా ! రా !

నన్ను కదిలించు !

నన్ను కుదిలించు ! కదిలించు !

నా గుండె కరిగిపోనీ !

నా కనులు కరిగిపోనీ !

ఈ 'నేను' కరిగిపోనీ !

ఈ మట్టిలోకి కురిసిపోతాను !

ఈ మట్టిలో ఇంకిపోతాను !

మళ్ళీ తలెత్తను —

జనాభా సమస్య ఆహార సమస్యా?!

డా. బి. ఆర్. కె. రావు

జనాభా విషయం ప్రత్యేక రీతిలో ఆతురతను రెచ్చగొడుతోంది; గట్టి ఉద్దేశాన్ని పుట్టిస్తోంది జనాభాచిన్నదా, పెద్దదా, పెరుగుతోందా లేక తరుగుతోందా అనే విషయం ప్రాముఖ్యం వహిస్తోంది. జనాభా పరిమాణంలో అనేక కారణాలవల్ల మార్పులు వస్తున్నవి. ఇందువల్ల అనేక ఫలితాలు కలుగుతున్నవి, అయితే జనాభా విషయం ఖచ్చితంగా ఏలా ముఖ్యమైనది; ఏందుకు ముఖ్యమైనది అనే విషయం చెప్పడం బహు సంక్లిష్టతతో కూడుకున్నది. ముఖ్యమైన విషయాలలో అనిశ్చితత మాత్రమే కాదు ప్రత్యేకంగా, జనాభాను గురించిన అభిప్రాయాలు కేవలం విశ్వాసాలుగా మిగిలిపోతున్నవి నాడు, నేడూకూడా జనాభానుగురించిన తీవ్రాభిప్రాయాలు వాటిని సమర్థించడానికి లభ్యమౌతున్నా సాక్ష్యధారాలకు విలోమ సంబంధంలో ఉంటున్నవి.

జనాభా సమస్యలపై జరిగే చర్చలో జీవితానికి సంబంధించిన జనన, జన్మోత్పాదన, మరణాలు ప్రముఖస్థానం వహిస్తున్నవి ఈ చర్చలు కొన్ని సందర్భాల్లో పరస్పర విరుద్ధమైన అభిప్రాయాలతో కూడిన సవిషిష్ట కర్మవైపుకు సాగుతున్నవి. తరుగుతున్న జనాభా వృద్ధి జనాభాతగి, నశించే అవకాశంగాను, పెరుగుతున్న జనాభా తెగ బలాన్ని, జాతి బలాన్ని పెంచుతున్నట్లు, అధిక సంఖ్యలో కన్పించే జనాభా క్షామానికి, ఆకలికీ ప్రత్యేకమైనట్లు భావించబడుతోంది. ఇటువంటి ప్రాతిపదిక అభిప్రాయాలు జనాభా ఆలోచనను గతంలో ప్రధానితం చేయడమేగాక నేటికీ చెలామణి అవుతున్నవి.

ఈనాడు పెరుగుతున్న జనాభా, ఆహార సరఫరా పెరుగుదలను అధిగమించి ప్రపంచాన్ని లేదా కనీసం అల్పభివృద్ధి దేశాల బీదల్ని ఆకలి బాధకు గురిచేస్తున్నదని అనేకమంది ఆందోళన చెందుతున్నారు. అయితే యిటువంటి భయాలు క్రొత్తవేమీకాదు. మార్టన్ లుతుముందే, అధిక జనాభాను చూపించి, తగినరీతిలో ఆహారం అందవలసిన వారనేకమంది:న్నారని చెప్పడం జరిగింది.

జనాభావృద్ధికి ఆహారసరఫరా హద్దు నెలకొల్పలేదని; ఆహారం లభ్యమైనమేరకు జనాభా పెరుగుతుందని చెప్పే సూత్రంకంటే అవభృతి పాటైన సద్దాంతం చరిత్రలో మరొకటిలేదు. పైసూత్రాన్ని చెప్పేవారు వ్యవసాయరంగంలో మార్పును తెచ్చే ప్రక్రియను ఊహించలేకపోయారని విమర్శించబడింది. కాని సాక్ష్యం అంత స్పష్టంగా లేకపోయినప్పటికీ, కొన్నిచోట్ల జనాభావృద్ధి ఆహారకొరతను సృష్టించింది. కాని యీనాడు అల్పభివృద్ధి దేశాల్లో జనాభా పెరుగుదల పరిమాణం, యిదివరకు యితరదేశాల్లో జరిగిన జనాభా పెరుగుదల పరిమాణంకంటే చాలాపెద్దది. ఆకలి, అల్పపోషణ పెద్దవిత్తున భవిష్యత్తులో కన్పించబోవడమేగాక, అవి యీనాడు నిజంగా బీదదేశాల్లో ఉపస్తీతమైఉన్నవి. రానున్న దశాబ్దాల్లో జనాభా పెరుగుదలవల్ల బీదదేశాల ఆహార డిమాండ్ ఎక్కువగా పెరుగుతుందని చెప్పడానికి నేడదేశాల్లో పెరుగుతున్న ఆహార డిమాండ్ ప్రబలమైన ఆధారంగాఉన్నది.

జనాభా అగమనసూచనలు సూచిస్తున్న, పెరిగిన, జనాభా పరిమాణాన్ని పోషించేకీ భూమికున్నదా? దీనికి సమాధానం చెప్పడం అంత సులభంకాదు. అద్యతన భూమిలో ఆహార జనాభావృద్ధి ఏలా ఉంటుంది? దీర్ఘకాలంలో భూమి ఎంత జనాభా భారాన్నిమోసి పోషించగల్గుతుంది? ఈ రెండు విషయాలను విడివిడిగా ఆలోచించవలసి ఉన్నది.

భూమి పోషించగల గరిష్ఠ జనాభా

భూమిపోషించగల గరిష్ఠ జనసంఖ్యను అంచనా వేయడానికి భవిష్యత్తులో విజ్ఞాన శాస్త్రానికి, సాంకేతిక విజ్ఞానా (technology) నికే వుండే శక్తిని గురించి, ప్రజలు అనుభవించే జీవన ప్రమాణాన్ని గురించి ఉజ్జాబుంపు అంచనాలు వేయవలసి ఉంటుంది. ప్రపంచ జనాభాను నేటి వినియోగస్థాయిలో పోషించడానికి; యీనాడు ధనిక దేశాలలోవున్న జీవనస్థాయివరకు పెంచడానికి లేదా క్రమంగా జీవన

స్థాయి మెరుగుగలను దారావాహికంగా పెంపొందించడానికి తేడా ఉన్నది. యాదంపేట్ చెప్పినట్లు మానవుని పొట్ట శక్తి వనుసరించి ఆహార వినియోగం పరిమితమే కావచ్చు. కాని జీవన ప్రమాణం పెరిగి అనేక వస్తువులు అవసరమౌతున్న కారణంగా, భూమి సరఫరాచేసే వనరుల కొరకు ఆహారోత్పాదన, యితర వస్తు ఉత్పాదన పోటీ పడ వలసి వస్తుంది. ముఖ్యంగా విజ్ఞానశాస్త్రం ప్రకారం, అన్న, వస్త్ర, నివాస వసతుల ఉత్పాదన కనసరమయ్యే శక్తిని గురించి అతి దూర భవిష్యత్తు వరకు అంచనాలు సాగ తున్న సందర్భంగా వనరుల కొరకు పోటీపడడం పెరుగుతుంది అందువల్ల తగినట్లుగా జనాభా పోషణ జరిగిన తర్వాత మిగిలేదాన్ని గురించి చేసే అంచనాలలో తేడా వస్తుంది.

ఈమధ్య దశాబ్దాలలో పవచ గరిష్ట జనాభాను గురించి వెల్లడించిన అంచనాలు చాలా చిన్నవిగా కన్పిస్తున్నవి. రామన్న శతాబ్దంలో జనాభా యీ అంచనాలను అధిగమించి పెరుగుతుంది వారి నన్ బ్రౌన్ యిచ్చిన 50 బిలియన్ల సంఖ్య, సోవియట్ విజ్ఞానశాస్త్ర వేత్త కె. యం. మాలిన్ యిచ్చిన అంచనా, అన్నింటికంటే పెద్ద అంచనాలు, ప్రపంచవ్యాప్తంగా సాగుబడి భూమిని తగినంతగా పెంచ వచ్చని, మూలధనం సహాయంతో, ముఖ్యంగా, పెంచవచ్చని, వస్తుత ఉన్నత సేవ్యపద్ధతులతో వ్యవసాయ దిగుబడిని నాలుగు అయిదు రెట్లు పెంచవచ్చని, మరి వస్తుత విజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని అనువర్తించజేసి దిగుబడిని మరి రెండురెట్లు పెంచవచ్చని కె. యం. మాలిన్ అభిప్రాయపడ్డారు ఈ ప్రయోగం ప్రకారం, యూనాడు, మూడు బిలియన్ల వజల్లో రెండు బిలియన్లకు కొద్దిగా సైగా జనాభాను పోషిస్తున్న 1.5 బిలియన్లకంటే కొంచెం చగావున్న సేద్యపు భూమి దిగుబడి పదిహెండా యిరవై బిలియన్ల జనాభాను పోషించ గలదు. అసంభవం అనుకంటున్నటువంటి 9.3 బిలియన్ల హెక్టార్లను సేద్యం చేసినట్లయితే 65నుండి 130 బిలియన్ ప్రజలను పోషించవచ్చు. మార్కరెక్కిమండి వచ్చే శక్తిని ఆహారంగా మార్చ వచ్చని ఊహిస్తున్నారు. ఇదే వాస్తవరూపం దాల్చినట్లయితే 143 నుండి 933 బిలియన్ల జనాభాను పోషించవచ్చు మహాసముద్రాల మీదపడే మార్కరెక్కి శక్తిని కూడా ఆహారంగా మార్చగలిగే యింకా హెచ్చుమందిని పోషించవచ్చు అంతేగాక సముద్రాల లోపలవున్న ఆహారాన్ని కూడా మర్చిపోరాదు.

అయితే యిటువంటి దూకుడు గణనలకు, ప్రత్యేక సాంఘిక అనుకూలత, ఊహించగలిగిన భవిష్యత్తులో అక్కడ జరగడానికి

వీలున్న వ్యవసాయాభివృద్ధిని జాగ్రత్తగా అధ్యయనంచేసి ఆహారోత్పాదన వీలును అంచనా వేయడానికి చేసే ప్రయత్నాలకు చాలా వ్యత్యాసం ఉన్నది. నిజానికి, భూమిని అభివృద్ధి చెయ్యడానికి అయ్యే ఖర్చులను గురించి, శాస్త్రీయ వ్యవసాయంవల్ల వచ్చే రాలుబళ్లను గురించి సరైన అభిప్రాయం లేకుండా భవిష్యత్ వ్యవసాయోత్పాదన శక్తిని గురించి ఒక స్పష్టమైన నిర్ణయానికి రావడం అసంభవం. భవిష్యత్ వ్యవసాయాభివృద్ధి ఏ విధంగా జరిగితే అతిమంచి ఫలితాలు రాగలవో సూచించడం మాత్రమే సంభవం కాగలదు.

కేంద్ర ఆఫీసీ, అమెజాన్ బేసిన్లలో భూమధ్యరేఖ చుట్టూ వున్న నీటి సౌకర్యంగల ఉష్ణ ప్రాంతము భూవనరుల్లో శక్తివంతమైనది; అభివృద్ధిచేస్తే మన కోర్కెలను తగినట్లు తీర్చగలదని చెప్పవచ్చు. ఉష్ణదేశాల వ్యవసాయానికి సంబంధించిన పరిశోధన శైశవావస్థలో ఉన్నది. ఉష్ణదేశాలలోని వ్యవసాయాన్ని పాడుచేసే వ్యాధుల్ని నివారించడానికి పెద్ద ఎత్తున పరిశోధన జరగలి. ముఖ్యంగా "బ్లై బ్లై ఫ్లై" వ్యాధిని లేకుండా చేసేవెయ్యాలి. తగిన పంట పద్ధతులను ఏర్పాటు చేయడంద్వారా భూసారాన్ని పోషించి, అచ్చట పుష్కలంగా అభ్యుదయ్యే వేడిని, నీటిని ఉపయోగించుకుని సంవత్సరంలో హెచ్చు సంఖ్యలో పంటలు పండించవచ్చు. వరదలను నియంత్రించే, నీటిపారుదల సౌకర్యాలు సమకూర్చి, భూసారాన్ని కాపాడే అడవుల ప్రాంతాన్ని నాశనం చేయడాన్ని ఆపినట్లయితే ఆహారోత్పాదనను, పశుగ్రాసాన్ని హెచ్చుగా అభివృద్ధి చేయవచ్చని వ్యవసాయ నిపుణులు చెబుతున్నారు.

జనాభా సాంద్రతగిలి, హద్దారాలు బాగా లభ్యమౌతున్న దక్షిణ ఆసియాలో కూడా భూ, జల వనరుల్ని బాగా ఉపయోగించుకుని ఆహారోత్పాదనను పెంచే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి. నీటిపారుదల సౌకర్యాలు పుష్కలంగా లభ్యంకావడంవల్ల గతంలో గొప్పవ్యవసాయాభివృద్ధిని అనభవించి, నేడు ఎడారులుగను, అర్ధఎడారులుగను వున్న సమీప ప్రాచ్యంలో, మురుగునీరు పోయే సౌకర్యాలేక వచ్చుడు. 'నీటి నిలువ' ఏర్పడి, పంటరాయిండా పోతోంది. ఆ చోట్ల నీటిని తొలగించివేసే మరిల సేద్యంచేసే పంటలు పండించవచ్చు.

దీర్ఘకాలంలో పంటరాలుబళ్లను, దిగుబళ్లను పెంచే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి కొత్తరకం విత్తనాలని, రసాయనిక ఎరువులను, క్రిమినాశకాలను, నీటిపారుదల వనరులను హెచ్చుగా ఉప

యోగించడంకల్ల వంటి దిగుబళ్లను పెంచవచ్చు. అయితే యివన్నీ మామూలుగా పరిస్థిరాధారాలు.

సాపేక్షికమైన న్యూకలంలో కూడా హెచ్చుమోతాదులో రసాయనిక ఎరువును ఉపయోగించడంవల్ల, ప్రత్యేక ఫలితాలు వస్తుని రసాయనిక ఎరువులకు సమాధానంగా వచ్చే ఫలితాలు వంటకాన్ని బట్టి, భూమినిబట్టి మారుతూ వుంటాయి. ఆఫ్రికాలోను, అసియాలోను యంతవరకు ఉపయోగించనిచోట, నతజని, ఫోస్ఫోరిక్ యాసిడ్, పొటాష్లను విరివిగా ఉపయోగించి పంటను హెచ్చుగా పండించవచ్చు. ప్రయోగక్షేత్రాల అనుభవంలో ఒక కిలోగ్రాము నతజని నువయోగించడంవల్ల అదనంగా పదిహేను కిలోగ్రాముల వరి బియ్యం వచ్చినట్లు భారతదేశంలో తేలింది. జపాన్ పంట పెరుగుదల అంచనాకూడా యిదేధంగా ఉన్నది ఇంకా మంచి విత్తనాల నువయోగించి, చీపురుగుల్ని నియంత్రించేసి, జపాన్ ఉపయోగించిన ఎత్తున రసాయనిక ఎరువుల్ని ఉపయోగించినట్లయితే, ఇండియా వరిధాన్యం రాలుబడిని యిప్పటిస్తాయీ రెండున్నర రెట్లకు పెంచవచ్చు. వ్యవసాయ పరిశ్రమకు సంబంధించిన సారస్వతంలో యిటువంటి ఉదాహరణలెన్నో ఉన్నవి. దీర్ఘకాలంలో ప్రజలకు కావలసిన ఆహారం అందడమేగాక జనసాంద్రత న్నిష్పించే నమస్యల్ని ఎదుర్కోగలమేరకు కూడా ఆహారం అందే వీలుంది.

అయితే కాలవ్యవధి అతి కీలకమైన చలాంకము. రానున్న శతాబ్దంలో ప్రపంచము స్థబ్ధస్థితిలో నిలిచిపోయే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి. అయితే ప్రస్తుత జనాభా అల (wave) మన మాట వినకుండా ముందుకు సాగి తీరేటట్లు కన్పిస్తోంది భవిష్యత్తులో జనాభాగతి సంబంధాలు (Population dynamics) సోమరితనంతోపుండి, వనరుల అభివృద్ధి చాలాకాలం తీసుకుంటుంది కాబట్టి, ప్రస్తుత జనాభావృద్ధి యిప్పటివలె సాగినట్లగుతే, రానున్న ముప్పై ఏ, నలభై సంవత్సరాలలో, జనాభాను యానాడు పోషిస్తున్న స్థాయిలో పోషించడానికి, యిప్పుడు ప్రపంచమంతా ఉత్పత్తి చేస్తున్నంత ఆహారాన్ని అదనంగా ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది. లాటిన్ అమెరికా జనాభా పెద్దరేటుతో పెరుగుతున్నందువల్ల, యీ ముప్పై, నలభై సంవత్సరాల తర్వాత యిప్పటి ఆహారాన్ని రెట్టింపు ఉత్పత్తి చేస్తేనే యానాటి జీవన ప్రమాణంలో జనాభాను పోషించడానికి వీలవుతుంది. హవాయికారమైన స్థాయిలో ప్రపంచ జనాభాను పోషించడానికి యానాటి ప్రపంచ ఆహారోత్పాదనకు మూడున్నరరెట్లు అదనంగా ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది.

ఈ దీర్ఘకాలీనావళిము, నేటి పపంచ ఆహారోత్పాదన ప్రవృత్తికి పూర్తిగా విరుద్ధంగా ఉన్నది.

భవిష్యత్ ఉత్పాదనను గురించి చేసే ఆర్థిక ఆగమన సూచనల విషయంలో శ్రామికోత్పాదకత, భవిష్యత్ శామికశక్తి బలాన్ని గురించినచేసే ప్రమేయాలో తేడాలుంటున్నవి. అయితే భవిష్యత్ ఆహార సరఫరా, భవిష్యత్లో రాబోయే పంట దిగుబడిని గురించి చేసే అంచనా సూచనలకు సేద్యయోగ్యమైన భూమిని, భృశమవడానికి వీలున్న పంట రాలుబడిని ఆధారంగా తీసుకుంటారు. కాని యీ అంచనాలు విస్వవూ యిదేవిధంగా జరుగుతాయని చెప్పడానికి నిలులేదు. చాలాకాలం పాదలుగను, అడవి బంజరుగను వున్న భూమి సేద్యయోగ్యమైన భూమి, ఖాళీ మైదానాలు, పచ్చిక బయళ్లలో దేశీ చెందుతుంట్ చెప్పడం కష్టంగా ఉన్నది. అగ్ని ద్వారా భూమిపై అవసరం లేనివాటిని తొలగించడం ఆర్థికంగా లాభదాయకమైనట్లయితే, ఆవద్దలే నమర్దవంతమైన మార్గంగా తీసుకోబడుతోంది. ఉష్ణదేశాలలో పాదలున్న బంజరుగా వుంచడం ద్వారా భూసారాన్ని పునఃనిర్మాణం చేయవచ్చని ప్రయోగాలవల్ల తెలిసింది. అందువల్ల, ప్రపంచంలో భృశమయ్యే సేద్య యోగ్య భూమిని ఖచ్చితంగా అంచనా వేయడం సాధ్యంకాలేదు.

చీడ పురుగులవల్ల, వ్యాధులవల్ల నాశనమైన పంటలను అంచనావేయలేదు. మి త రాజ్య సమితిశాఖగా పనిచేస్తున్న ఆహార వ్యవసాయ సంస్థ అభిప్రాయంలో యిలా నాశనమైపోయే పంట వందల మిలియన్ల హెక్టారులనుండివచ్చే పంటకు సమానంగా ఉంటుందనడంతో సందేహంలేదు. రెండవ ప్రపంచయుద్ధానంతరం కిమినంహారకాలు తయారు చేయబడినవి. అభివృద్ధి చెందిన దేశాలే వాటిని పూర్తిగా ఉపయోగించడం లేదు: కాగా అల్పాభివృద్ధి దేశాల్లో వాటి అనువర్తింపు దాదాపు లేని దానితో సమానంగానే ఉన్నది. అల్పాభివృద్ధి దేశాల్లో ధాన్యం నిల్వలోకూడా చాలాహెచ్చు రాసులలో పాడై పోతున్నవి ఈ ధాన్యం నిల్వలో సగంనుండిమూడవ వంతువరకు పాడై పోతున్నాయని ఊహిస్తున్నారు; ఏమైనా యీ నిల్వలు పాడై పోకుండా కాపాడడంలో తగిన చర్యలు తీసుకుంటే చాలా వరకు జయప్రదం కావచ్చు.

ప్రపంచ ఆహారోత్పత్తిని వృద్ధిచేయడానికి వీలు కలుగజేసే వద్దతుల జాబితాను పరిశీలిస్తే అటువంటి వృద్ధి ర్గంలో ఆకస్మిక

మైన ఆటంకాలేవీ రావని గొప్పరచ్చు. అలా తే గొట్టంటే మెరుగుదల తేవడాని కవలించిచే పరిశోధన, భూస్థితి సారాల మెరుగుదల, నిలువచేసే వనతుల అవకాశాలు, వ్యవసాయక యంత్రాలు, రసాయనిక ఎరువులు, క్షిమించుకోవడానికి పెద్ద పెట్టు బళ్ళ అవసరమౌతాయి విజ్ఞాన, సాంకేతిక విజ్ఞాన శాస్త్రాల పురోగమనం యింకా హెచ్చుగా ముందుకు సాగినట్లు. తే ఆహారోత్పాదన ఖర్చులు బాగా పెరుగుతాయి: అయితే వ్యవసాయ ఆధునికీకరణ వేగంగా జరుగుతుందని ఊహించినట్లయితే, విజ్ఞాన శాస్త్ర (Science) నికీ, క్షీణన తిరిగివచ్చే ప్రక్రియ (Process of diminishing returns) కూడా జరుగుతున్న పరుగు పందెంలో ఫలానవారు గెలుస్తారని చెప్పివేయడానికి చేసే ప్రయత్నం అతి తొందరపాటు వని మాత్రమే కాగలదు.

స్వల్పకాలీన మెరుగుదల అవకాశాలు

జనాభా పెరుగుదల కుటుంబంగా ఆహారోత్పాదన పెరుగుతుందా అనే ప్రశ్నకు శాస్త్రీయమైన సమాధానం లేదని న్యాయ గృహీతం ప్రపంచ ఆహార వ్యవసాయ పండ్ల రిపోర్టుకటి చెబుతోంది. ఏమైనప్పటికీ ఆహార సమస్య పరిమాణాన్ని వెలుగులోకి తెచ్చేందుకు అభ్యుదయం గణాంక సమాచారాన్ని పరిశీలించడం సంభవమేగాక అవసరంకూడా.

వ్యవసాయం లక్షించడానికి వీలులేని భూమి కొరతను ఎదుర్కోబోతోందనే విషయమే హెచ్చు ఆందోళనకు కారణమౌతోంది.

చారిత్రకంగా చూచినట్లయితే, యిప్పుడు సేద్యంలోపున్న ఎకరాలకు రాలుబడి పెరిగడంవల్లకంటే, సేద్యభూమిని పెంచడంవల్ల జనాభా, మానవ సమాజాలు పెరిగినట్లు కనిపిస్తోంది. ఇంతకు ముందు మన మనుకున్నట్లు, వ్యవసాయభూమిలకు, అడవులకు అవ్యత్యాసాన్ని తరచుగా పున్నరానికంటే హెచ్చుచేసి చెప్పారు. సమగ్ర దృష్టితో ఆలోచించినట్లయితే ఒక భాగాన్ని లాభదాయకమయ్యే రీతిలో సేద్యభూమి, వచ్చిక బయళ్ళుగా ఉపయోగించారని, మరొక భాగాన్ని పనికిరానిదని చెప్పేము సరికాదు. నిజానికి వ్యవసాయ పరితమ భూమిని సాంద్రంగా ఉపయోగించడంగా చదువవలసి ఉన్నది; ఇందులో సేద్యభూమిని, తువులున్న భూమిని, అడవి బంజర్లను శాస్త్రతంగా స్థిరపడి నివసించడానికి అనువుగా మార్చినట్లు కనిపిస్తుంది.

ఈ అభివృద్ధి ప్రవాహంలో శ్రమశక్తి వల్లనచ్చే ప్రతిఫలాలు పడిపోతున్నట్లు, భూమి యూనిట్ రాలుబడి సాధారణంగా పెరుగుతున్నట్లు కనిపిస్తుంది. రికార్డులు అభ్యుదయం దేశాలస్థితిని పరిశీలించినట్లయితే, పరిమితమైన భూమి ఉపయోగాన్ని గణనలోకి తీసుకున్నప్పటికీ, మధ్య యుగాలనుండి, దున్నదగిన భూమిమీద రాలుబళ్ళ నిలకడగా పెరుగుతూవచ్చినట్లు తెలుస్తోంది.

ఒకటిన్నర శతాబ్దాలకుముందు, ఆహారోత్పాదన ముఖ్యంగా హెచ్చు భూమిని దున్నడంద్వారా అభ్యుదయం దేశాల దానుస్ రిలీఫ్ మార్షిన్ అనుకున్నాడు. ఆహారోత్పాదన వేగంగా జరుగుతుందని మేము శక్తి మార్షిన్ కు లేకపోయింది. సగైన ఊహాశక్తి లేకపోవడం వల్ల అంక శ్రేణి (1,2,3,4,5 = arithmetic succession)లో సేద్యభూమిని పెంచవచ్చుగాబట్టి, ఆహారంకూడా అంక శ్రేణిలోనే పెరుగుతుందని, జనాభా జాతీయ క్రమానికున్న చేతన శక్తి (Dynamie Force) తో పెరుగుతుందని చెప్పాడు.

ప్రపంచ ఆహారోత్పాదనకు, ఉత్తర అమెరికా, ఓసియానాలకు ప్రవాహం వచ్చినవారివల్లనచ్చే ఆహారోత్పాదన కలయిక మార్షిన్ అనుచితంగా అంచనా వేసాడు. అంతేగాక ముందుకాలంలో వ్యవసాయోత్పాదకతలో రానున్న వృద్ధిని గురించి తెలిసినట్లు లేదని అనుకున్నారు. కాని యూనాడు మాత్రం, ఆహార నరఫరాకు, జనాభా వృద్ధికి మధ్యజరిగే పరుగుపందెం ప్రపంచ ప్రమాణంలో శిఖరస్థాయి కొచ్చినట్లు భావిస్తున్నారు.

అందువల్ల, 'యంతరకు అల్పాభివృద్ధిదేశాలు హెచ్చు భూమిని సాగులోకి తేవడం ద్వారా జనాభావృద్ధికి తగ్గ ఆహారాన్ని సరఫరాచేయప్రయత్నించినవిగాని, ఎకరాలు బళ్ళను పెంచడం ద్వారా పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నించలేదని గట్టిగా చెబుతున్నారు. ఇప్పటికీ దున్నడానికి వీలైన భూములన్నీ చాలవరకు సేద్యంక్రిందికి తేబడినవి. అందువల్ల ఎకరాలకు రాలుబడిని పెంచి తీరవలసిన సమస్యను ఎదుర్కోవలసి వస్తోంది. అయితే సాంప్రదాయక సమాజంలో ఎకరాలకు రాలుబడిని పెంచడం కొత్త భూమిని దున్నడంకంటే కష్టము. ఈ పరిమాణం వల్లనే అల్పాభివృద్ధి దేశాలు స్వీయసోషల శక్తిని కోల్పోతున్నవని చెబుతున్నారు.

అనేక దేశాలనుండి సమీకరించిన గణాంక సమాచార సాక్ష్యం ఆధారంగా పైకిచూడగా చెప్పబడతోంది. చాలాదేశాల్లో దాన్యం ఎకరాలకు బళ్ళ ధరానాహికంగా ఒకే రకంగా ఉండటం లేదనే

విషయం యదార్థం. అంటే చెప్పదగినంతకాలాపాటు ఏకరా రాలు బళ్ళ పెరిగి మరి తరగకుండా ఉన్నవి వీటినే వెస్టర్ టౌన్ స్లవనాలు (take-offs) అని అన్నాడు. ఆయన అధ్యయనం చేసిన మూడు పురోగామికదేశాల్లో కూడా 1940 వరకు రాబడి పొచ్చుదల ప్రారంభంకాలేవు అయితే జపాన్ లో మాత్రం 1880 నుండి రాబడి పెరగడం మొదలయ్యింది. కొన్ని సంవత్సరాలన్నప్పటికీ యీ పెరుగుదలకు మెయిజీ పునరుద్ధరణతో సంబంధం కలవుతున్నారు. ఇండియా ఏకరా రాలుబళ్ళ మూత్రం యీ శతాబ్దం ప్రారంభంలో వున్నట్టే వున్నాయి 1920 తర్వాత 20 శాతం పెరుగుదల మూత్రం వచ్చింది. అయితే యీ పెరుగుదలను కోలుకోవడమని చెప్పచ్చు 1950 తర్వాత జపాన్ ఏకరా రాలుబడిలో 30 శాతం పెరుగుదలవచ్చింది. అయితే యిందులో కొంత భాగాన్ని కోలుకోవడమని చెప్పినా, మిగిలినది యీ పెరుగుదలను పెరుగుదల ప్రవృత్తి లేక వృద్ధి ప్రవృత్తి అని చెప్పవచ్చు.

ఈ సాక్ష్యమంతా చాలా ముఖ్యము; అయితే దీనికి భాష్యం ఏలా చెప్పాలా అనే విషయంలో స్పష్టమైన అభిప్రాయం కన్పించడం లేదు. ఈనాటి అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో వ్యవసాయ స్థలనా ఆశ్చర్యం గొప్పంత అలభ్యంగా ప్రారంభమైనదని చెప్పవలసి ఉన్నది. అయితే వ్యవసాయ విస్తరణ పారిశ్రామిక విస్తరణకంటే ముందే జరిగిందని సాధారణంగా నమ్మబడుతోంది. ఇంగ్లండు మూత్రం తన సాంకేతిక విజ్ఞానంతో నాయకత్వం వహించి, ఫ్యాక్టరీ ఉత్పత్తిని పెంచి, ఎగుమతులను అభివృద్ధిచేసి లాభం పొందాలనే ఆకాంక్షతో పారిశ్రామిక విస్తరణ నిర్వహణకు పూనుకుని వ్యవసాయ స్థలనాన్ని కొంతకాలం ఆపివేసుకొన్నదని వెస్టర్ టౌన్ వాదిస్తున్నాడు. అయితే ఏకరా రాలుబడి ఒక్కటే తుదిస్థాయిలో వ్యవసాయ కార్యనిర్వహణ సామర్థ్యానికి సూచన కాదనే విషయాన్ని ముఖ్యమైన విషయంగా మనసులా ఉంచుకోవలసి ఉన్నది. ఆర్థికాభివృద్ధి ప్రమాణంతో కొలిస్తే. ఆర్థిక శ్రేయస్సుదృష్ట్యా వ్యవసాయ శ్రామికుల ఉత్పాదకత చాలా ముఖ్యం కాగా, ఉత్పత్తిదార్శకు ఉత్పాదకాల (inputs) మీద చేసే వ్యయము ముఖ్యము. కేవలం రాలుబళ్ళ దృష్టితో చూచినట్లయితే ఆ ప్లేరియా కూడా ఇండియా అంతటి పేదదేశమని, ఇండియాలాగా తక్కువ సోషలిజం దేశమనే అభిప్రాయం కలగడానికి వీలుంది.

వాస్తవానికి రాలుబళ్ళ ప్రవృత్తి నుండి సాధారణ నిర్ణయాలు చేయడానికి వ్యవసాయ రంగంలో పెట్టుబడి అక్కడున్న ఉత్పాదకాల

లోని వ్యత్యాసం పెద్దగా అడ్డు తగలలేదని ఇతర ఉత్పాదకాలపై జరిగే ఖర్చును గణనలోకి తీసుకోకుండా రాలుబళ్ళను గరిష్టం చేయడానికి ఏ దేశం ప్రయత్నించడానికి కూడా కారణం కన్పించదు అయితే రాలుబళ్ళ మూత్రం వ్యవసాయ సాంకేతిక విజ్ఞానంతోని సాంకేతిక లక్షణాన్ని తెలియజేస్తాయి ఏకోన్ముఖంగా ఇంగ్లండు, అమెరికా, సంయుక్త రాష్ట్రాలు, ఆ ప్లేరియాలో వచ్చిన రాలుబడి పెరుగుదలకు ద్వితీయ ప్రపంచయుద్ధం, శామికుల కొరత, కొత్త రసాయనిక ఎరువు, కిమినంహరకాల సాంకేతిక విజ్ఞానంతో సంబంధం ఉన్నది అయితే ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధానికి ముందున్న ఏకరా రాలుబళ్ళ, అదిమ ఆంగ్లో సాక్సనులు తొల్లికతో తమ సేద్యం చేసిన రోజుల్లోగా ఉన్నవని భావించరాదు ఇరవై వ శతాబ్దం ప్రథమ భాగమంతా యం తీరణద్వారా వ్యవసాయాభివృద్ధి జరిగి వ్యవసాయ శామికుని ఉత్పాదకత పెరిగింది, అయితే రాలుబళ్ళ మూత్రం పెద్దగా పెరగలేదు. అయితే ఇంగ్లండులో లభ్యమైన రాలుబళ్ళ చాలా పొచ్చుగా ఉన్నందున అవి అదిమ కాలపు రాలుబళ్ళకు సాతీనిధ్యం వహిస్తాయనిమాత్రం చెప్పలేము నిజానికి ఒకటి లేక రెండు శతాబ్దాలముందు వచ్చిన అభివృద్ధికరమైన మార్పు ఫలితంగానే యీ పొచ్చురాలుబళ్ళ లభ్యమౌతున్నవి.

అయితే మానవ సమూహాలు మొదట వైశాల్య నిస్తరణ ద్వారా వ్యవసాయాత్పత్తిని పెంచి, తర్వాత ఏకరా రాలుబడిని పెంచుతాయనే నిర్ణయానికి రావడం మంచిదని మనసారా చెప్పడానికి వీలుకాదు.

కొత్త భూమిని దున్ని సాగుచేయడం ప్రయత్నం మనవరం లేని సాహసం (enterprise) కాదు. నాగరికత ప్రారంభంలో వండు నేలకు వీటిపారుదల సౌకర్యం అందించడానికి భూసాత్పత్తులు చేయవలసి వచ్చింది. అటువంటి సాహసాలన్నింటినీ కేవలం సాగుభూమి వైశాల్యాన్ని పెంచడమనిగాని, ఏకరా రాలుబడిలో దిగ్భుగంశ్చే పెరుగుదలను లేవడమనిగాని, తద్వారా ఒక్క మొక్కకు బదులు రెండు మొక్కలను పెంచడమనిగాని చెప్పవచ్చు?

ప్రస్తుత సమస్యల్ని తీసుకున్నట్లయితే, అల్పాభివృద్ధి దేశాల్లో దున్ని సాగుచేయడానికి వీలున్న భూమి తుది హద్దులవరకు సేద్యం జరిగినదని చెప్పడానికి వీలులేదు. అయితే యీ విషయంలో ప్రపంచంలోని యితర భాగాలకంటే ఆసియా తుదిహద్దులకు సన్నిహితంగా వున్నదని చెప్పవచ్చు. అయితే ఆసియాలోగాని, మరి ఏ యితర చోటునగాని ఊహించడానికి వీలున్న సేద్యయోగ్య భూమి అవరిమి

తంగా లేదనుటమా తం తప్పుకండా నిశ్చయనే చెప్పాలి ఇప్పటికే సేద్య మౌతున్న భూమి కంటే యింకా సేద్యంలోకి రంగు భూమి ఎక్కువే అయినప్పటికీ, చివరికి యింకా భూమి సంతతిని సాగుచేసినా, ఎకరా రాలబళ్ళ అవసరమైన వేరకు పెరిగితే మినహా, పెరుగుతూన్న జనాభాను పోషించడం సాధ్యంకాదు.

అందుచేత దీర్ఘకాలీనదృష్టితో ఆలోచించినప్పుడు, అల్పాభివృద్ధి దేశాల, తమ ఎకరా రాలబళ్ళను పెంచుకోవడంవల్లా, వ్యవసాయాత్పత్తిని పెంచుకుని ఆహార సమస్యను పరిష్కరించుకోవలసి ఉన్నది అయితే అల్పాభివృద్ధి దేశాల వ్యవసాయ ఆర్థిక వ్యవస్థ "నిర్ధారిత వైశాల్య భూ ఆర్థిక వ్యవస్థ" (Fixed land economy) అని. అందువల్ల సేద్యయోగ్య భూమిని పెంచడానికి నిలుదెసిన అనుకోవడం విషయమంతా తేలకపూర్వము నిర్ధారణకు రావడమౌతుంది. 1947-1967 కాలవ్యవధిలో పంటభూముల వైశాల్యం బాగా పెరిగింది. అయితే కాలవ్యవధిలో యిటువంటి పంటభూముల వైశాల్యం పెరుగుదల అసమీపితంగా జరుగదు కాని ఖచ్చితంగా సంకటం ఏర్పడే భవిష్యత్ దశాబ్దాలలో భూ వైశాల్యం పెరుగుదలవల్ల గమనార్హమైన మేలు కలుగుతుంది.

అయితే ఇండియా విషయంలోను, మొత్తం అసియా విషయంలోను పై జెప్పిన విషయం తక్కువ యదార్థంగా ఉంటుంది. భారతదేశంలో యిప్పటికే దున్నబడిన భూమి, మొత్తం భారత దేశ భూమిలో ఉన్నత అనుపాతంలో ఉన్నది. సేద్యయోగ్య భూమి విస్తృతం కావడం, సాపేక్షికంగా, తక్కువ అవకాశంగల విషయం. 1948-1963 మధ్య సేద్యభూమి 26 శాతం పెరిగింది. అడవి వైశాల్యాన్ని తగ్గించకుండా, భవిష్యత్తులో యింకా సేద్యభూమిని యిక 10 శాతం కంటే హెచ్చు పెంచడానికి అవకాశం లేదని వి. జి. పన్నే, వి. యన్. అంబేద్కర్ తమ భారతదేశ భూవనరుల సర్వేక్షణ సమీక్షలో వ్రాసారు. భారతదేశ ఆహారావసరాలు, అపేక్షించిన వేరకు, తీరాలంటే భారతదేశ ఎకరా రాలబళ్ళ పెరిగితీరాలి. ఇతరచోట్లా విషయంలో కూడా యింకా పోస్టిలి కొద్దిపాటు నొక్కుతో తప్పని సరిగా అవసరం.

ఇతరచోట్లా లభ్యమయ్యే ఎకరా రాలబళ్ళతో పోల్చినప్పుడు అల్పాభివృద్ధి దేశాల రాలబళ్ళ తక్కువగా వుండటము, ఒకవిధంగా ముందు కాలంలో లాభదాయకంగా ఉపయోగించేదే అల్పాభివృద్ధి దేశాల రాలబళ్ళ కొట్టొచ్చినట్లుగా కన్పించేంత తక్కువమేకాదు

భూమిని సాంధ్రంగా ఉపయోగించకపోవడంవల్ల వచ్చిన కొరతకంటే, సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని అనువర్తించ జేయకపోవడంవల్ల వచ్చిన రాలుబడి తగ్గుదల హెచ్చుగా ఉన్నది ఇతర విషయాలన్నీ ఒకటిగానే వున్నట్లయితే భూమి హెచ్చుగాను, చవుకగాను వున్నచోట రాలబళ్ళ తగ్గుగాను, భూమి కొరతగా వున్నచోట రాలబళ్ళ హెచ్చుగాను ఉంటాయి.

కాని హెచ్చు జనసాంద్రత కల్గి, ఎకరా రాలబడి తక్కువగా వున్న భారతదేశంవంటిచోట్లా, రాలబడి పెరుగుదలశక్తి హెచ్చుగా ఉన్నట్లు కన్పిస్తోంది రాలబడిని పెంచడానికి అవలంబించే మార్గాల్లో శామికుల సంఖ్యను పెంచడాన్ని మొదటి పద్ధతిగా తీసుకోవచ్చు. శామికులైనవారిని యిప్పటికే తుది పాద్యవరకు ఉపయోగించినట్లయితే కేవలం శ్రమవల్లనే రాలబడిని పెంచడానికి విలువైనట్లయితే, శామిక ఉపాంత (marginal) ఉత్పాదన శూన్య (zero) వైనట్లయితే, శామిక సాం ద్రతను పెంచడంవల్ల ఏ సత్ఫలితం కూడా చెకూరదు. చాలామంది ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు యింకా విషయం యందుకు సంబంధించిందేనని, అధిక శ్రామిణ శామికులవల్ల, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగం (disguised unemployment) వల్ల అల్పాభివృద్ధి నవాజుల్లో శ్రామిణ కార్యాలు తక్కువ సాంద్రతతో కన్పిస్తున్నవని చెబుతున్నారు. గామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థలో శామికులు నిలువ సైన్యంగా (Reserve Army) నిలబడి, ఆర్థిక వ్యవస్థ మెరుగుదల కేవిధంగాను తోడ్పడనట్లయితే ప్రణాళికా విధాన నిర్మాణాన్ని ఏర్పరచడంతో యింకా విషయాన్ని ముఖ్యంగా గమనించవలసి ఉంటుంది. ఈ అధిక శామిక శక్తిని మరొక ఆర్థికరంగంలో ఉత్పాదనకు తోడ్పడేట్లు ఉపయోగించడము ముఖ్యకర్తమౌతుంది. అధిక శ్రమ శక్తి లభ్యమౌతున్నంతవరకు సాంఘిక వ్యయాన్ని (Social costs) అభివృద్ధి పథకాలవల్ల వచ్చే లాభాలను ధణనలోకి తీసుకున్నట్లయితే, అధిక శ్రమశక్తిని ప్రేచ్చగా లభ్యమయ్యే వనరుగా పరిగణించవలసిఉన్నది. ఆహారాది వస్తువుల వనరుగా పరిగణించవలసిఉన్నది. ఆహారాదివస్తువుల సరఫరాలు, కొరతగావున్న భూమి, మూలధనమువంటి ఉత్పాదన కారకాలు (factors of production) పనిచేయడంవల్లనే లభ్యమౌతున్నవి. భవిష్యత్తులో రాబోయే అంచనాల్లో, ఒక తరంలో శామికుల సంఖ్య రెండు ట్లయింకా, మూడు ట్లయింకా, దానితో ఎట్టి సంబంధం లేకుండా, స్వంతశీటుతో పాటే ఆహారాన్ని పంచుకుంటుంది

ఇటీవల పలుకుబడి ప్రాముఖ్యంగా యీ ప్రచేయం వింత వరకు సబబని కొంతమంది ప్రశ్నిస్తున్నారు. భారతదేశ వ్యవసాయం శ్రామిక సాంఘికపద్ధతిలో పనిచేయవచ్చునని, బహుశా భవిష్యత్తులో అలా చేస్తుందని మోర్టన్ ప్లగ్గన్ అమెరికన్ ఏకనామిక్ రివ్యూలో, 1965 సెప్టెంబరులో వ్రాసిన వ్యాసంలో నలహోయిచ్చారు. భారత దేశ వ్యవసాయాన్ని అభివృద్ధి చేయడంవల్ల, సంబద్ధీకరణ (rationalisation) చేయడంవల్ల హెచ్చు శ్రామికత్వి యిముడ్చుకో గల్గుతుంది. 1950 - 1960 లో నీటిపారుదల సౌకర్యాలను, దానికి సంబంధించిన మెరుగుదలలను ఏర్పరచడంవల్ల, పగలున ఎకరానికి 2.4 రెట్లు శ్రామిక శక్తిని పెంచడానికి వీలయ్యింది. దీనితోపాటు, యిదివరకు వీలుగాని, పంటలను కార్మిక సాంఘిక పద్ధతిలో పెంచడం వల్ల పెట్టడం జరగగానే, మొత్తం శ్రామిక శక్తిని 3.6 రెట్లు పెంచడానికి వీలయ్యింది.

ప్రస్తుత అభివృద్ధి దేశాల సేవ్యవరణను అధ్యయనం చేసేవారిలో రెండవకాల అభి పాయాలున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఒక నైపున, వ్యవసాయవర్గాల అచార, సాంఘికదాయాలకు బిబ్బునై పుగ్గారని ఊహించబడుతోంది; అందువల్ల తమ ఆర్థికస్థితిని పెంపొందించుకునే పద్ధతులు వారికి తెలియవు; నూతన సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని వారి పాగుగున అనువర్తించజేసి, ఫలితాలను ప్రదర్శిస్తే మినహా, వారి బాగుడలకొరకు యిచ్చిన నలహోయి ప్రతిఘటిస్తునే.

ఉంటారు. అభివృద్ధి చెందిన దేశాల సేవ్యవరణలు తాజా నిజానికి వింతో వెనుకబడివున్న రోజుల్లో, ప్రధాన వ్యవసాయ పరిశోధనా సంస్థలు, ప్రభావశీలంగా ప్రశానచారోద్యమాలు లేకుండా నిరక్ష రాస్యంతో నిండివున్న దేశాల్లో ప్రజలకు, వ్యక్తిగతంగాగాని, సమిష్టిగాగాని బాగుపడడానికి నీలుకలుగజేసే పద్ధతులు తెలిసివుండాలని, వారు వాటిని ఆచరించాలని అనుకోవడం అభ్యుక్తిని గొల్పుతుంది.

మరొకనైపున సేద్యంచేసే అభివృద్ధిదేశాల రైతులు తమ ఆర్థిక పరిస్థితికి గురించి హెచ్చు ఆతురత చూపుతారని, నగదు పంటల ధరల మార్పులకు అనుగుణ్యంగా ప్రపంచంలోని అనేక దేశాల్లో ప్రజలసార్థమైనంత తొందరలో పంటలు పండించారని, వారికి లాభివుడు ఆచరిస్తున్న వ్యవసాయ పద్ధతులకు ప్రత్యామ్నాయాలు తెలుసునని కాని వాటిని వారు లాభదాయకంకానినని తిరస్కరిస్తున్నారని గట్టిగా చెప్పబడుతోంది. పుల్వూ, బోనెవెలు చెప్పినట్లు తెలియని వానికి పురాతన పద్ధతులుగా కన్పించేవి ఆర్థిక దృష్టిలో చాలాసహేతుకములు కావచ్చు. మరొకనైపున వస్తువుల ధరల దృష్టితో చూచినప్పుడు చాలావ్యయంతో కూడుకున్న ఉత్పాదకాలు (inputs) ఆధునిక సేద్యాన్ని నిర్వహించడానికి కావలసిరావచ్చు.

[ఇంకా ఉంది]

నేను - కవిత

శ్రీ జి. శ్రీ నివాసరావు

నేను !

నేను నేనుగా ఉంటున్న నేను !!

అందమైన ఊహలతో...ఆశావలయాలను ఛేదిస్తూ...

మందస్మిత మందారపు నిరితోటల విహారిస్తూ...

అంచుల దాకిన ఆనందపు తరంగాల తురంగాలపై పయనిస్తూ...

నడుస్తున్నాను...మురుస్తున్నాను...నవ్వులవెన్నెలలు పరుస్తున్నాను...!!!

వేదనలు వేగంగా తవ్వకున్నాయి...

వాదనలు సరసంగా జారుకున్నాయి ...

విచలవిడిగా...విచ్ఛేదకత్తుల్లా...మెరిసే ఆశాకిరణాలు—

ప్రేమకథల్ని, సమతాగాథల్ని, సహృదయనాదాన్నీ ...

విన్పించమని నన్ను వదేపదే అర్థిస్తున్నాయి...!!!

అందుకనే నేను -

నేను నేనుగా ఉంటున్న నేను -

ఆత్మ వంచనకు పాల్పడటం లేదు ...

గొంగళిలో తింటూ వెంట్రుకలేరేసుకోడంలేదు !

అందని ఊహలకు ఆశాపాశం వెయ్యడంలేదు !!

అందుకే...ఉన్నంతలో మంచివెంచి, పాత కొత్తల సరిపోవని

శ్రీకారంచుట్టి-నాదనే భావంతో చేపట్టి ...

నవ జీవన కవితాగావం చేస్తున్నాను.

నయనానందపు కిమ్మిగాలను చూస్తున్నాను ... !!

నా కవితారసధుని స్వతంత్రతా విపంచియై—

రాగరసాన్ని పంచుతుంది... ! అనురాగరసాన్ని పంచుతుంది... !!

మోహన రాగ గీతికా స్రవంతియై నిరుంతరం సాగుతుంది !!!

మోడువారిన జీవిత లతా నికుంకాలను కిసలయ సంశోభితచేస్తుంది—

మహిత సారథి సుస్పృగ్ధలతాంత సంపన్నయై నిలుస్తుంది—

*

*

*

ఏదీ నీ కవితా రసధుని ... ; ? ఏదీ ... నీ కవితా సుమవని ! ?

ఏదీ ... ఏదీ ... ఏదీ ... !!! ???

అవును ... ఏదీ ? ... అదే నేనూవేసే పళ్ళ ...

మీకెక్కడ అనుమానమో ... అక్కడే నాకూ సందేహం ...

అందుకే కవిత్వం ... మామూలు కనులకు కన్పించేదికాదంటాను !

అందుకే కవిత్వం మామూలు చెవులకు వినిపించేది కాదు !

విడదళున్న ప్రతి జీవికీ ... ఈ అనంత విశ్వం

నిజం — ఒక మహోన్నత మహిమాయుత కవితాసంచిక !

వేదనలూ ... వాదనలూ ... త్యజించి రహించే ...

రసహృదయాలను గిలిగింతలు పెట్టే మలయానిల మధువీధిక !!

మన జాతి మేలుకొన్నది

మన జాతి మేలు కొన్నది

అంతర్వాణి ప్రబోధం విన్నది

తన శక్తి తాను తెలుసుకున్నది

“ఇక పదండి ముందుకు” అన్నది.

మన ప్రధానమంత్రి శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ భారత మాత మెడలో యిరవై మణిపూసల హారం వేసింది. ప్రగతి పథంలో మరొక ముందడుగు వేసింది. ఆ మణి కాంతుల ధగద్దగలు యిప్పుడు దేశమంతటా అల్లకుంట న్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో.....

ఆకాశమంటిన ధరలు అంతలో తగ్గిపోయాయి భూ సంస్కరణల అవకాశ కృషి శరవేగంతో జరుగుతోంది ఈ యేడు జూన్ నెలాఖరు నాటికి 15 లక్షల 50 వేల ఎకరాలకు పైగా బంజర్లు పేదవారికి పంచారు. మార్చి నెలాఖరు నాటికి లక్షా ఎనభై అయిదు వేల కుటుంబాలకు - అ.పే బలహీన వర్గాల వారికి—ఇండ్ల స్థలాలు యిచ్చారు.

భారీ మధ్యతరహా నీటి పారుదల ప్రాజెక్టుల కేటాయింపు రు. 38 కోట్ల నుండి రు. 49 కోట్లకు పెంచారు. విద్యుచ్ఛక్తి మీద ప్రణాళిక పెట్టుబడి రు. 53.50 కోట్లకు పెరిగింది.

ఈ యేడు మన రాష్ట్రం రు. 10 కోట్ల విలువచేసే - ఎగుమతికి పనికివచ్చే చేనేత వస్త్రాలను ఉత్పత్తి చేస్తుంది. ప్రభుత్వ కేంద్ర ముద్రణాలయం, రాష్ట్ర విద్యుచ్ఛక్తి సంస్థ, రోడ్డు రవాణా సంస్థలలో 500 వ.ందికి శిక్షణ యిస్తారు. ఇందులో మన రాష్ట్రానిదే ప్రథమ తాంబూలం.

రక్తయజ్ఞం

శ్రీ కలవకొలను సదానంద

(గత సంచిక తరువాయి)

5

సుందరం బస్తుదిగాడు:

గంట తొమ్మిది దాటింది.

ఆవేళ ఆదివారం. తాను సుశీల వాళ్ళ వూరికి వెళ్తున్నాడు. పేటనుండి ఆ వల్లె మైలు దూరంలో వుంది.

తీగలా నన్నగా ఒయ్యారంగా వంపులు తిరిగిన కాలిబాటలో నడుస్తున్నాడతను.

చెరకు ఆకుల అంచులకు నిండ పదును పెడుతూవుంది.

సుందరానికి దాహం వేసింది.

అతడు ఆగాడు. దారిప్రక్కన ఓ పెద్ద సేద్యపుబావివుంది. అతడు బావిగట్టున నిమ్మకెల్ల నీడలలో నిలబడి బావిలోకి తొంగి చూశాడు. బావిలో నీళ్ళు తేటగావుంది. వీడలోని ఆ నీటిలోతులు నీలంగా, నిర్మలంగా వున్నాయి. దిగి, నీళ్ళు తాగాలనిపించిందతనికి. దిగడానికి మెట్లున్నాయి.

భుజానికి వేలాడుతున్న సంచిని తీయబోయాడు సుందరం. అందులో అరటివళ్ళు, మల్లెపువ్వులూ, బిన్నుత్తుల పొట్లం వున్నాయి. అతడు ఆ పువ్వుల్ని చేతికి తీసుకుని ఓసారి మత్తుగా వాసనచూశాడు. ఆనీళ్ళకంటే చల్లని సుశీల జ్ఞాపకం వచ్చింది.

'ఊహా! ఈ నీళ్ళు తాగను. నా దాహం యిక్కడే తీరి పోతే-నీళ్ళు తాగుబావా అంటూ సుశీల తన చల్లని చేతులతో అందించే నీళ్ళకు విలువ తగ్గిపోతుంది. ఈదాహం యిలాగే పెరుగుతుంది.'

అతడు మళ్ళీ కాలిబాటలోకి వచ్చాడు.

తెరువు కట్టదిగి వల్లెలో ప్రవేశించాడు.

వీధిలో కొందరు ఆడవాళ్ళు గుమ్మాలముందర నిలబడి అతన్ని వరికించసాగారు. సుందరం సిగ్గు పడుతూ నడుస్తున్నాడు.

ముందరికి ప్రవరిస్తూన్న అతని దృష్టి ఓ యింటి అరుగు దుద నిలిచింది. ముగ్గుమీద గొబ్బిపూలు తీర్చిరట్లు-ఈడ్చిన ఆడపిల్లలు కొందరు ఆ అరుగుమీద కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నారు. వాళ్ళలో సుశీలవుంది. ఆమె అల్లంత దూరంనుంచే అతన్ని చూచింది. సంబరంతో పైకిలేచి, అతనివైపు నవ్వుతూ చూచి, అతనికంటే ముందుగా గబగబా నడిచి, యింట్లోకి వెళ్ళింది.

సుందరం లోవల్లోనూ మురిసిపోతూ ఆ యింటి అరుగు ప్రక్కగా ముందుకు నడిచాడు. అరుగుమీద కూర్చున్న అమ్మాయిలు గుడ్లబుగించి విశ్చలంగా అతన్ని చూస్తూ-అతను ముందుకు వెళ్ళి పోగానే గలగలా నవ్వారు.

'సుశీల వాళ్ళ బావే! అందుకే దానికా వరుగు!' అంది ఓ పిల్ల.

సుందరం వెనక్కి తిరిగి ఆ పిల్ల ముఖం చూడాలనుకున్నాడు. కాని, అలా చూడకుండా పట్టపు టేనుగులా గంభీరంగా ముందుకే నడిచాడు.

ఇంట్లో అడుగు పెడుతూంటే అతనిగుండె ఎందుకో గుబుగుబలాడింది.

'మంచినీళ్ళు తీసుకొబావా!' అంది సుశీల.

సుందరం నీళ్ళందుకుంటూ అమె నేలని తాళాడు.

ఆమె ఆ వేలితో తన కింది పెదవిని మీటుకుంది.

*

*

*

పిల్లలు నలుగురూ అతని చుట్టూ చేరి ఉత్సాహంగా కబుర్లు చెప్పడం మొదలెట్టారు. సుశీల పెద్ద తమ్ముడు కిరీటీ-పేటలో పైష్కూల్లో పదోతరగతి చదువుతున్నాడు. సుబ్బలు ఏడోతరగతి చదువుతోంది. దానిముఖం గుండ్రంగా వుంది. పెద్దకళ్ళు. ఈడోపై అందంగా వుంటుంది! కృష్ణమూర్తి నాలుగో తరగతి. జానకీపతి ఒకటో తరగతి.

ఆ సభ్యాహ్నం భోజనం చేసి నడకునివుంటే, కృష్ణమూర్తి అతని దగ్గరికి వచ్చాడు.

‘బావా! సాయంకాలం ఆంజనేయస్వామి కోవెలకు వెళ్తున్నాం.’ అన్నాడు.

‘మనిద్దరమూనా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘సువ్వా, నేనూ అక్కయ్య!’

‘నువ్వెందుకూ?’ అన్నాడు సుందరం మెల్లగా.

‘అక్కడ ఉయ్యాల వుందిగా? పూగటానికి!’

సాయంకాలం మూడుగంటలైంది.

‘అమ్మా! నీళ్ళు కాగేయి!’ అంటూ కేకవేసింది సుశీల దొడ్లోనుంచి.

‘లేచి స్నానం చెయ్యి సుందరం!’ అంది శాంతమ్మ.

సుందరం లేచి పెరట్లోకి వెళ్ళాడు. వేడినీళ్ళు సిద్దంగా వున్నాయి. అతడు స్నానం చేస్తూంటే ఇంట్లో గారెలు కాలు మూతలు శాంతమ్మ ‘ఒపే సుబ్బలూ! వెళ్ళి మీ బావకు నీవు రుద్దమా,’ అంటోంది.

‘ఉహూ! నువ్వే నెళ్ళి రుద్దు’ అంటోంది సుబ్బలు.

‘ఒసి, నీ సిగ్గు బంగరంకానూ!’

సుశీలచచ్చి నీవు రుద్దితే బాగుంటుందనుకున్నాడు సుందరం, సుశీల రాలేదు. శాంతమ్మచచ్చి నీవు రుద్దింది.

సుందరం స్నానంచేసి ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు. పంట్లాం, చొక్కా లోడుకున్నాడు. చేతి రుమాలు బాగా నలిగిపోయింది. చెమట వాసన వేస్తోంది. దాన్ని వబ్బువేసి వుతుక్కుందామని అతడు మళ్ళీ పెరట్లోకి నడిచాడు.

అతడు హఠాత్తుగా కనిపించగానే-స్నానానికి సిద్దమైన సుశీల గబుక్కున పెరటిగోడమీది చీరను మీదికి లాక్కుని, ముడుచుకు కూర్చుంది. సుందరం బొమ్మలా నిలబడిపోయాడు. తన నగ్న సౌందర్యాన్ని పూర్తిగా దాచుకోలేక మెలికలు తిరిగిపోతోంది సుశీల అతడు ఆమె నున్నటి శరీరాన్ని, వయస్సు పొంగుల్ని, అంశాల వాంపుల్ని చూస్తూ నిలబడిపోయాడు.

సుశీల తల పైకెత్తింది. సిగ్గుతో మెముఖం ఎర్రగా కాలిపోతూవుంది. ‘నెళ్ళిపో బావా!’ అన్నట్టుగా వేడికోలుగా అతని కళ్ళలోకి చూచింది.

‘చేతిరుమాలు వుతుక్కోరాని’ అన్నాడు సుందరం!

‘నేను వుతికి పెడతాలే, నెళ్ళి!’

సుందరం కదలలేదు.

‘అమ్మా!...’ అంది సుశీల బిగ్గరగా.

అతడు చేతిరుమాలు ఆమెమీద పారేసి, అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళి పోయాడు.

* * *

వార వెలిసిన ఆకాశంలావున్న లేత నీలరంగు చీర కట్టుకొంది సుశీల. లెక్కటి జాకెట్టు లోడుకుంది. కాటుకా నోట్లూ పెట్టుకుని, తలలో మల్లెపువ్వులు ముడుచుకొంది ప్లాస్టిక్ చదరొ కొబ్బరికాయ, పువ్వులు పెట్టుకొని ‘నెడదాం రండిరా!’ అంటూ నిధిలోకి వచ్చింది. ఆమె తమ్ముళ్ళు, చెల్లాయి అందరూ ఆమె వెంట బడ్డారు.

సుశీలకు ఎదురుపడిన ఓ పాముగింటి అమ్మాయి ‘కోవేకు వె తున్నారా సుశీలా?’ అని అడిగింది.

‘బాను!’

‘అంత సిగ్గేమిటే మీ బావకు? నువ్వ వెనక చూస్తూంటే తాను ముందెళ్ళిపోతున్నాడేమిటి?’ అంటూ ఎవ్వరినీ ఆ పిల్ల.

సుందరం వెరువుకట్టుమీదికెక్కి, వెనక్కి తిరిగి చూశాడు.

ఆకాశంలోనుంచి నేలకు దిగివచ్చే మెరుపు కన్నెలా నడిచి

వస్తోంది సుశీల అప్పుడే స్నానంచేసి సింగరించుకొన్న ఆమె-ఆకాశం లోని చుక్కలా మెరుస్తోంది.

వాళ్ళందరూ కట్టమీదికి వచ్చారు.

సుశీల నవ్వుతూ చేతి రుమాలు అతని కిచ్చింది. సుందరం దానితో ముఖం తుడుచుకున్నాడు. పాదరు వాసనతో ఘుమ ఘుమ లాడుతోంది రుమాలు.

అతడు సుశీల ప్రక్కగా నడుస్తున్నాడు. ఆమె తలలోని మల్లె పూలవాసన మత్తెక్కిస్తోంది. చెరువుమీదుగా వీస్తున్నగలి జోరు పొచ్చించింది. చెరువునీళ్ళు అలలు అలలుగా ఒడ్డును తాకుతున్నవి. గలికి ఆమె కురులు రేగుతున్నాయి. చీర రెపరెపలాడుతూ కాళ్ళను అటకాయిస్తున్నది. కొంగు జెండాలా ఎగురుతోంది

‘చీర కట్టుకుంటే నువ్వు మరీ బాగున్నావు సుశీ!’ అన్నాడు సుందరం.

ఆమె కొంటెగా అతనివైపు చూచింది. మాట్లాడలేదు.

‘మాటలురాని బొమ్మలా నోరు కదవనంటావే?’

ఆమె పెదాలమీద వేలుంచుకుని, కళ్ళను పిల్లలవైపు తిప్పింది.

‘మీరందరూ ఏందుకొచ్చారా?’ అన్నాడు సుందరం మందలించుగా.

‘వాస్తే నీకే?’ అంటూ రాగం తీసింది సుబ్బులు

అతడు దాని తలమీద ముట్టికాయ వేశాడు.

‘చూడక్క!’

చెరువుకు అవతలివైపున వచ్చని చెట్లనడుమ కోవెల కనిపిస్తోంది చెరువు నీటిలో ఆ చెట్లు ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

అందరూ కోవెల దగ్గరికి వచ్చారు.

కోవెల చాలా చిన్నది. కోవెలముందర ఒ చేదబాని వుంది. అక్కడ చేదత్రాడు, నొక్కుల బక్కెట్టు వున్నాయి. చుట్టూ పెద్ద పెద్ద మర్రిచెట్లన్నాయి. ఒక వారగా పొడవ చెట్టుంది. నేలమీద తెల్లని పొగడపూలు రాలి పడివున్నాయి పచ్చని పచ్చికమీద పొడుగాటి నీడలు పరచుకుంటున్నాయి. దేవళంముందరే ఏత్తైన రెండు రాతి స్తంభాలమధ్య ఇసుక గోలునుల ఊయెల వ్రేలాడుతున్నది.

బానిలోనుంచి నీళ్ళు చేది పాదాలు తడుపుతుని గుడిముందర నిలబడ్డాలు వాళ్ళ. కొబ్బరికాయ కొట్టి, దండాలు సిట్టుకున్నారు.

‘అక్కా! ఇంటికి యిప్పుడే ఎందుకే? కాస్తేవు యిక్కడేవుండి వెడదా!’ అన్నాడు కిరీటి.

‘అలాగే! దెబ్బలాడుకోకుండా ఆడుకోవాలి మరి!’

పిల్లలంతా పొలోమంటూ ఉయ్యాల దగ్గరికి పరుగుతీశారు. సుశీల, సుందరం- యిద్దరుమాత్రం అక్కడ మిగిలారు అతడు ఆమె వైపు కొంటెగా చూశాడు. ఆమె ముఖం తివ్వకొంది.

సుశీల మెల్లగా పొగడ చెట్టుక్రిందికి నడిచింది. రాలిన పువ్వులమీద కూర్చుంది. సుందరం ఆమె దగ్గరకు వెళ్ళాడు దగ్గరగా కూర్చున్నాడు. చెట్లచాటున ఉయ్యాల కనిపించటాలేదు. పిల్లల కేరింతలుమాత్రం వినిపిస్తున్నాయి. పొగడ పువ్వుల వాసన, మత్తు పుట్టిస్తోంది.

‘సుశీ!’ అన్నాడు సుందరం.

ఆమె మాట్లాడలేదు. చేతికి అందుబాటులోవున్న పువ్వుల్ని ఏరి కుప్పపెడుతోంది.

‘ఇలా చూడవూ?’

సుశీల తలించుకుని నవ్వుగా నవ్వుతూ ‘నేను అలిగినాను!’ అంది అందంగా.

‘బాగుంది! ఇలా నీ కోవమంతా చూపించబానికేనా ఇంక ఇంతదూరం తినుకొచ్చావు? ఏందుకూ ఆలక?’

‘నువ్వు మంచివాడివి కావు!’

‘ఏం చేశాను?’

‘మమ్మల్ని మరిచిపోయావు.’

‘ఇప్పుడొచ్చానుగా!’

‘రాకుండావుంటే ఏమయ్యేదో తెలుసా?’

‘ఏమయ్యేది?’

సుశీల జవాబు చెప్పలేదు.

‘ఏవో పెళ్ళి సంబంధాలొచ్చాయటగా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘ఊ! ఆ వంశంధాలకు అమ్మ ఒప్పుకోలేదు.

‘అమ్మ ఒప్పుకునేదేమిటి? పెళ్ళి చేసుకునేది నువ్వుకదా?’

‘అమ్మ నాలిక నాదే బావా!’

సుందరం వంత్రస్థిగా నవ్వుతూ ఆమె కళ్ళలోకి చూశాడు కళ్ళతోనే వెక్కిరించిందామె.

‘సుశీ నీకు ఉద్యోగం చెయ్యాలనిలేదా?’

‘చదువుకున్న ఆడపిల్ల ఉద్యోగానికి తప్పితే మరెందుకూ పనికి రాదనా బావా, నీ అభిప్రాయం? నేను ఉద్యోగం చెయ్యను. నా పని నెను చేసుకుంటాను.’

‘ఏం పని?’

‘సంపారం!...ఆడవానికి ఉద్యోగంలోకే లేదు - అనిపిస్తాయి యింటికొచ్చిన భర్తకు చప్పున కాఫీ అందించడంలో ఎక్కిన సుఖం వుంటుందికదా?’

‘నన్నడుగుతావేం? నేను ఆడదానా?’

సుశీల మూతి ముడుచుకుంది.

‘ఓహూ! నువ్వు ఆడదానివే! నీకు మీసాల్లేవు!’ అంటూ నవ్వింది.

మార్కుడు అన్నమించాడు. ఆకాశం ఎర్రబడుతోంది. మరి చెల్లెల్లో చిలకలు కీచుకీచు మంటున్నాయి కాకులు గోలగా అరుస్తున్నాయి.

‘సుశీ! నీకో పంగతి జ్ఞానకం వుందా?’

‘ఏమిటి?’

‘మనం చిన్నప్పుడు గడ్డికోసం యిక్కడికొచ్చాం. నువ్వు నన్ను తిట్టావు. అప్పుడు నేనో పని చేశాను, గుర్తుందా?’

‘ఏం చేశావేమిటి?’

‘చెప్పమంటావా?’

‘ఉహూ! చెప్పొద్దులే!’ ఆమె కళ్ళు సిగ్గుతో కిందికి పారాయి.

‘పోనీ, చెబుతారే! నిన్ను గట్టిగా పట్టుకుని ముద్ద పెట్టుకున్నాను.’

‘పో! పచ్చి అబద్ధం!’

‘అబద్ధంకాదు. నిజం!’

‘ఏమో! నాకు జ్ఞానకంలేదు నవ్వు అబద్ధాలాడుతున్నావు

సుందరం ఆమెను గట్టిగా కౌగిలించుకుని, బుగ్గమీద ముడ పెట్టుకున్నాడు. ‘ఇదికూడా అబద్ధమేనా?’

సుశీల అతని కౌగిలి విడిపించుకుని, నవ్వుతూలేచి పరిగెత్తింది. ఉయ్యాల లూగుతున్న పిల్లల దగ్గర ఆగి ‘ఇంటికి పోదా పదండిరా!’ అంది.

సుందరం వాళ్ళను కలుసుకొన్నాడు.

సుశీల బుంగమూతి పెట్టింది. ‘పో బావా! ఆ బుద్ధులింక పోలేదు నీకు!’

* * *

ఆ రాత్రి భజనమందిరం దగ్గర బురకధ చెప్పబోతున్నారు శాంతమ్మ పెందరాళే అందరికీ భోజనాలు వడ్డించింది.

‘ఉదయం నేను వెళ్ళిపోవాలత్తయ్యా!’ అన్నాడు సుందరం

‘అదేమిటి సుందరం? రేపు సెలవు పెట్టలేదా?’

‘లేదు.’

సుశీల అతనివైపు చూచి చిరుకోపాన్ని ప్రకటించింది. అమెకు సంజాయిషీ చెబుతున్నట్టుగా ‘సెలవులంలా యిప్పుడే వాడేసుకోవడం విందుకత్తయ్యా? ముందు ముందు అవసరం వుంటుందిగా?’ అన్నాడతను.

సుశీల మూతి విరిచింది.

భోజనాలైన తరువాత పిల్లలంతా భజన గుడివద్దకు వరుగు తీశారు. సీనయ్య అంతకుముందే వెళ్ళిపోయాడు.

‘అందరూ వెళ్ళిపోయారే! సుందరం! నువ్వకు డా వస్తావా, బురకధ విసలానికి?’ అంది శాంతమ్మ

‘వస్తానత్తయ్యా!’

అత్తా, అల్లాడూ యిద్దరూ నీధిలోకి వచ్చారు.

‘ఒసే సుశీ! వచ్చేటప్పుడు ఇంటికి తాళం వేసుకనిరా! అలాగే-మీ బావ పడుకోటానికి మంచం మీద వరుపువేసేసిరా!’

సుశీల తలుపు తాళం వేసుకుని, వాళ్ళ వనకే నడిచింది.

అందరూ వెళ్ళి భజనగుడి ముందర ఓ ఇంటి అరుగుమీద కూర్చున్నారు. బుర్రకథ వినుటకోసం జనం అప్పటికే గుమికూడారు.

కథ ప్రారంభమైంది. దేశింగురాజు కథ చెబుతున్నారు.

నల్లెజనం చీకటి దుప్పట్లు కప్పుకుని కుతూహలంగా కథ వింటున్నారు. ఆదవాళ్ళు కొందరు అప్పడప్పుడూ సుశీలను, సుందరాన్ని చిత్రంగా చూస్తున్నారు. తాను కొత్త పెళ్ళికొడుక్కైనట్టు, ఓశీల కొత్త పెళ్ళికూతురై నట్టు సిగు పడ్డాడు సుందరం.

కథ నగానికి వచ్చింది. సుశీల ఆవళించింది. ఆమె కళ్ళు నిద్రతో కూరుకుపోతున్నాయి. అరుగుమీదనుంచి క్రిందికి దిగింది.

‘అమ్మా! నిద్రపోతోంది. వేసు వెళ్తానే!’ అంది

శాంతమ్మకు ఆమాటల వినిబడలేదు. ఆమె కథలో లీనమై పోయివుంది.

సుశీల ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది.

సుందరం మరికాఫ్సేపు కూర్చున్నాడు. చలివేస్తూవుంది.

అతని మనస్సు కథమీద నిలవటంలేదు. అంతపెన్నూ సుశీల ఆ అరుగు మీద కూర్చున్నది గనుక, తానూ హాయిగా కూర్చోగలిగాడు. ఆమె లేచి వెళ్ళిపోయింది. కనుక బుర్రకథ ఇప్పుడు బాగాలేదు.

‘అత్తయ్యా?...’

‘ఏం సుందరం?’

‘వెళ్ళి వడుకుంటాను.’

‘నిద్రపోస్తాడా?...పడుకోపో!’

సుందరం ఇంటికి వెళ్ళాడు.

దగ్గరగా వేసినన్న తలుపును మెల్లగా త్రోశాడు. చావమీద సుశీల పడుకుని ఉంది. ఆమె ముఖం అటువైపుగా ఉంది. తలలోని నల్లెలు తలగడను ముద్దు పెట్టుకుంటున్నాయి. తలుపు చప్పుడు విని ఆమె ముఖం యిటు తిప్పింది. ఆమ్మ చూపులు అతని చూపులతో కలసుకున్నాయి.

ఆమె లేచి కూర్చుంది. అతను ఎదుట నిలబడి వున్నాడు.

ఆమె కురుల నలుపు, కళ్ళల న అలుపు, ఎనుపావల్లోని సీలిను, బుగ్గలమీది ఎరుపు...ఆహా! రంగులు ధన్యమైనాయి!

అతని చూపుల వదునుకు తట్టుకోలేక సిగ్గుతో తలవంచుకుంది సుశీల. ఇద్దరూ మాట్లాడటం లేదు. చలిరేయి! పరస్పరం మనసారా ప్రేమించుకున్న యువతీ యువకులు! నికాంతం!... మాటలతో అవసరమేముంది? మనస్సులు మాట్లాడగలిగినప్పుడు, మనస్సులు చివరిగినప్పుడు-నోటిమాటలతో వనేముంది? అతని మనస్సులోని భావాలు గ్రహించి, ఆమె సిగ్గుపడి తలొంచుకుంది.

సుందరం ‘సుశీ!’ అన్నాడు. ఆ పిలుపు శబ్దరూపాన్ని భరించలేదు. అతని పెదవులు సూత్రం నడికాయి.

అతడు ఆమె చెంతకు నడిచాడు. నరనన కూర్చున్నాడు. మీదికి నంగి, చెక్కిలి మీద మెత్తగా ముద్దు పెట్టుకున్నాడు, ఆమె చేతుల్లో ముఖం ధాచుకుంది. అతడు ఆమెను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు ముఖాన్ని అతని గుండెల్లో ధాచుకుందామె. సుందరం ఆమెను బిగియార కౌగిలించుకున్నాడు. అతని మనస్సు అనిర్వచనీయమైన ఆనందంతో ఉయ్యాలలాగింది. తన కౌగిట్లోవున్న సుశీలతో బాటుగా చావమీదికి వాలాడు.

నరిగ్గా ఆక్షణంలో తలుపు భళ్ళున తెరుచుకొంది. తలుపు నెట్టిన వాడెవడు? జానకీవతి!

సుందరం కంగారుపడి దూరంగా జరిగాడు లేచి మంచం మీద కూర్చున్నాడు. సుశీల చీర కుచ్చిళ్ళు వవరించుకుని, మోకాళ్ళ మీద గడ్డం ఆనించి, సిగ్గుగా జానకీవతిని చూస్తూ కూర్చుంది.

వాడు గుమ్మంలోనే నిలబడిపోయాడు. ఇంటికి రావారో, వీధిలోకి వెళ్ళారో తోచక సందేహిస్తున్నాడు.

సుశీలవాణ్ణి చూచి నవ్వింది ఆమె ముఖం చెప్పరానంత సిగ్గుతో నిరబడి పోయింది. జానకీవతి వీధిలోకి వెళ్ళబోయాడు.

‘జానకీ! ఇలారాబాబూ!’ అని పిలిచింది సుశీల, ఎంతో ప్రేమగా.

వాడు జంకుతూ నిలడ్డాడు.

‘రా నాన్నా!’

వాడు ఆమెదగ్గరకు వచ్చాడు ఆమె వాడిచెయ్యి పట్టుకుని.

తనపైన కూర్చోబెట్టుకుంది. గారాబుగా వాడితల నిమరుతూ
'విద్దంబునందా నాన్నా?' అంది.

జనన్నట్లు తల వూపాడు వాడు.

'వడుకుని నిద్రపోవరి! మళ్ళీ అక్కడికి పోతావెందుకూ?...
బుర్రకథ ఏమీ బాగాలేదు కదూ?'

'ఊ!'

'మా మంచి తమ్ముడు!' అంటూ వాడి చెంచమీద ముద్దు
పెట్టింది సుశీల. వాణ్ణి చాపమీద పడుకోబెట్టింది. తాను వాడి
పక్కన పడుకుంది. వాడిమీద చెయ్యివేసి జోకొట్ట సాగింది.

సుందరం మంచంమీద పడుకున్నాడు.

'వాడు సుశీల పక్కన ఎంత బాగా పడుకున్నాడు! ఆమె ఒంటిని
కరుచుకొని పడుకున్నాడు. నేను కూడా సుశీల తమ్ముడుగా పుట్టినట్లు
అలా పడుకోవచ్చు! ఆ చల్లటి కౌగిట్లో హాయిగా నిద్రపోవచ్చు! ఎవరూ
ఏమీ అనుకోరు.'

సుశీ! అన్నాడతను.

ఆమె కళ్ళు సైకెత్తి అతనివైపు చూచింది.

'ఏ దశాయాడా?'

'లేదు!'

'నాకు తెలుసులే! నిద్రపోయాడు.'

అతడమె కళ్ళలోకి ఆశగా చూశాడు.

'చ్చి!'

బ్రతి హితున్నట్లు చూశాడు.

ఆమె తండ్రితో ముఖం దాచుకుని 'వొద్దు బావా!' అంది.

సుందరం పైకి లేచాడు.

బయట శాంతమ్మ గొంతు వినిపించింది.

సుందరం మళ్ళీ మంచంమీద పడుకుని ముసుగుతన్నాడు.

సుశీల గబుక్కున కళ్ళ మూసుకుంది.

★

★

★

ఉదయం పెందరాళే లేచి కాలకృత్యాలు ముగించుకున్నాడు
సుందరం. అద్దంముందు నిలబడి తల దువ్వుకుంటున్నాడు.

సుశీల అతనికి కాఫీ తెచ్చింది.

గోడమీద సుశీల ఫోటో ఒకటుంది. రొమ్ముదాకా తీయించు
కున్న కార్డు పైజా ఫోటో! దాన్ని దొంగిలించుకు పోవాని క్రితం
రోజునుంచీ అనుకుంటున్నాడతను. అందరి ఎదుటా తీసుకుంటే
వద్దనరుగానీ, తనకు ప్రియమైన వస్తువును దొంగిలించుకు పోవ
డంతోనే మాధుర్యం వుంది. శ్రీశృష్ణుడు రుక్మిణిని దొంగిలించుకు
పోలేదా?

సుశీల చూస్తూవుండగా ఆ ఫోటోను తీసి వంచితో పెట్టు
కున్నాడు సుందరం. సుశీల నవ్వుతూ అతనికి కాఫీ అందించింది.

సుందరం బయటదేరడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

'వెళ్ళొస్తా ఆశ్చర్య!'

'వెళ్ళిరా సుందరం!...అవన్నీ అడిగానని చెప్ప!...మళ్ళీ
ఎప్పుడొస్తావు?'

'వస్తారే ఎప్పుడైనా!...వెళ్ళొస్తా సుశీ!'

'ఊ!'

ఆమె ముఖం దీనంగా వుంది. పెదవులు ముడుచుకున్నాయి.
కళ్ళ రెపరెప లాడాయి.

సుందరం బయటదేరాడు.

అతని మనస్సు తేలికగా వుంది. భారంగా కూడా వుంది.

కట్టమీద నడుస్తూంటే, క్రిందటిరోజు సంఘటనలన్నీ వరు
సగా జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. ఆ జ్ఞాపకాలు ఎంతో మధురంగా
వున్నాయి.

'సుశీల నన్నెంత గతంగా ప్రేమిస్తోంది! నన్నే స్మరిస్తూ
న్నట్లుగా, నా కోసమే ఎదురు చూస్తున్నట్లుగా మాట్లాడింది.
అంతటి ప్రేమకు నోచుకోవడం నిజంగా నా బాగ్యం!...ఆమె నన్ను
ప్రేమిస్తున్నట్లుగా నేనామెను ప్రేమిస్తున్నానా?...ఎందుకు ప్రేమిం
చడంలేదు? బ్రతికితే-నేనూ, సుశీల ఇద్దరం కలిసి బ్రతకాలి!
లేకుంటే ఇద్దరం ఈ లోకంలో లేకుండానైనా పోవాలి!'

అతడు వెరువు కట్టదిగి కాలిబాటలో నడుస్తున్నాడు.

సుశీల వాడిన ముఖం ఇంకా అతని కళ్ళకు కట్టిపడ్డాయి.
ఆమె పెదవులు మొగ్గల్లా ముడుచుకున్నాయి. కళ్ళలో కన్నీళ్ళు తొంగి

చూచాయి. ఆమె మనస్సు అతని చెవిలో గునగున తాడుతున్నది.

‘నన్నొదిలి వెళ్ళిపోతున్నావా బావా? మళ్ళీ వస్తావనే ఆశ పున్నా, మనం ఒక్కటిగా పుంటామనే నమ్మకం వున్నా, మళ్ళీ వెళ్ళి పోవడం ఎంత బాధాకరంగా వుంది! ... ఎంత తియ్యని రోజు! ఒక్కరోజు! ఎంతో దయగల రోజు! నా మనసులో మల్లెలు పూయించి, ఒడిలో ఆశలుపోసిన రోజు! నా మనసులో వన్నీరుదల్చి, నా పడుచుదనం మీద తొలకరి కురిపించినరోజు! నా స్వప్న సుందరుడిని— నిన్ను నా పూజామందిరంలోకి తీసుకొచ్చి, ఆ ఉప్పస్థితిని మళ్ళీ కలలాగా కరిగించివేసి, నీకూ నాకూ మధ్యనది పాను మైళ్ళ దళనరి గాలిగోడను నిర్మిస్తున్న రోజు!...ఇది ఎంతో క్రూరమైన రోజుకూడా! సుతిమెత్తని వలపు గుండెలతో చెలగాటా లాడే రోజు...ఆదివారం మళ్ళీ ఎప్పుడొస్తుంది బావా?’

‘ఆదివారం రోజు రాదు సుశీ! ఆరుదినాలు కష్టపడి పని చేయాలి! పేగులు తెగిపోయేటట్లు అరవాలి. గొంతు చిరిగిపోయే టట్లు పాతాలు చెప్పాలి. మెదడు కరిగిపోయేటట్లు వలకలూ, కాకి తాలూ దిద్దాలి. ఏడోదినం ఏకాంతి దినం!...ఆరే! రోడ్డుమీద బస్సు ఆగింది. ఆదివారంలాగా ఈ బస్సుకూడా సయవంచకి! నన్ను ఎలా తీసుకొచ్చిందో, అలాగే తీసుకెళ్ళిపోతోంది. సుశీ! వెళ్ళరానా?’

‘వెళ్ళరా బావా!’

‘ఆ కన్నీళ్ళెందుకూ? నల్లనీళ్ళు చెప్పాలి! ఏదీ...నవ్వు!’

‘... ..’

‘అదీ!...బాబూ!’

‘బై బై!’

సుందరం బస్సుక్కాడు:

*

*

6

ఆరోజు మహాశివరాత్రి!

పొద్దుగూకిన కాసేపటికే భోజనంచేసి, రామలింగం కోసం మరుమాస్తా కూర్చున్నాడు సుందరం.

చిన్నప్పడు తాను అత్తయ్యవాళ్ళ పూజో గడిసిన మహా శివరాత్రి గుర్తుకొచ్చిందతనికి. ఇంట్లో అందరూ ఆరాత్రి జాగరం

చేశారు. పొరుగిళ్ళ అమ్మలక్కలందరూ సోగయ్యారు. కథలూ కలురుక్లా చెప్పకున్నారు. సిల్లలంతా వీధుల్లో కేకలు పెడుతూ, వరుగెడుతూ అటలాడుకున్నారు. అవకాశం కోసం ఎదురుచూచే కన్నేసిల్లలు, కోడెవరును కుర్రవాళ్ళు కూడా చిన్నసిల్లల అటల్లో కలుసుకున్నారు. చీకట్లలో, నీడల్లో ఒదిగి నుంచునే ఆడపిల్లల చేతి గజాల చప్పుడు, నన్నటి దగ్గులు వినడానికెంతో సాంపుగా వుంటాయి!

సాయంత్రం తనకు రామలింగం కనిపించాడు. ‘ఒరే సుందరం! ఈ రాత్రి బాటగంగమ్మ తిరిచాలకు వెడదాం, వస్తా వట్రా?’ అన్నాడు.

ఆపూరికే యదుమైళ్ళ దూరాన—బాటపక్కన ఓచిన్న గుడి వుంది. ఆ గుడిలోవున్న దేవతపేరు బాట గంగమ్మ. ఆ పరివర ప్రాంతాల వల్ల, వజలకు ఆదేవతపట్ల మంచి గురివుంది. అక్కడ వెళ్ళిళ్ళు జరుగుతుంటాయి. మొక్కుబడులు చెల్లించబడుతూ వుంటాయి. జంతుబలులు కూడా జరుగుతాయి.

ప్రతి మహా శివరాత్రికీ అక్కడ ఉత్సవం జరుగుతుంది. ఆ గుడిప్రక్కనున్న పది ఎకరాల విస్తీర్ణంలో—అప్పుడు రకరకాల దుకాణాలు పెక్కిలేస్తాయి. రాత్రి తెల్లవారూ రకరకాల వేడుకలు జరుగుతాయి. ఆ ఉత్సవం చూడటానికి—పల్లెవల్లెంనుండి లెక్కలేనంత మంది జనం వస్తారు.

తాను నాలుగేళ్ళకిందట విప్లవో ఓసారి ఆ ఉత్సవానికి వెళ్ళాడు. తరువాత వెళ్ళలేదు.

‘రాతంతా విద్రమేలుకోవడం ఏలా రామలింగం? పడుకోవాలంటే, అక్కడ చోటుక్కాడుంది? తెల్లవారేదాకా అక్కడుంటే చిరికి ఒళ్ళు కొంకర్లుపోదూ?’ అన్నాడు.

‘నీకెందుకరా? నేనన్నానుగా!...అక్కడ వల్లెలో నాకే తెలిసిన వాళ్ళున్నారులే!...మరేమీ ఇబ్బంది వుండదు.’

‘నరే, అలాగే వెళ్దాం!’ అన్నాడు తాను.

‘త్వరగా భోంచేసి రేడిగా వుండు. నేనె వచ్చి పిలుస్తాను ఇద్దరం కలిసి వెళ్దాం!’ అన్నాడు రామలింగం.

ఆతను యింకా రాలేదు.

సుందరం - గోడమీదున్న సుశీల ఫోటోకి చూస్తూ కూర్చున్నాడు:

అతడు ఆ ఫోటోను తన తల్లికి చూపటానికి సిగ్గుపడి, దాన్ని మేజా సారుగులో దాచుకుని చాటుగా చూసుకుంటూ రెండు రోజులు వెళ్ళుబుచ్చాడు. మూడో రోజున సారుగులో ఆ ఫోటో కనిపించలేదు. అతడు పుర్రకాలంతా వెతుక్కుంటూవుంటే 'ఆ గోడకు తగిలించానురా!' అంది రాజమ్మ...

'సుందరం!'

భయట భేక వినిపించింది. సైకిలుగంట మోగింది.

రామలింగం వచ్చాడు.

'వెళ్దాం రా!'

సుందరం సైకిల్ లేచాడు. 'అమ్మా! వెళ్ళొస్తానే!' అన్నాడు.

'భద్రం వాయనా! చీకట్లో విక్కడా తిరక్కు!' అంది రాజమ్మ.

సుందరం, రామలింగం-వీధిలోకి వచ్చారు, వాటిట్లో నిలబెట్టి శ్రుష్ట సైకిలుస్టాండు తీసి, ముందుకు నెట్టాడు రామలింగం.

'టై మెంతయిందిరా సుందరం?'

'ఏమిదిన్నర!'

రామలింగం సైకిలుమీద ఏక్కి కూర్చున్నాడు.

సుందరం వెనకసీట్లో కూర్చున్నాడు.

సైకిలు నందుగొందులన్నీ తిరిగి, ఊరు దాటుకొంది.

చల్లగా గాలి వీస్తూవుంది.

అమావాస్యకు ముందురోజు. ఆకాశం నల్లగా వుంది. రోడ్డు రోడ్డు ప్రక్కమన్న చెట్లు, దూరంగా వున్న కొండలు-అన్నీ నల్లగానే వున్నాయి. అప్పడప్పుడూ ఆకాశపు అంచులు అప్పవ్వంగా పురుముతున్నాయి. దిక్కుల చివర నన్నగా మెరుపు మెరిసినవ్వడు మాత్రం-అరిపోతున్న అగ్నిపుల్ల వెలుతుర్లో కనిపించే రాతిబండల్లాగా - ఆకాశంలో దొర్లుతూన్న బూడిదరంగు మేఘాలు కనిపిస్తున్నాయి.

'వర్షం వస్తుందా రామలింగం?'

'రావచ్చు!'

'అప్పుడే చలివేస్తూ వుంది.'

'అక్కడికి వెళ్ళాక, చలి గిలీ ఏమీ వుండవులేరా!'

రామలింగం సైకిలు తొక్కుతూ సిగరెట్టు తాగుతున్నాడు. సిగరెట్టు పొగ సుందరం ముఖంమీదుగా, వెనక్కు చూసుకుపోతున్నది. సైకిలు లైటునుంచి రోడ్డుమీదికి ప్రసరిస్తున్న గుడ్డి వెలుతురు వెంబడి చక్రాలు జరుగున ముందుకు దొర్లిపోతున్నాయి. చీకటిలో ఫర్లాంగురాళ్ళు, మైలురాళ్ళూ వెక్కిరి పరిగెత్తి పోతున్నాయి.

రామలింగం హఠాత్తుగా సైకిలు ఆపి, పాదం వేలమీద మోపాడు.

'దిగురా!'

ఇక్కడెందుకూ-అనబోయాడు సుందరం. అయితే ఆ చూట అనలేదు. అతనికి దిగాలనే వుంది. ఇనస కమ్మల సీటుమీద కదలక మెదలక కూర్చున్నందున తోడలు చొక్కుకుపోయి, కాళ్ళు తిమ్మిరెక్కి పోతున్నాయి. సుందరం క్రిందికి దిగి, తోడలు నలుపుకున్నాడు. కాళ్ళు జాడించుకున్నాడు.

ఓ అరమైలుదూరాన-రోడ్డు చివర విద్యుద్దీపాల కాంతిపుంజం విసగ్రలాగా కనిపిస్తోంది. జన సమూహపు రణగొణ ధ్వనులు తెరలుతెరలుగా తేలినస్తున్నాయి.

రోడ్డు ప్రక్కన నల్ల తామల వంపులు తిరిగిన పన్నటి కాలి బాటవుంది. రామలింగం సైకిలుతోమకుంటూ ఆ కాలి బాటలోకి నడిచాడు.

'ఇక్కడికిరా?' అన్నాడు సుందరం.

'ఆ పల్లెలో సైకిలు పెట్టేసి వద్దాంరా'

పల్లె కనిపించటంలేదు. ఆకాశంనుండి నేలమీదికి నల్లతెర దించినట్లుగావుంది.దూరాన ఓ గుడ్డిదీపం మాత్రం మినుకు మినుకు మంటోంది.

'అదేనా?'

'ఔను!'

చీకట్లో ఓ ఫర్లాంగదూరం నడిచి, ఇద్దరూ పల్లెలోకి వచ్చారు. రామలింగం ఓ పూరింటిము దు సైకిలు ఆపాడు. మెల్లగా తలుపు నెట్టాడు.

‘ఎవరూ?’ అంది ఓ ముసలావిడ.

‘నేనమ్మా!... వెంకటాయలు లేడూ?’

ముసలామె దగ్గరగా వచ్చి అతని ముఖంలోకి తొంగిచూచింది.

‘నువ్వు నాయనా?... వాడులేడే! తిరణాలకెచ్చాడు.’

‘నేనూ అక్కడికే వెళ్తున్నాను. ఈ సైకిలు కాస్తా రోపల పెట్టి పోతాను.’ అంటూ సైకిలు రోపల పెట్టి బయటకు వచ్చాడు రామలింగం. ముందుకు నడిచాడు. ఓ గుడిసెముందు ఆగాడు.

రోపల బుడ్డిగీసం వెలుగుతోంది. సారా వాసన గుప్పి మంది. గుడిసెకు కాస్త దూరంగా నలుగురు మనుషులు బీడీలు కాలుస్తూ చీకట్లో దొంగల్లా నిలబడ్డారు. ఓ మనిషి తూలుతూ వీధిలో వెళ్తున్నాడు. చిత్ర విచిత్రంగా గొంతు మార్పుతూ పాట పాడుతున్నాడు.

‘ఇక్కడే వుండు సుందరం! ఇప్పుడే వచ్చేస్తాను.’ అంటూ గుడిసెలోనికి వెళ్ళాడు రామలింగం. ఓ నిమిషం తర్వాత జేబు రుమాలుతో పెదాలు తుడుచుకుంటూ, గుక్కిళ్ళు మింగుతూ, చిన్నగా దగ్గుతూ బయటకు వచ్చాడు. ‘వదరా!’ అన్నాడు.

‘ఇదెప్పబ్బించిరా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘అబ్బే... ఏదో కొద్దిగా...’ అంటూ నవ్వాడు రామలింగం.

సుందరం ముఖం చిన్నబుచ్చుకున్నాడు.

ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు. రామలింగం చాలా హుషారుగా వున్నాడు. అతడు తాగినట్లే కనిపించటంలేదు. మనిషి పూర్తిగా స్వధీన లోనే వున్నాడు. సుందరానికైనా గతుకుల్లో కాళ్ళు జారు తున్నాయినా, అతను జాగ్రత్తగానే నడుస్తున్నాడు. ‘సారాను బాగా తొంగదీసుకున్న మనిషిలా వున్నాడు!’ అనుకున్నాడు సుందరం.

‘తాగుడు మానెయ్యరా ఫూల్’ అనలేదతను.

అలాంటి బోడి సలహావల్ల, వయోజనం ఏముంది? తాగుడు మంచిది. దని అతనికి తెలియదా? మిత్రని హితబోధ తాగుబోతు తలకెక్కదు. తాగుబోతుకు మిత్రం తాగుడేకదా?? చచ్చేంతవరకు అది చెప్పి నడువదు వాడు దాని మాటేనింటాడు. అదే వ్యాయం!

సుందరం కాళ్ళు అయిష్టంగా ముందుకు సాగుతున్నాయి.

వేడుకలు చూడటానికి బయలుదేరిన అతని ఉత్సాహం రామలింగం చేసిన వనివల్ల నగం చల్లారిపోయింది.

ఇద్దరూ రోడ్డు వెంబడేనడిచి బాటగంగమ్మ గుడి వద్దకు చేరుకున్నారు. గుడివల, బయట విద్యుద్దీపాలు వెలుగులోతున్నాయి. గుడిముందర కొబ్బరి ఆకలతో పెద్ద పందిరి వేశారు. పందిరి జనంతో కిక్కిరిసి పోయింది. గుడిచుట్టూ వున్న విశాలమైన ఆవరణలో—తెక్కపెట్టడానికి అలవికానన్ని దుకాణాలు బారులు తీరాయి. టీ దుకాణాల్లో—బాయిర్లలోంచి పాగలు, కాగుతున్న పాలలోంచి అవిర్భవ్వు పైకిలేస్తున్నాయి. కిక్కిరిసిన జనంతో—బీడీలు, సిగరెట్లు మిణుగురు పురుగుల్లా మినుకు మినుకు మంటున్నాయి. నేలమీద పాతిన పాషాణాటి గుంజలమీదుగా సరసరా చేయబడిన విద్యుచ్ఛక్తి ఆ ప్రదేశాన్ని వెలుగుతో ముంచెత్తుతూ వుంది. వాన నీళ్ళతో నిండి పార్లకచ్చే కొండ వాగుల్లాగా—అన్ని దిక్కులనుండి జనం నిర్విరామంగా వస్తున్నారు. కొండ కొనల నడుమనున్న సరోవరంలాగా ఆ ప్రదేశం జన సమూహంతో నిండిపోతోంది.

కనుచూపు దూరంలో రోడ్డు మీద దివిటీలు గాలిలో రెవ రెవలాడుతూ వస్తున్నాయి. తప్పెట్లు వాయిస్తూ, కమ్మలు ఊదుతూ ఓ గుంపు కోలాహలంగా వస్తోంది.

ఉత్సవ ప్రాంతం చక్కగా పోతున్న తారురోడ్డుమీద ఓ వర్లాంగు మేరకు మనకగా వెలుగులు ప్రసరిస్తున్నాయి. రోడ్డు వారగా రెండెడ్లబండ్లు వరుసగా బారులుతీరి నిలబడ్డాయి. నేలమీద పడుకున్న విడ్ల తీరిగ్గా నెమరు వేస్తున్నాయి.

రామలింగం సిగరెట్టు నోటబెట్టుకుని, భాళి ప్యాకెట్టు కిందికి విసిరేశాడు. గీచిన చివరి అగ్గిపుల్ల గాలికి ఆరి పోయింది. అతడు ఓ కొట్లో సిగరెట్టు ప్యాకెట్టు, అగ్గిపెట్టె కొనుక్కున్నాడు. ‘అలా తిరిగొద్దాం రారా!’ అన్నాడు.

జనంలో దారి చేసుకుంటూ యిద్దరూ దుకాణాల చక్కగా నడుస్తున్నారు. ఎంత జనం! అడుగు మోపడానికి తావులేదు. కదిలేందుకు సందులేదు. వానమబ్బుల్లా మందగమనంతో నడుస్తున్నారు ప్రపంచమంతా ప్రతి అంగుళం మేరలోనూ యితాగేవుంటే, ఆ గ్రామం తెలా వుంటుంది? అప్పుడు తాను యింటినుండి బడికి వెళ్ళడానికి ఎంతకాలం పడుతుంది? ఉదయం బయలుదేరితే సాయంకాలానికి చీరుకోవచ్చు ఇంత అలెన్యమేమిటని పెద్దాప్పరుగారు కేకులు

వెయ్యరూ?... సరవాలేదు ఆయన తనకంటే అలవ్యంగా వస్తాడేమో!

సుందరం, రామలింగం అన్నిచోట్లా తిరిగారు.

రామలింగం కళ్ళు ఎవరినో వెదుకుతూ న్నట్లున్నాయి. చూపులు ప్రసరించేటంత వేర నిశితంగా పరిశీలిస్తున్నాడు. చిరాకు పడుతున్నాడు.

‘ఎవరికోసంరా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘చెబుతాలే!’

కొవ్వనిండా పువ్వులు పెట్టుకుని, రంగురంగుల బట్టలు కట్టుకుని తిరుగుతున్నారు పడుచుపిల్లలు. పొడరు వాసనలు గుమ్మం టున్నాయి తలలో పువ్వులు పడలిపోతున్నాయి.

తలకు ఆముదం పెట్టి దువ్వుకుని, చేమంతిపూలు ముడుచు కున్న ఓ నల్లటి జవ్వని సుందరంముందు నడుస్తున్నది. ఆమె ఒంటికి తగలకుండా వుండాలనే ప్రయత్నంలో ఆతని కాళ్ళు సరిగి పోతున్నాయి. ఆ గుంపులో ఏకడో తుంటరివాడు ఆమెను నిదో చేశాడు. ఆమె కోపంతో తిడుతూ వెనక్కి తిరిగి, సుందరానికి ఢీకొన్నది. కక్కడ బిత్తరపోయి, పకాలున నవ్వి, ప్రక్కకు తప్పు కొన్నది. ఆమె బుగ్గనిండా తాంబూలం వున్నది. నవ్వున పెదాలు ఎర్రగా వున్నాయి. తమలపాకులవల్ల ఆ పెదాలు ఎర్రబడ్డాయో, ఆ పెదపులవల్ల తమలపాకులు ఎర్రబడ్డాయో, తెలియడంలేదు. సుందరం తన చాతీవైపు చూసుకున్నాడు. తెల్లటి చొక్కామీద ఎర్రటి ముద్రలు పడ్డాయి. ఆమె ఆ ముద్రలవైపు ఓరచూపు చూసింది. అతడు ముఖం తిప్పుకున్నాడు.

రామలింగం మళ్ళీ రోడ్డుమీదికి వచ్చాడు. లాభంలేదన్నట్లు నోరు చప్పరించాడు. ‘ఆడదాన్ని నమ్మకూడదు!’ అన్నాడు.

ఇద్దరూ ఓ కొట్లోకి దూరి, లీ త్రాగారు.

దూరంగా రంగులరాట్నం పైకీ, క్రిందికీ గిరున తిరుగు తోంది

రామలింగం సుందరం చెయ్యిపట్టుకుని లాగుతూ గబగబా రంగులరాట్నం దగ్గరికి నడిచాడు. అతని ముఖంలో మెరుపు పరిసింది.

తిరుగుతున్న రంగులరాట్నం ఆగింది అందులో కూర్చున్న మనుషులు క్రిందికి దిగారు. తిరగటానికి మోజుపడుతున్నవాళ్ళు

తొట్లలో విక్కికూర్చుంటున్నారు వాళ్ళలో కొందరు స్త్రీలకూడ వున్నారు,

రామలింగం సుందరం చెయ్యి పట్టుకు లాగాడు, ‘మనకూడా తిరుగుదాం రా!’

సుందరం వెనకాడాడు, ‘నేనెందుకులే రామలింగం? నువ్వెళ్ళి కూర్చో! నేను నిలబడి చూస్తూవుంటాగా!’

రామలింగంలో పున్న కైవంతా అప్పుడు బయటపడింది అతని దాలు వికారంగా వంకరతిరిగాయి. చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుని ‘అడ్డు చెప్పకుండా రావోయ్!’ అంటూ గుంజాడు.

ఇద్దరూ నెళ్ళి ఓ ఉయ్యాలలో కూర్చున్నారు. రామలింగం చిన్నగా దగ్గరై ఓ! రాకెట్ పైకిపోసి!’ అంటూ కేకేశాడు

రంగుల రాట్నం పైకీ క్రిందికి తిరుగుతూవుంది. క్రింద పెట్రోహక్స్ లైటు. వెలుగుతోంది. దాని తెల్లటికాంతంలో నేల మీద ఉయ్యాలల నీడలు దూరంగా పారిపోయి, మళ్ళీ దగ్గరకు వస్తున్నాయి. ఉయ్యాల పైకీ తేలిపోతున్నప్పుడు, క్రిందికి వాలిపోతున్నప్పుడు - రామలింగం సంతోషం పట్టలేక కేకలు పెడుతున్నాడు. విరామం లేకుండా వాగుతున్నాడు. సుందరానికి చాలా సిగ్గుగ వంది.

రామలింగంలో వచ్చిన ఈ మార్పుకు కారణం కనిపెట్టడానికి సుందరానికి ఎంతసేపు పట్టలేదు. తాము కూర్చున్న ఉయ్యాల పైకి పోగానే - దానికి సూటిగా కిందవున్న ఉయ్యాలలో నడేబట్టుగా చాక్లెట్ విసిరాడు రామలింగం. అందులో ఇద్దరు ఆడపిల్లలు కూర్చుని వున్నారు.

రంగులరాట్నం యింకో చుట్టూ తిరుగుతూ నవ్వుడు - ఉయ్యాలలు ఒకదానికొకటి ఎదురయ్యాయి. సుందరం కంటిపోనల్లో నిరట్ల వ్రతిబింబం పడి క్రిందికి జారిపోయింది. అతడు ఉలికిపడ్డాడు.

ఆ ఉయ్యాలలో - నిరట్లబట్టలు కట్టుకున్న గౌరి కూర్చుని వుంది.

అతడు మళ్ళీ అటువైపు చూడలేదు, మి తుని ముఖంలోకి చూశాడు. రామలింగం కళ్ళు రంగులరాట్నంలా తిరుగుతున్నాయి. ఆ కళ్ళలోనుండి సూదులు కురుస్తున్నాయి. అతని నల్లటి నెంపలమీద కెంపులు పువ్వులు పూస్తున్నాయి. అతని పెదపులమీద నవ్వులు దొర్లుతున్నాయి!... ఆకాశంలో మినుకు పుంజుమంటున్న గుడ్డి నక్షత్రంవైపు చూసే మరల్చుకొన్న సుందరం

కొంతసేపటికి ఉయ్యాలలోంచి అందరూ క్రిందికి దిగారు

గారి, ఆతె తోపున్న మరో అమ్మాయి దుకాణావైపు దారితిశారు. రామలింగం సుందరం భుజంమీద చెయ్యిపేసి దగ్గరకు అదుము కుంటూ వాళ్ళకు కాస్త వెనుకగా నడవడం మొదలెట్టాడు.

వాళ్ళిద్దరూ వెనక్కి తిరిగి చూశారు.

రామలింగం నవ్వాడు.

‘ఏవోకోసంరా నీపాట్లు? గారి కోసమేనా?’ అన్నాడు సుందరం

‘ఛా! ఆమె నాకు చెల్లెలి వరస!’

‘నాకు తెలియదులే!...అయితే మరెవరు?’

రామలింగం కాస్త సిగ్గుపడుతూ అన్నాడు... ‘గారి పక్కనున్న పిల్ల!’

అలంకరణ సాధనాలు అమ్మే దుకాణం ముందు ఆ అమ్మాయి లిద్దరూ ఆగారు. తన మిత్రుడు వలచిన పిల్లను పరీక్షగా చూశాడు సుందరం. ఆ అమ్మాయి స్లెగా వుంది. వల్లగావున్నా, అందం గ నె వుంది. నడుము సన్నగావుంది. విరంచు తెల్లవీర కట్టుకుంది. తెల్లటిరివిక తోడుక్కుంది. రవిక లోపలి బాడి కనిపిస్తోంది. ఆమె రెండుజడలు వెసుకుంది. తలలో మల్లెలుముడుచుకుంది. రామలింగం వైపుపీరచూపులు చూస్తోంది. ఆ కళ్ళు తెల్లగా వున్నాయి. కారణం రెకుండానే నూటిమాటికి నవ్వుచూ వుంది. ఆ పళ్ళు, తెల్లగా వున్నాయి.

సుందరం నవ్వాడు, ‘ఎవరా ఆ తెల్లపిల్ల?’

‘మా ఏదిలోనే వుందిలే!’

‘పెళ్ళి చేసుకుంటావా?’

అతడు ఎదురుచూడని జవాబు వచ్చింది.

‘దానికి పెళ్ళయింది.’

‘నువ్వు చేస్తున్న పనులు నాకేం నచ్చలేదు.’ అన్నాడు సుందరం, కాస్తేసాగి.

‘ఎందుకూ?’

‘ఆ అమ్మాయికి మొగుడున్నాడు.’

‘వుండనీ! ఆ జ్ఞానం దానికే రెనవుడు నా కెందుకుండాలిరా?’

సుందరం సళ్ళీ ఆమెవైపు చూశాడు. ఈసారి అందంగా కనిపించలేదు. ‘ఛీ ఛీ! ఇంత స్లెగా వుందేం?... ఎంత అనవ్యంగా వుంది! చూడటానికే ఏవగింపుగా వుంది’ అనుకున్నాడు.

అమ్మాయి లిద్దరూ అక్కణ్ణించి కదిలారు. ఆ నల్లటి పిల్ల ఒయ్యారంగా నడస్తోంది. కొంగు చంకకిందినుండి లాగి, చేత బట్ట

కుంది. గారితో చాలా క్షుదువుగా, పెళ్ళికాని ముగ్గులా కన్నోళ్ళ వేషం వేసిన సినియర్ తారలాగా మాట్లాడుతోంది.

వాళ్ళిద్దరూ ఓ పెద్ద గుంపువద్ద ఆగారు. రామలింగం, సుందరం వెళ్ళి గుంపుకు మరోవైపున నిలబడ్డారు.

‘పిల్లలంతా కూర్చోవాలి!’ అన్నాడు గరడీవాడు.

‘బతికేంవావురా తండ్రి!’ అన్నాడు రామలింగం మెల్లగా. అవ తలివైపున-విట్టయెదుట ఆ అమ్మాయి బాగా కనిపిస్తోంది. సుందరం భుజంమీద గడ్డం ఆనించి, ఆమె కళ్ళలోకి చూస్తూ, సైగలుచేస్తూ నుంచున్నాడు రామలింగం. ఆమె కొంగు నోట్లా పెట్టుకుని చీకుతూ సన్నగా నవ్వుతోంది. పక్కనున్న గారి భుజం మీద చెయ్యిపేసి, దగ్గరకు జరిగి, ఆమె చెవిలో ఏదో చెప్పింది. గారి నవ్వింది. ఆ నల్లమ్మాయిలాగా తెచ్చికోలు నవ్వు కాకుండా సహజ మైన నవ్వు నవ్వింది.

గారి సుందరంవైపు ఓసారి చూచింది. ఆ చూపులో అతనికి హేళన కనిపించింది. ‘నువ్విక్కడున్నావ్, తా బేట్టా?’ నన్ను నాలుక కోస్తానన్నాడుకు వింతపని చేశానో చూశావా?’ అంటున్నట్లుంది.

అతడు ఆమెవైపు చూడటానికి, ఆమె కళ్ళముందు నిలబడటానికి సిగ్గుపడుతున్నాడు.

గరడీవాడు అందగ్నీ హెచ్చరిస్తున్నాడు. ‘మీ జేబుల్ భద్ర మండీ! నేను యిక్కడ గరడీ చెస్తూవుంటే, మీ చెనకాల బేబు దొంగలు గరడీ చేస్తారు నాయనా! ఒక కన్ను యిక్కడపెట్టి; ఒక కన్ను మీ జేబుల్మీద పెట్టుకోండిసార్! రెకుంటే మీ జేబుల్ మాయం తండ్రి!’

సుందరం జేబు తడుముకున్నాడు. డబ్బులు మాయం కాలేదు. అతను పక్కకు తిరిగి చూశాడు. తన మిత్రుని జేబుల్లోని డబ్బులు కనిపించలేదు. ఆ జేబులు కనిపించలేదు. సదరు జేబులకు సంబంధించిన బట్టలు కనిపించలేదు. ఆ బట్టల్ని తోడుక్కున్న రామలింగం అనబడే శాస్త్రీ కనిపించలేదు.

సుందరం ఆ నల్లటి పిల్లకోసం చూశాడు. ఆమె కూడా మాయమైపోయింది. గారి ఒక్కతే నిలబడివుంది.

చ ర్చ :

“బాల వ్యాకరణము -

త్రిలింగ లక్షణ శేషము”

శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి

నేను జూన్ నెల “భారతి” లో “బాలవ్యాకరణము త్రిలింగ లక్షణ శేషము” అను నాగళ్ళవారి వ్యాసమునుగూర్చి యొక లేఖ వ్రాసెతి. తదుపరి వారు సెప్టెంబరు నెల “భారతి” లో దానికి సుదీర్ఘముగ సోత్సాహ పూరిత సమాధానము వ్రాసిరి. దానిపై నా యభిప్రాయముటంకించు చున్నాడ.

నాగళ్ళవారు పక్షపాత రహితులు-స్వరూప భేద శూన్యులు-సమచిత్తతాతావులు. కావచ్చు. వారిమాటలతో బెప్పలెనన్న “శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి యమవా” రను వాక్యమే వారి పై మాటబకుదారకాణ. ఏవమేతల్.

నాగళ్ళవారి వ్యాసము ముఖ్యోద్దేశమిదియట—“సీతారామాచార్యులవారు త్రిలింగ లక్షణ శేషమునందు నెలకొల్పిన కొన్ని లక్షణములు చిన్నయసూరికిఁ దెలియునని నిరూపించుట.” వారి వ్యాసమునకుఁ జారిత్రకాంశములున్నవట. వీరు వైయాకరణ లగుటయేకాదు చారిత్రకజ్ఞులని యిందు మూలమునఁ దెలిసినది. చారిత్రక సత్యములనే వీరు మూడలగాఁ గైకొనిరట! అన్యములు గహింపరైరి? తానదేవాస్త. “నేనీ పని సేయుట దురభిమానముగాఁదోచినది ననుచిత్తులగు మూర్తిగారికి! అది నా దురభిమానము గాదనియు మీరి ప్రతిభా నిదర్శనమనియు ముద్దగట్టిన మూర్తిగారు గుర్తింపక రిపుట దురదృష్టము”. ఆహ! ఏమి రచనాచణత్వము! ప్రతిభా

రాశీ బూతులన్నమాట నాగళ్ళవారు. వారికది సహజ సిద్ధమని తానింపనచ్చునేమో? సూరిగారి ప్రతిభమాపుటకే వీరి వ్యాసము వ్రాసినారా? సూరి ప్రతిభాపంతుడనియు నాచార్యులవారు గారనియు దీని యర్థము గాదా? వీరికి “ప్రతిభ” యను పదమునకుఁదెలిసిన యర్థ మెటువంటిదో పండితలోకము విలొకించుత! వీరి విష్వక్స పాత బుద్ధి శ్లాఘనీయము గాదామరి?” ఆచార్యులవారిపట్ల నా కెట్టి యమూయయు లేదు. “ఆహ! సూరిగారి ప్రతిభనే వీరు గుర్తించినారుగాని యాచార్యులవారి ప్రతిభ నేల గుర్తింపరైరి?

నాగళ్ళవారు “ఆచార్యులవారి యగుణములను మాత్రమే నేను జూచితినిని వారి యభిప్రాయము. అనగా నాచార్యులవారిలో దోషము యిష్టరని వారంగీకరించుచున్నారన్నమాట. ఇది వారి యోదార్యము నకు గుర్తు.” బాగున్నది యీ వచన రచన. వీరి గృష్టిలో సూరి దోషరహితుడని, ప్రమాదో దీమలా మనీ. సూరి రచనలో నెన్నియో దోషములున్నవనియు చాల ప్రయోగమునను సూరి పాధింప లేదనియు వ్యాకరణవేత్త తెలింగినదే. వైయాకరణ ఖరూమల మాట విటఁ దడవనేల?” నాకు దివ్య చక్షువు లేదు. మానవ మాత్రుడను. చర్మ చక్షువు మాత్రమే నాకున్నది”—ఇది వారి పాండిత్య శౌండిమమునకు నిదర్శనమా? “దివ్య చక్షువు”—అను పదమునకు వారు గహించిన యర్థమిది అతడు కత్తియగుచో నీతడు కత్తియగునా? విజ్ఞులు గహింతురు గాక ఏమిసేయుదు!

నావి చిలుక పలుకులని వారు చిలుక పలుకులు పలికినారు. వీరీ జాతీయమున కర్తమంతస్సాతమే గ్రహించినారు. పూర్వము పట పక్ష్యాదులగుడ భారాళముగా మాట్లాడెడివని యనేక గ్రంథముల వలనఁ దెలియుచున్నది. ఇంతెందుకు-పింగళి సూరన కళాపూర్ణోదయములో శనిముఖియను శుకమునుగూర్చి చదివియే యుందురు నాగళువారు! అవియు చిలుకపలుకులేగదా!

“నేనాశించిన వదలి వారికిఁ బ్రాప్తించిన యెడల నాకు వారి పట్ల వైరము గలదని యనుట కవకాశముండెడిదేమో?” అట్టి నన్నివేశము సైతము సంభవించదయ్యో” ఏమా వదలి? ఏమా నన్ని వేశము? ఇదేదో ప్రహేళికవలె నున్నది? లేక పురాణగాధ యేమైన నున్నదేమో నాగళువారే సెలవీయ సమర్థులుగదా!

“రాధాకృష్ణ మూర్తిగారికి నా వ్యాసమేగాదు బాలవ్యాకరణ రహస్యమును బట్టుబడలేదు.” ఓ యాంధ్రదేశమా! యింతటి వైయాకరణిని-బాలవ్యాకరణ రహస్య తత్వచింతామణిని గుర్తింపని నా యీ బుద్ధిని మన్నింపుము! నాగళువారు వ్యాకరణ పాఠోనిధిని వధించినవారు. వారి వ్రాతలే వారి వ్యాకరణ రహస్యజ్ఞాతను జూటు చున్నవి. వారు మూర్ఖిగొన్న వ్యాకరణ స్వరూపులు. అందునా బాల వ్యాకరణ సూక్ష్మాతిసూక్ష్మ రహస్యజ్ఞాతలు” అహ! ఏవీ యీ స్వపచన పాటవము.

“వీరా రాచార్యులవారిని ద్వేషించు చున్నారు. సూరిపట్న మిటుకలగు దురభిమానముమెండు. ఆచార్యులవారు చెప్పింది యెఱిగిన సూరి వానిని బాలవ్యాకరణమునఁ జేర్చలేదేమి? సూరి స్మాతముల కవవాదములు లేవా? అను వితండవాదమునకు దిగిరి” ఈ మాటలన్నియు నేనన్నట్లు నాగళువారు వ్రాసిరి. గుమ్మడి కాముల దొంగ యెవరన్న బుజములు తడుము కొన్నట్లున్నది. నా వ్రాతలు వారికంత చక్కగా నర్థమైనవన్నమాట. ఇది వితండ వాదము! ఈ మాటకర్తము వారు తెలిసి పయోగించారో? తెలియక పయోగించారో? నా లేఖ చూచిన వారికిని నా వాక్యములా లేక నాగళువారి యనూయా జనిత వాక్యములా యని తోపకపోదు. దీనికి

విజ్ఞానే సాక్షులు,

“తద్భవములందు నలభు రేఫము కలదు.” ఇది యాచార్యుల వారి స్మాతము ‘శకటరేఫము తద్భవములందు లేదు’ ఇది సూరి స్మాతము. నాగళువారు చాకాలము శమపడి ప్రయోగములు చూపినారు. తథాస్తు. ఈ శబ్దము తద్భవమని-యిందలిది శకటరేఫ మని విష్కర్షగా నిరూపించు లక్షణము లేదని విజ్ఞాలెఱింగినదే కాని—

గీ. “తేఱకొనఁజూచి నగియు నీ పాఠుడధము డగుట -” అని “పాఠుడు”లోని శకటరేఫ బ్రాంతిచే నిది తద్భవమని వ్రాసినారు. ఇది దేశ్యమని శ. ర లో స్పష్టముగా నున్నది. ఇదియే వీరి ప్రయోగ ప్రదర్శన నైపుణి.

అల్పాక్షర మనందిగ్దం సారవ ద్విశ్వతో ముఖమ్

అస్తోభ మనవద్యంచ స్మాతం స్మాతవిదోవిదుః

ఇది స్మాతలక్షణము. ఈ లక్షణము విష్కర్షగా సూరి పాటించె నన్నచో బై సందేహమును దీర్చుని స్మాతము నాశడల రచించె? ఆత డొక్కొక్క పర్యాయ మొక శబ్దసాధుత్వమున కొక స్మాతము నిర్మించినాడు. కొన్నింటిని నివతించినాడు.

పయ్యెన పయ్యద. (ప్రకీర్ణ. 5) బాల.

సృజికి నిర్మితిని గుణంబు లేదు. (క్రియా 69 బాల)

నువర్ణంబు లోపించు (అచ్ఛిక. బాల. 20)

తుది యక్షరంబు లోపించు (అచ్ఛిక బాల-21)

వేధ పురోధ పురోధనుడు (తత్సమ. బాల 82)

నొ శబ్దంబునకు నావ యగు (తత-బాల. 63)

వృద్ధీవాచి భూశబ్దంబునకు భువియగు (తత్స. బాల. 62) ఇట్లు స్మాతించిన సూరిగారికి పై శబ్దము అసాధుత్వమును గూర్చి స్మాతించిన వచ్చెడి నష్టము లేదుగదా? నాగళువారు వారి ప్రయోగముల జూపినారుగాని నేను చూపిన సూరిని పాత విషయము పేర్కొనరైరి. ఇదియే వారి తంత్ర పాటవము.

పేట విషయమున నా వాక్యమును నాగళువారర్థము చేసి కొన్నట్లులేదు. నాగళువారి కర్తము తెలియుట సాధ్యమా? కాన

వారు వివరీతముగా వ్యాఖ్యానించినారు.

జన్మనంబున యను నకార విషయము. ఈ విషయమున వారెందులకో శాంత గంభీరు లైనారని తోచుచున్నది 'బాలవ్యాకరణమున లేకపోవుటకుఁ దద్రచనా ప్రణాళికయే హేతువు. సూరికిఁ దెలియునని నిరూపించుట నా లక్ష్యము.' వీరి లక్ష్యము కొనియాడ దగినదే కాదనకు. కాని సూరికిఁ దెలియని యెన్నో విషయముల నాచార్యులవారు-చూపించినారే వారి నేల వీరుగైకొనరు? దీనివలన నాచార్యులవారిపై రాగభ్యవారికిగది దురభిమానము గాదా?

ధ్వంద్వంబునం బదంబునయి పరుషములకు గనడదవలగు
(బాలవ్యా-సంధి. 15)

కొన్ని యెడల ధ్వంద్వంబునం బదంబుమీది చ త వ లకు
న ద వ లు గానంబడవు. (త్రిలింగ-సంధి. 6)

నాగభ్యవారు చెప్పినట్లు పై సూరి మాతము నిత్యవిధియేయైన అందదందములు-కండభుండెములు-రాకపోకలు మున్నగు ప్రయోగము లెట్లు సిద్ధించును.

స్వంబులకు సహిత మిక్కార్థంబులు కొండొకచోఁ
గనంబడియెడి. (బాలవ్యా)

నిన్నడదులన్ నెఱిదగుఁ (త్రిలింగ)

అట నెఱ + నడుము = నెప్పడుము. పూర్ణమైన నడుము. కాని నెఱ + నడ = పూర్ణమైన నడక యందుమా? అందువలన నెఱ + నడ = అందమైన నడకయనవలెనని యాచార్యులవారు సూచించిరి. ఇంట్లే పూఁబోడి సూరి సాధితము కాని ననబోడి విరిబోడియనునవి పూవుంబోడివలె ననంబోడి, విరింబోడి యని సూరి మతమున కావలసినవృత్తు. అట్టి పెక్కు విషయముల నాచార్యులవారు తెల్పిరి. అందులకే యిది త్రిలింగ లక్షణశేషము. నాగభ్యవారిన్ని విశేషములు చూపిన యాచార్యులవారిని కొంచెమైనను నోరార మెచ్చుకొనలేకపోయిరి. వారి యభిమానమాపాటికాదామరి?

"లజ్జావారిధి దిగి" అని నేను చూపిన సారము వావిళ్ళవారిని వలచి వ్రాసిన వ్రాతలట. అవి యవమాణముట. వీరు చూపిన "తగ" ప్రయోగములు వావిళ్ళవారి పుస్తకములలోనివిగాదా? "తగ" యనుటయే సమంజసమని వారెంతయో శమదీసికొని ప్రయోగములు సందర్భశాస్త్రములైనను కాలపారణమునకై పెక్కు చూపిరి.

(ద్రౌపది కృష్ణునితో నన్నమాటలివి -

"ఈవు మనంబునన్ మరచితే నభలౌఁ దనవీర యొల్పుకో
గా విడిపింపనందరును గల్గియు సిర్దయులై కనుంగొనన్
చో వనుదేవపు త యన నక్షయ వస్త్రము లిచ్చినన్నల
జ్ఞానసరాశిలో మునిగి చావకయుండక నుద్ధరించుటల్."

ఇందును "లజ్జావనరాశిలో మునిగి" యనియే శాబ్దిక శిల్పవేత్తయగు పినవీరభ ద్రుడు ప్రయోగించినాడు వారికిది పాఠ్య గంధశాగదా యందు వలన గుర్తింపరైరి. ఇది దురర్థమో సదర్థమో విజ్ఞులు గమనింతురుగాదా!

"అనేక కర్తృక కీయకు సమీపకర్తయొక్క లింగవచనంబు లగు"-ఆచార్యులవారి స్మాత్రమిది "వారా చార్యులవారిని సమర్థించుటకు దిగి పడిన తంటాలిన్ని యన్నిగావు అవి యన్నియు వారి వ్యాకరణ శాస్త్ర పరమము పునాదిలేనిదని ఋజువుచేయుచున్నవి." ఇవి నాగభ్యవారి మాటలు. వీరా శాస్త్రమున బాగుగా బుర్రాది కలిగినవారని పరోక్షముగా వారే చాటుకొనుచున్నారు. ఇందచ్చులో ఋజువు అని వడుటకు మారుగా రుజువు అని పఠింపి. అది ముద్రాహాక్షనమా? లేక వారి చేతివ్రాతయో? వీరి వ్యాకరణ శాస్త్రపరమము నిరుపమానము - స్ఫులభుని తెలియుటకై వీరు పాటుపడుచున్నారనిపించును." ఆచార్యులవారు చెప్పినది నిత్య విధిగాదు. అగునని స్మాత్రమున నున్నంత స్మాత్రమున నది నిత్య విధి యని భావించరాదు. ఇవి వారు వేసిన వ్యాకరణశాస్త్ర రహస్యోదేశములు" ఇవి నాగభ్యవారి మాటలు. నేనన్నని వ్యాకర శాస్త్ర రహస్యోదేశములట. వారికి నేనెప్పు డుపదేశించితిన్ నాకు తెలియదు. అవి రహస్యోదేశములు గదా! ఇంతకు వారి గూఢాణ పాటవ నుంచి టిది. అగునన్నచో నిత్యమనియో యర్థము? దీనివలన నాగభ్యవారి వ్యాకరణ శాస్త్రజ్ఞానము తేటతెల్లమగుచున్నది. "అత్తునకు సంధి బహుళముగానగు"నని సూరి స్మాత్రము. ఇందు బహుళమున్న చాదా? మరి "అగు"నని ప్రయోగించునె? ఆ దళ ప్రయోగమునెచి? ఆచార్యులవారు నిత్యవిధిగా భావించి యీ స్మాత్రము వ్రాసినందున నాగభ్యవారు భావించుట వారి శాస్త్ర పరీక్షానమునకు సిద్ధమము. ఆచార్యులవారిది త్రిలింగ లక్షణశేషమని నాగభ్యవారే యంగీకరించుచున్నారు. స్థూరిది యసమగ్ర మగుటచే నిది వ్రాయవలసి వచ్చినది. వ్యాకరణ మెప్పుడు సరసమే. ప్రవాహమునలె శబ్దజాలము పేరుగుచుండును. అట్టి వానిని సన్నింటిని సాధించుట ప్రథమ వ్యంగ్యము

దుస్సౌదము. అందుకొననో వ్యాకరణములు నిలయునుండను. ఆచార్యులవారి వ్యాకరణము సమగ్రమని చెప్పి జాలము. “మూర్తిగారచార్యు వారిని తమ పాండిత్యమునకు బలిచేయుచున్నారు.” నాగళ్ళవారిం నా మాట సందర్భ రహితముగా నున్నది. “అగు”నన్న దానిని నిత్యమని భావించి రాద్ధాంతము సేయుట వారి వ్యాకరణజ్ఞాతకు ప్రత్యక్ష నిదానము.

“సంస్కృతమున పాణిని సూత్రములకు వార్తికములు వెలసినవి. వానికి పతంజలి సహితావ్య మవతరించినదని తమ సంస్కృత వ్యాకరణ శాస్త్ర పాండిత్యము ప్రదర్శించి మూర్తిగారు పాణినియులు వ్యాకరణ సూత్రములను సంజ్ఞా-పాణి-విధి-నియమాది దేశాది కారములని యాటా తెగలుగా వింగడించిననుమాట మరచిరి. ఆచార్యులవారి సూత్రవిషయములలో నేదియుగదా?” నాగళ్ళవారు నా మాటలకు విపరీత వ్యాఖ్యానము చేసెదరు. నా యుద్దేశ్యము “అగు”నని యున్నంత సూత్రమున విధిమా తము కానక్కరలేదనియే. అది నియమము. వారిది గుర్తింప నుండుట నా దోషమా? “కర్మ ధా యంబులం దుత్పన్న కచ్చు పరంబగునపుడు టుగగమంబగు” ఇది నాగళ్ళవారి మతమున వారు చెప్పినట్లు సంజ్ఞా పాణి-విధి-నియ-మాది దేశాధికారములలో నే తెగకు జెందునో? విధియన్నచో బ్రక్కటముక యిత్యాదులు సాధువులు గావేరవుకదా? ‘కర్మధార యంబునందు పేర్వాల శబ్దముల కచ్చు పరంబగునపుడు టుగగ మము పాణి-పాణి-నియమము విభాషిత యన్వయించునా? ఈ సూత్రముచే నునంత శ్రీ సమము కొన్నింటిమీదనే యచ్చుకు టుగ మము విభాషగనగు. కాని ఫంపులవిగాద నిత్యమనిపించును. సరస పుటలుక-సము దపు టొడ్డు మున్నగునవి. మరి యిప్పుడు సూరి సూత్రమున విభాష యన్నని పాదకమా? దీని నేమనవలె? అగును సత్యమునను రెండింటిక భేదము నాగళ్ళవారికి దోయునా? అగునని సూత్రించిన సూత్రము సందలి విధికి భిన్నముగా వేరొక విధియు-డసంతవరకు నీ నియమము పరమించునని యుద్ధము. భిన్నముగా విధించినప్పటి సూత్రము పనిసేయదు. అత్తునకు సంధిపా శముగా నగునను సూత్రము గైకొందము. ఉదాహరణము అందలి పదము కు మొదటి యచ్చు నన్నంటి విచ్చినాడు.

రాముడు + అతడు = రాముడతడు

సోముడు + అతడు = సోముడతడు

మనము + కంటిమి = మనముంటిమి

అతడు + ఎక్కడ = అతడెక్కడ

అతడు + ఒకడు = అతడొకడు

ఇందు టు అను నచ్చు నీయలేదు. దానికే గారము ప్రకీర్ణక పరిచ్ఛేదము మొదటి సూత్రమున టు అనుముల రల త్యములుగా నిర్ణయించుట. అతడు + టు అతడు టు అని యనియే యుండును. టువచ్చుము రవర్ణ త్యముగుట సాధి కవ కాశములేదు. ఇట్టివాని కవకాశము కల్పించుటకే సూరిం నా సూత్రమున నిత్య మనక యగుని సూత్రించెను. అందుననే తద్వారా సూత్రమున కవకాశము కలిగినది. ఇది తెలియదు గనుకయే నాగళ్ళవారికి నేనింత నిష్ప్రేముగాఁ జెప్పఁబడి వచ్చినది. ఇప్పుడిది విధి సూత్రమగునా? నాగళ్ళ వారన్నట్లు సంజ్ఞాపాణి-పాణి-విధి-నియ-మాది దేశాధికారములలో నే తెగకు జెందునో? విధియన్నచో బ్రక్కటముక యిత్యాదులు సాధువులు గావేరవుకదా? ‘కర్మధార యంబునందు పేర్వాల శబ్దముల కచ్చు పరంబగునపుడు టుగగ మము పాణి-పాణి-నియమము విభాషిత యన్వయించునా? ఈ సూత్రముచే నునంత శ్రీ సమము కొన్నింటిమీదనే యచ్చుకు టుగ మము విభాషగనగు. కాని ఫంపులవిగాద నిత్యమనిపించును. సరస పుటలుక-సము దపు టొడ్డు మున్నగునవి. మరి యిప్పుడు సూరి సూత్రమున విభాష యన్నని పాదకమా? దీని నేమనవలె? అగును సత్యమునను రెండింటిక భేదము నాగళ్ళవారికి దోయునా? అగునని సూత్రించిన సూత్రము సందలి విధికి భిన్నముగా వేరొక విధియు-డసంతవరకు నీ నియమము పరమించునని యుద్ధము. భిన్నముగా విధించినప్పటి సూత్రము పనిసేయదు. అత్తునకు సంధిపా శముగా నగునను సూత్రము గైకొందము. ఉదాహరణము అందలి పదము కు మొదటి యచ్చు నన్నంటి విచ్చినాడు.

“సూరి పల్లెటూరి నెఱుగనివాడు గాడు”-ఇత్యాది నాగళ్ళవారి వాక్యము లెందుల కుదాహరణములతో తెలియదు. సూరికి శబ్దములు తెలియనను కొందమా? ‘వ్యాకరణ వేత్తలు కొన్నింటికిమాత్రమే సూత్రములు నిబద్ధింపగలరు.” అని నేను వాసిన వాతలు సక్రమముగా నర్థము చేసికొనలేదు. అట్లయిన నింత సిద్ధాంత రాద్ధాంతము జరిగెడెడిగాదు.

నాగళ్ళవారు నన్ను తమ సంస్కృత వ్యాకరణ పాండిత్యము ప్రదర్శించినా” రని సోల్లంరనముగానన్నారు.

నా మాటల సారము చేసేకొని నాగళ్ళవారి విధముగా పలికి నారు. విద్యలోక మిందలి నిజానిజము, గుర్తింపకుండునా? “అని నన్నేగాదు సూరినిగూడఁ జెనకెను” నిమి యీ వాక్యము? సూరికి నాగళ్ళవారికి పోలికయా? ఇది స్వభావోక్తి యా? అతిశయోక్తి యా? లేక యుత్పత్తి యా?

చెప్పండి చూద్దాం

బారతదేశం వెనుకబడిన దేశం అని మనం అంటున్నాము కదా. మరి మన దేశంలో తయారే న చి తాలు ఇతర దేశ లో మన్నన పొందుతున్నాయా ఎక్కడెక్కడ మన చిత్రాలకు అంతర్జాతీయ స్థాయి ఉత్సవాలలో మన్ననలు ఎచ్చాయో చెప్పండి చూద్దాం.

మీరే చెప్పండి మాకు జ్ఞాపకం లేదు.

ఎప్పటి దప్పుడే మర్చిపోతుంటే ఏలా స్వామీ !

కెనన్, శాన్ ఫ్రాన్ సిస్కో, మనిలా, వ్యాంకోవర్, స్రాట్ ఫోర్డ్, ఒంటారియో, వెనిస్ ఇంకా ఇంకా... ..
... .. ఎన్నో చోట్లా.

ఆ మర్యాద ఆ గౌరవం మనం ఇక ముందు కూడా నిలబెట్టుకోవాలి. ఆ ప్రశంసలు అన్నీ వెనుకబడిన దేశం కదా అని దయతలచి ఎవరో ఇచ్చినవి కావు. మన సత్తిభ చేతా సామర్థ్యం చేతా మనం గెల్చుకొన్నవే.

మన రాష్ట్రంలో చలనచిత్ర అభివృద్ధి సంస్థ ఏర్పడబోతున్నది. దక్షిణ భారత చలనచిత్ర పరిశ్రమలో ఇది ఒక చరిత్రాత్మకమైన, అపూర్వ సంఘటన.

ఈ సంస్థ ఏమి చేస్తుంది?

- ♦ చలన చిత్రాల వృత్తుకై స్టూడియోలు, లేబోరేటరీలు, థియేటర్లు, రంగస్థలాలకు రుణాలు ఇస్తుంది.
- ♦ అత్యంత ఆధునిక పద్ధతులలో చలనచిత్ర పరిశ్రమను అభివృద్ధి పరచేందుకు సాంకేతిక, సంఘిక సౌకర్యాలు కలిగిస్తుంది.

వ్యాపారరంగంలో

- ♦ సినిమటోగ్రఫీ తత్పరబంధమైన వివిధ రకాల సామాగ్రి వ్యాపారం కొనసాగిస్తుంది. చలన చిత్ర పరిశ్రమకు సంబంధించిన ముడిఫిల్మ్, రసాయనపదార్థాలు, మేగ్నెటిక్ టేపులు, ఫోటోగ్రాఫ్ లు మున్నగువాటి దిగుమతులకు ఏర్పాటు చేస్తుంది.
- ♦ చలన చిత్రాల ఉత్పత్తిలో కళాత్మకమైన సాంకేతికమైన ప్రమాణాలను పెంపొందించటానికి వార్షిక చలనచిత్ర బహుమతులు కార్యక్రమాలు, చలన చిత్రోత్సవాలు సోటీలు మున్నగు వాటిని నిర్వహిస్తుంది.
- ♦ థియేటర్ల స్థాపనకు తోడ్పడి, ఇందు కొరకు అవసరమైన చోట్లా పెట్టుబడి రుణ సౌకర్యాలు కల్పిస్తుంది.

తెలుగు లిపి సంస్కరణ కొన్ని సమస్యలు - సమాధానాలు

డా. బయ్య వెంకట సూర్యనారాయణ

ఒక్క (బహులిపి తప్ప) తెలుగులిపియేకాదు ఏలిపి అయినా మార్పు
డానికి ఏలువచేసిందికాదు బహులిపి కాకపోయినా బాహ్య లిపి
వేసిన వేషాలేకా! ఈనాడు మనం భారతదేశంలో చూస్తున్న లిపి
భేదాలు! తేడా ఎక్కడ ఉంది! అంటే ఆ మార్పులన్నీ ఎవరూ
పరిపక్వ చేసినవికాక, వ్యవహారంలో కొల కమంగా వచ్చినవి కావడం
చేత వ్యవహారించే జనులకు నింతగా కనిపించకుండానే స్థిరపడిపోయాయి.
కమిటీలు వేసి ఈనాడు మనం చేస్తున్న, లేదా చేద్దామని ఆరాట
వడుతున్న మార్పులన్నీ పై విధంగా కాకపోవడంచేతనే అనేక వివాదాలు
చెలరేగుతున్నాయి. అయినా సంవత్సరాలనూ లొంగిపోకుండా
కున్న ఆరవభూతమైన మానవుడు ఈ చిల్లర అల్లరులకు లొంగి
పోయి అవసరమైన అభిప్రాయాలనుకూడా ఆచరణలో పెట్టలేనంత
అసమర్థుడు అయిపోయేడంటే నేను నమ్మను; మిమ్మల్ని నమ్మ
నివ్వను.

మారుతూన్న ప్రపంచంతో-నిమాతం మారనే మారను-
అన్న మానవునికి మరణమే శరణం. అలాగే మార్పు గోరంతకాగా,
మారాలి అన్న ఆరాటం కొండంత అయినా మానవునికి అరణ్యమే
శరణ్యము. గతి శిలుకైన మానవునికి యాన సాధనాలు అసమర్థమే
కాని, అలాటి ప్రతియోగ సాధనాకీ బ్రతుకుకూడా అవసరమే-
అన్న సంగతి మరిచిపోతే చాలా ప్రమాదం.

ఇంతకూ నెప్పుడయిచుకున్నదాని సారాంశం ఏమిటంటే -
మార్పు ఏదయినా కేవలం మార్పుకోసమే కాకూడదు. అది అవసర
మైనదీ, ఆచరణయోగ్యమైనదీ, సమర్థించదగినదీ కావాలి. అలాగే
ఆరాటం కొద్దీ అప్పటి స్థితికి ఏమి అతకనంత అసహజమైన పరి
వర్తనాలుకూడా అంత ఆరోగ్యకరం కాజాలవు. ఒక పేదరానికి దాని
చినికిపోయిన మురికి గుడ్డలు పారవేసి కట్టుకోమని కాస్త గట్టిగా ఉన్న

శుభమైన గుడ్డ ఇస్తే ఇబ్బంది లేదుగాని, ఒక మహారాణివలె
అలంకరించి పంపితే పాపం ఆమె పసిపాపలు అశ్రుర్యమో అనుమానమో
చూసి, అలా అలా పోతారేగాని అప్రయత్న, అనురాగంచూసి ఆమె
ఒడిలో వాలరు. ఒక జాతికి తన భాష, తనలిపి మొదలైనవానిలో
ఉండే సంబంధంకూడా కలగలేదే. ఈ సంగతి దృష్టిలో ఉంచు
కునే ఏమార్పులైనా సూచించవలసి ఉంటుంది.

ప్రస్తుతవ్యాసంలో తెలుగు లిపి సంస్కరణకు సంబంధించిన
రెండు అంశాలను గూర్చి నా అభిప్రాయాలను తెలియజేయడానికి
ప్రయత్నిస్తాను. ఇవి ప్రశస్తములు కాకపోతే ప్రశస్తములైన
మార్గాలు నెతకడంలో కొంత సహాయకములైనా మంచిదే.

1. తెలుగు కన్నడ లిపులను ఏకం చేయడానికి వీలుగా తెలుగు
లిపిని సంస్కరించడం.

2. ముద్రణకు అనువుగా తెలుగులిపిలో మార్పులు చేయడం.

తెలుగు కన్నడ లిపులమధ్య, తామిలమధ్య, జాతులమధ్య చాలా
చాలా సన్నిహిత సంబంధం ఉన్నమాట వాస్తవమే. ఈనాడు వేరు
వేరు ద్రావిడ భాషలుగా రూపొందిన ఎన్నోభాషలకు ఒకప్పుడు
ఒకటిగా ఒకేరూపం ఉండేది. అలాగే ఈనాటి భిన్న లిపులకుకూడా
ఒకప్పుడు ఒకేరూపం ఉండేది. అలాగే విడిపోయినవాటిని ఇప్పుడు
ఒకటిగా చేయడం సాధ్యమా? ఒక గిన్నెలో ఒకటిగా ఉన్న పెరుగును
చిలికివెన్న తీసి, కాచి నేయి తయారుచేసినపుడు అది మజ్జిగ, నెయ్యి
అనే రెండు మూర్తులై రెండు పాత్రలలో భేదపరచవలసి వస్తుంది.
అప్పుడు - అరే! వీటిని రెండు పాత్రలలో జాగ్రత్త పెట్టడం చాలా
న్యూనముగా ఉంది, వెనుకటివలె ఒకే పాత్రలో ఉంటే నదు
పాయంగా ఉంటుంది-అని ఆరెంటిని కలిపి ఒకేపాత్రలో పోయ్యాలమా!

మళ్లా పెరుగుగా మార్చివేయగలమా? అందుచేత ఈ రెండు లిపులనూ ఒక్కటి చెయ్యాలి అన్న ఉద్దేశ్యం ఎంత ప్రశస్తమైనదైనా అది అంత ఆచరణ సాధ్యం కానిది— అని తెలుసుకోడం మంచిది. ఇప్పటి రెండు లిపులలో ఒకదానిని పూర్తిగా విడిచి, ఎరువక్కాలనానూ ఒకే లిపిని ఆమోదించడం ఒక మార్గం. కాని ఉభయవక్కాలకూ కష్టముఖాలు సమసాక్ష్యంలో లేని ఏ ఒప్పందమైనా ఎలా సాధ్యపడుతుంది? రెండు లిపులనూ మార్చుకునేసి, ఏకరూపత సాధించే ప్రయత్నం ఇంకొకటి. ఈ మార్పు ఒకటి, రెండుకంటే ఎక్కువ అడుగులు వేస్తే ఇరువక్కాలలో ఏ ఒక్కరికీ తమ లిపి తమదిగా తోచని ఒక నింత పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. ఇంత కష్టమేదీ రెండూ ఒక్కటి చేసేవేనా భాషాభేదం ఉండనే ఉంటుంది కదా! ఏమయినావరో! రెండు లిపులూ ఒక్కటి కావాలి— అంటే భారతదేశం అంతటా బ్రాహ్మీ లిపినే అన్నిభాషలకూ ఎందుకు ఉపయోగించకూడదు?— అని నేనూ అడుగుతాను. అందుచేత ఈ రెండింటిని ఒక్కటి చేసి వేయాలి— అనే అసహజమైన పూనిక విడనాడి వాటిని అత్యంత సన్నిహితములుగా చేయాలి, పరస్పరావగాహన సాధ్యములుగా చేయాలి ప్రయత్నించడం మంచిది. ఈ సందర్భంలో నాకు తోచిన మార్గాలు ఒండు రెండు :-

I. రెండు లిపులవారినీ తమతమ లిపులను కొత్త లిపులుగా మార్చివేయనట్టిసి, రెంటిని సన్నిహితం చేసేసి అయిన చిన్నచిన్న మార్పులకు అంగీకరింపజేయడం. ఎలాగంటే—

a. కన్నడ లిపిలోని తలకట్టును తెలుగుకోడివలె వంచకుండా వ్రాయమనడం. (అప్పుడని తెలుగు లిపితో సమానం అవుతాయి. ఆ అక్షరాలు ఇంకా చుట్టుకుపోకుండా అరికట్టడానికి ఇది సహకరిస్తుంది కూడా.)

b. ఘ, ఙ, ప, ఫ, ష, స - అను అక్షరాలలో తలకట్టు క్రింది చుక్క తొలగించడంలో ప్రమాదం లేదనీ, అలా తొలగించడం వల్ల అవి ఏ ఇతర అక్షరాలతోనూ అభిన్నములు అయిపోడంలేదనీ కన్నడ లిపి వ్రాసేవారితో చెప్పడం.

c. ఏ, క, ఖ, జ, ఞ, త, శ - వంటి అక్షరాలను తెలుగు వారు కన్నడ లిపిలోని అక్షరాలకు సన్నిహితంగా ఉండేలాగా వ్రాయడం.

(ఇలాగే వ్యంజనములకు స్వర చిహ్నాలను చేర్చే పద్ధతిలోకూడా

ఆచరణ సాధ్యమై, సహజత్వమునకు సన్నిహితమై ఉండే మార్పులూ చేర్చులూ చేసికోవలసి ఉంటుంది.)

II సగ్లమైన మార్పులు చేసినా సన్నిహితములు కాని అక్షరాలను తమ లిపిలోని వానితోబాటు రెండవ లిపిలోని వాటిని కూడా తప్పనిసరిగా నేర్వలసిందిగా రెండు లిపుల వారితో చెప్పడం (మన భాషలో సహజంగా లేకపోయినా తత్ప్రచారకోసం ఒత్తక్షరాల మొదలగువానిని ప్రత్యేకంగా ఏర్పరచుకుని తప్పనిసరిగా చిన్నప్పడే నేరుస్తున్నామా! లేదా! అలాగే ఇదీను)

ఉ, ఊ, బు, బూ, చ, ఛ, హ— అలాటివి. (ఇందులో బు, బూల వాడకం తక్కువ గనుకనూ, వాటి స్థానే క్రమంగా రు, రూ—ల వాడకం ప్రచారంలోనికి వచ్చుచుండుట చేతనూ ఆ రెండక్షరాలను గురించి అంత పరిశ్రమ చేయవలసిన అవసరం ఉండదు.)

ఇంతటితో తెలుగు కన్నడ లిపుల ఏకీకరణం గురించిన అభిప్రాయాలను చెప్పే ప్రసంగం ముగిస్తున్నాను. ఇవి కొన్ని సలహాలు మాత్రమే కాని సంపూర్ణములు కావని గమనింపవలసిందిగా మునుపటి.

ఇక రెండవ సమస్య. తెలుగులిపిని ముద్రణకు అనుకూలంగా మలుచుకోడం ఎలాగ? అన్నది.

ఎన్ని ఇబ్బందులు ఉన్నా, ఎండా, వానా సరాసరి ఇంట్లోకే దిగుమతి అవుతున్నా—నా తాతకట్టిన ఇల్లు ఇది—అని అందులోనే కాలక్షేపం చేయడమా! లేక తాతగారు కట్టిన ఇంటిమీద మమత లేక కాదుగాని బుద్ధిపూర్వకంగా జీవని బాధపెట్టేకోడం ఎందుకు?— అని తానూ, తన కొడుకులూ కట్టుకున్న ఇంట్లోకి మారడమా! అన్నది ప్రశ్న కలాబులనుండి ఆబాలగోపాలం వ్యవహరిస్తూ వస్తున్న ప్రస్తుతపు తెలుగులిపి బాగులేదనిగాని, దీనివల్ల ప్రజలు నలిగి పోతున్నారనిగాని, దాన్ని ఇప్పుడు ఎలాగైనా మార్చివేస్తేగాని పాత దయపోయిందనికాని కాక—ఒక అత్యంత ప్రధానమైన సమస్యను పరిష్కరించడానికి ఈ ప్రశ్నను లేవదీసి సమాధానంకోసం, సతమతం కావలసి వస్తుంది. భాష యొక్క మౌఖికమైన వ్యవహారంకంటే లిఖితమైన వ్యవహారానికి, లిఖితమైన వ్యవహారంకంటే ముదితమైన వ్యవహారానికి ఈనాటి జీవితంలో ఎంత ప్రాధాన్యం ఉందో అందరికీ తెలిసిందే కదా! నేటి మన జీవితాలు చాలాచాలా వరకు ముద్రణలో ముడిపడి ఉండడం కారణంగా ఆ దృక్పథంతో నేటి

తెలుగు లిపివే కొనసాగించడంలో ఉండే సాధక దాధకాలు ఆలోచించడం తప్పనిసరి అయింది.

మన ప్రస్తుతపు తెలుగు లిపి ము దణ విషయంలో మూడు చెరువుల నీళ్లు త్రాగిస్తూంది - అనేవారు ఇంకొకనంక ఆంగ్ల భాషలో ము దణ వింత సుభమో కదా! అనీ, అందులో అక్షరాల సంఖ్య చాలా తక్కువ-అనీ దాన్ని పొగడడం కూడా ఎంటూ ఉంటాము. కాని ఆంగ్లంలో వ్యవహరించేలిపి ధ్వన్యాత్మకము కాదు - అన్న శంగతి మరిచిపోకూడదు. భిన్నధ్వనులకు ఒకే వర్ణమును వ్యవహరించుకొని కాలక్షేపం చేయడంలో గొప్ప ఏముంది? మంచినిళ్లు త్రాగడానికి, ఎక్కిడికో తీసుకోడానికి ఒకే చెంబు వాడుకునే వ్యక్తి జీవితాన్నిచూచి, ఆహా! ఏమి నరళమైన జీవితం గడుపుతున్నాడు! అని ప్రశంసించే ప్రబుద్ధులను తగిన విధంగా ప్రశంసించడానికి తగిన పదాలు ఇవ్వలేకపోతున్న పరిపాక భాషల పేదరికాన్ని చూస్తూంటే నాకు మతిపోతోంది. అలాగే అయితే తమిళంలో క ఖ గ ఘ ఙ అన్న ఆయిదక్షరాలకూ 'క' ఒక్కటే ఉంది. త్యాగరాజు రచించిన ప్రహ్లాద భక్తి విజయం తమిళలిపిలో ముద్రితమైన ఒక ప్రతిని ఒకప్పుడు నేను చూడడం తటస్థించింది. అందులో క ఖ గ ఘ-లు క, క₂, క₃, క₄ - అని ముద్రింపబడి ఉన్నవి. ఇదే చాలా సులభమైన పద్ధతి. అంటే నా సలహా ఏమిటంటే తెలుగులో 56 అక్షరాలు ఉన్నాయి గనుక అ-అన్న అక్షరం మీద మిగత 55 అంకెలూ వేసుకు పోతే పై మార్గంలో మనం ఒకే అక్షరంతోనూ, 10 అంకెలతోనూ సంపూర్ణ ము దణ విధానాన్ని చచ్చినంత సింపుల్ గాచేసి పారెయ్యవచ్చు. పరమాణువులో పరమాత్మను అంతా చూడగలిగితే ఇంక కావలసిందేముంది!

ఇంతకూ మార్పు అంటే, సార్వకం, ప్రయోజనంకావాలి. అక్షరాల సంఖ్య తగ్గితే సంఖ్యగా ఉంటుందని తెలుగు వర్ణ సమామ్నాయాన్ని తిరుపతి తీసుకుపోవడంకాని, - మార్పు అసలే అంగికరించము, ఇప్పుడన్న ఏ ఒక్క అక్షరంమీద చెయ్యి వేసినా ఎముకలు ఏరేస్తాం - అని బెదిరించడంగాని రెండూ మంచి మార్గాలు కావు. ఉంటే సావడిలోనూ, లేకపోతే శృశానంలోనే కాని ఇంకెక్కడికీ కదలడానికి ఏ లెదని ఇల్లరికప్పులున్న అత్తగారు శాపించినట్లు ఉంటుంది ఈ ధోరణి.

ఈ పేపీల్లో పడకుండా సహేతుకమైన ధోరణిలో

ఏ మార్పులు చేసి, తెలుగు లిపిని ముద్రణకు ఇప్పటికంటే అనుకూలంగా చేయగలమో పరిశీలించాలి.

కొని, సూచనలు :-

I. అనువైన వేరకు అక్షరాల సంఖ్యను తగ్గించేమార్గం:-

a నిడిచినను ప్రమాదం లేని వర్ణమును పూర్తిగా నిడిచి పెట్టడం.

b అత్యంత సన్నిహితములైన కొందరి మార్పుచేసి ఒకే వర్ణములో సూచించుటకు అనువైన వర్ణములను అన్నింటినీ అంగికరించడం కంటే కొన్నింటిని వదలి, వాటిస్థానే అట్టి మార్పులతో మిగత వర్ణములనే ఉపయోగించడం.

II. పగ్గరవ్యంజనములను జోడించడంలో మార్పు -

a వ్యంజనము పై స్వరము జోడించవలసినచోట్ల ఆకారానికై ఏ గుర్తునూ చేర్చకుండుట, మిగత స్వరాలకు ఎట్టి మార్పు చేయక, అట్లే వాటిని ప్రక్కగా విడిగా వ్రాయడం.

b. ఒకటి కంటే ఎక్కువ వ్యంజనములు కలయు తావులలో కూడా ఇలాగే వానిని రూపాంతరీతం చేయడం కాని, ఒకదాని కింద ఒకటి వ్రాయడంకాని చేయక ఒకదాని ప్రక్క ఒకటి యధా క్రమంగా వ్రాయడం.

ఆంగ్లమున ము దణలో ముఖ్యంగా కనిపించే సౌకర్యం ఇదే కదా! వ్యంజనంలో కలిసే స్వరాన్నిగాని, ఇంకొక వ్యంజనంలో కలిసే వ్యంజనాన్ని గాని రూపాంతరీతమాలు చేయకపోవడం, అన్నింటినీ వరుసగా ఒకదాని ప్రక్క ఒకటి వ్రాసుకుపోవడం మనకు ఆ భాషలో కనిపిస్తుంది. దాన్ని అంతగా పొగుడుతున్న మనకు ఆ పద్ధతులు ఇష్టమన్నమాటేగా! మరి దేనికి తగువు?

/ పైన పేర్కొన్న సూచనలను కొంచెం వివరిస్తాను.

I a. నిడిచినను ప్రమాదం లేని వర్ణాలను పూర్తిగా నిడిచినాడడం-

బూ, బృ, బ్ర, (, చ, జ, ఙ - వీని పూర్తిగా విడువవచ్చు.

b. అత్యంత సన్నిహితములైన అనేక వర్ణములకుమారుగా కొన్ని వర్ణములకు కొంది మార్పు చేసి మిగత వాటినికూడా సూచించడం ద్వారా మరికొన్ని వర్ణాలను తగ్గించడం-

(1) హ్రస్వ దీర్ఘ స్వరాలకు వేరు వేరు అక్షరములను వాడుటకు బదులుగా అకార దీర్ఘసూచక చిహ్నముగు '—' అను గుర్తును, స్వర సాధారణ దీర్ఘ సూచక చిహ్నంగా హ్రస్వ స్వరానికి కుడివక్కగా ఉంచడం. ఆ గుర్తును ఇప్పటివలె అడ్డంగా (—) కాకుండా నిలువుగా (|) వేర్పాలి.

ఇప్పు 'లిపిలోకూడా అకార దీర్ఘ హ్రస్వ దైర్ఘ్య చిహ్నంగా మూడుచోట్ల వాడుతూనే ఉన్నాం. '—' ఇది ఉకార చిహ్నం. దీనికి, ఋ, ౠ అను స్వరాలకు '—' అను చిహ్నము చేర్చగానే అవి ఆయా దీర్ఘస్వరాలుగా ఏర్పడుతున్నాయి. ప్రత్యేకంగా ఒక్కస్వరానికి మాత్రమేగక ఎక్కువ స్వరాలకుగాని స్వర చిహ్నములకుగాని చేరుతూ వాని వాని దైర్ఘ్యమును స-చించడంలో సమర్థమైన అకారదీర్ఘ చిహ్నాన్ని స్వరసాధారణ దీర్ఘ సూచకంగా వాడకొడం చాలా తర్కసంగతంగా ఉంటుంది. కన్నడంలో హ్రస్వస్వరములైన 'ఇ, ఎ, ఒ' అనువాని చిహ్నము దీర్ఘ రూపములు కేవలం '—' అను దైర్ఘ్య సూచక చిహ్నం చేర్చగానే ఏర్పడుతున్నాయి. ఇదే నడుసాయాన్ని ఇంకొంచెం విస్తరింపజేసుకుంటే మంచిదిని మాత్రమే మేము మనవి చేసినది. స్వరదీర్ఘ సంజ్ఞయగు '—' అను దానిని ఇప్పటివలె అడ్డముగా కాకుండా కుడివక్కగా నిలువుగా వ్రాయడంలో చాలా సౌకర్యం ఉంటుంది.

అంటే —

అ అ| ఇ ఇ| ఉ ఉ| ఎ ఎ| ఐ (లేక ఏ||)

ఒ ఒ| ఔ (లేక ఒ||) అని వ్రాయవలసి ఉంటుందన్నమాట.

(2) అలాగే ఒత్తక్షరాలకు వేరు రూపములుగల వర్ణములను విడిచి, కేవలం ఒత్తును సూచించు చిహ్నాన్ని '।' జోడించి వ్రాయడం —

క క| గ గ| చ చ| జ జ| ట ట| డ డ|
త త| ద ద| ప ప| బ బ|

అనగా అనువాసికక్షరాలు మినహా మిగత వర్ణక్షరాలు 20 కి బదులుగా 10 మాత్రమే ఉండి, వాటికి చేరి ఒత్తక్షరాలనుగా మార్చే ఒత్తు సంజ్ఞ వేరే ఉంటుందన్నమాట. (ప్రకారం స్వరూపాన్ని గురించి ముందు చెప్పాం !)

(3) ఈ క్రింది కర్నాటక వాటికి విదురుగా వ్రాసిన ఇతర వర్ణాలలో సూచించడం—

ఋ — ర

(పైని చెప్పినట్లు దీనిని విడిచిపెట్టడమే శ్రమస్వరం అలాకాకపోతే మార్గంగా ఈ సూచన.)

క — ల

ష — న

(వ్యాయంగా దీనిని ఇంతమాత్రంగానే వ్రాయాలి'రు'—అనికాని'రి'—అనికాని ఇంకో స్వరాన్ని చేర్చి వ్రాయనూ కూడదు, ఉచ్చించనూ కూడదు. కాని ఏం చేస్తాం! రాహుకేతువులు దేవతల పంక్తిని వచ్చి కూర్చున్నట్లు వ్యంజనధ్వనిగల ఈ వర్ణము స్వర పంక్తిలో ప్రవేశించింది. ముందుగానే చెనుకగాని ఒక స్వరం సహాయం లేనిదే పఠకడంలో కష్టమైనది వ్యజ్యం. అలా కాకుండా స్వతంత్ర చ్చారణ సమర్థమైనది స్వరవర్ణం స్వరపంక్తిని కూర్చోజెట్టినా, లేని స్థానమత ననుకూర్చుకోలేక ఈ వర్ణ ధ్వని ఎత్తుతున్న అవతారాలే—రు, రి అన్న రూపాలు. అరు, అరూ, అలు, అలూ అని ఋ ఋ ౠ ౠ అన్న అక్షరాలను చదవడం, చదివించడం మీకు తెలియని రహస్యాలు కావుగా!)

ఈ విధంగా అయితే ముద్రణానుకూలమైన తెలుగు లిపి ఇలా ఉండవచ్చు:—

అ ఇ ఉ (ర) వి ఐ ఒ ఔ, దీర్ఘచిహ్నము |, ం, ః

క గ ఙ చ జ ఞ ట డ ణ త ద న ప బ మ, ఒత్తు సంజ్ఞ - 7

య ర ల ళ వ శ స హ (మొత్తం 35 ర-కలిస్తే 36)

మూలద్రావిడ భాషలోకి దిగజారిపోతున్నట్లుందా!

భయంలేదు తల్లి ఒడిలోకేగ!

II. స్వర వ్యంజనములలో ఒకటికంటే ఎక్కువ వర్ణములను జోడించే పద్ధతి :-

ఒక హల్లు తరువాతి స్వరంలోగాని, హల్లుతోగాని కలిసే

టప్పుడు ముందు హల్లుకు సోల్సు గుర్తు చేర్చడం. సోల్లు గుర్తు ఇప్పుట పద్ధతిలో 'క' - నలె గక అమిళంలో నలె అక్షరంమీదుగా చుక్క ' ' చేర్చడం * వ్యంజనంలోనే కదా ఇంకొక వ్యంజనంగాని వ్యంజనంగాని చేరుతుంది !

'అ'కారము చేర్చుటకు వ్యంజనముపై ఏమీ చేర్చక అట్టే వ్రాయడం, 'అ'కారం చేర్చేటప్పుడు వ్యంజనంమీదుగా హల్లు గుర్తుగా చుక్కపెట్టుకొంటే కుడివక్కగా దీర్ఘ సంజ్ఞను (1) మాత్రం చేర్చడం ఈ సూచనలలో గమనించదగిన అంశాలు. మిగత అచ్చులూ, హల్లులూ ఒక హల్లుమీద చేరేటప్పుడు దాని వక్కా స్వప్వరూపంలోనే వ్రాయబడి ఉంటాయి.

ఒక మంచి మచ్చుతునక -

ఇదే ఇంట్లో ఇది - జిలేబీ ఎంతగా పెరిగిందో!!!

(అమ్మలారా! ఈ జిలేబీని చూసేసా మీరు ఆ లాట్టు

లెయ్యడం, ఆ మూతులు తుడుచుకోడం - అదీహ! అమ్మలారా!జాగా ఎక్కువ ఆక్రమిస్తున్నాది ఈ లిసి - అని గుసగుసలాడుతూ వ్నారా? అవ్వా, బువ్వా రెండూ ఎలా వస్తాయి చెప్పండి! అహా! తెలియక అడుగుతాను కదా! ఇదే ఫిర్యాదు అంగ్లం వ్రాసేటప్పుడు ఎందుకు చెయ్యరో? అక్షి - అని రెండక్షరాలలో వ్రాసిపారేస్తే పోయేదానికి కిక్కురుసునకుండా LAKSHMI - అని సువీర్ధంగా వ్రాయడంలో మీ అందరికీ ఉన్న మనశ్శాంతి మా జిలేబీని చూస్తే ఎందుకు వచ్చిపోతుందో? ఏమో! భగవంతుడికి తెలియాలి, నాకేం తెలుస్తుంది!)

అంగ్లంలో 1, 2 నగ్గల అక్షరాలను ముద్రణలోనూ, 3, 4 నగ్గల అక్షరాలను లేఖనంలోనూ ఉపయోగిస్తారు కదా! (అనలు ఈ లెక్కని చూస్తే అంగ్లంలో అక్షరాలు 26 మాత్రమే అయినా వాస్తవానికి వాటి లేఖన చిహ్నాలు $26 \times 4 = 104$

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
అ	ఇ	ఉ	ఎ	ఒ	ఐ	ఔ	ఠ	౧	౭		
అ౧	ఇ౧	ఉ౧	ఎ౧	ఒ౧			ఠ				

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
క	గ	ఛ	చ	జ	ఝ	ట	డ	ణ	త	ద	న
క	గ	ఛ	చ	జ	ఝ	ట	డ	ణ	త	ద	న

23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
ప	బ	మ	య	ర	ల	ళ	వ	శ	ష	స	హ
ప	బ	మ	య	ర	ల	ళ	వ	శ	ష	స	హ

చెప్పాలి) వాటిని వారు వేరువేరు దిక్కులపై కాక ఒక్కొక్కదానిపై 1, 2 వర్గాల అక్షరాలను మరిచి తయారుచేస్తారు.

a	b	c
A	B	C

.....ఇలాగలన్నమాట.

ఈ పద్ధతితో తెలుగు టైపు యంత్రంలో ముద్రలు ఇలా ఉండవచ్చు.

(ఎడమపక్కనున్న చిత్రమును చూడవలెను.)

9, 10 సంఖ్యల ముద్రలలో స్వరదీర్ఘం గుర్తు, ఒత్తు గుర్తున్న, 6, 7, 9, 10 సంఖ్యల ముద్రలలో నిరామ చిహ్నములు ఉంచవచ్చు పైని గుర్తించిన దిక్కుల సంఖ్య 34. వీటిలో సంఖ్యలు, నిరామ చిహ్నములూ చేర్చబడలేదు. ఎక్కువగా ఉపయోగింపబడే అక్షరాలను దిక్కులు మీదుభాగంమీద, అంతకంటే కొంచెం తక్కువగా ఉపయోగింపబడేవానిని అందుభాగంగానూ గుర్తించడం ద్వారా ముద్రణలో సమసాయం ఉంటుంది. దీర్ఘ స్వరాలకంటే ప్రాప్త స్వరాలూ, అకార సహిత వ్యంజనరూపాలకంటే అకారరహిత వ్యంజన రూపాలూ లేఖనంలో ఎక్కువగా ఉపయోగింపబడతాయి. అందుకే పై విధంగా గుర్తించడం జరిగింది.

ఒత్తు గుర్తు 'l' వంటి తీరుగా కాక '7'వలె వీడు సంఖ్యను పోలి, అక్షరం కుడిపక్క క్రిందిభాగం తాకుతూ ఉంటుంది. చేరిన అక్షరంలో అలికిఉండాలని '7' అన్నట్టి గుర్తు రూపొందించబడింది. ఇదీ, దీర్ఘచ్ఛాయా రెండూ వేరుముద్రలపై ఉండటంచేత ఏ అక్షరంపై చేర్చులసినచ్చినా వేరొక దిక్కు నొక్కి ముద్రించవలసి ఉంటుంది. ఐ, ఐ- లను వేరే ఆమోదించడానికి బదులు ఎ11, ఎ11 - అని ఎ, ఒ-లకు రెండేసి దీర్ఘచ్ఛాయలను జోడించడం ద్వారా సూచించదలచుటంటే మా అభ్యుదయంలేదు. కాని మార్పులు ఇప్పటి స్థితికి చాలాదూరం తీసుకుపోవడం జరుగుతూఉండేమో అని చిన్న భయం.

మాచనలు ముగిసినవి -

ఇవి వీళ్ళ కలపని పాలే అని అనుకుంటున్నాను. (అలా అని వినిపిస్తుంది. పాలు కలసని నీళ్ళే-అని గొణిగుతున్నారు! అం ఏమిది? లేదు-లేదు-అంటున్నారా? సరే, తథాస్తు!)

ఒకవేళ ఏమైనా కలిసినా పాఠకులు హంసలూ, రాజభోంసలూ కదా! ఫరవాలేదు-అని ఒక మొండి ధైర్యం!!

- స ర ఇ గ మ ప థ న శ ష -

అవస్థలు వలకడం లేదు కదూ!

జయం.

(“ఆ పరితోషాద్విదుషాం స పాథు మన్యే ప్రయోగ విజ్ఞానమ్.”)

* ఇక్కడ పరిచితమైన గుర్తే వాడుతాం - అంటే వ్యంజనంమీద పైని సూచించినట్లు తమిళంలో వాడుతున్నట్లు చుక్క ఉంచడానికి బదులు పొల్లు 'ఁ' ఉంచడం ఒక పద్ధతి. లేదా తరువాతి స్వరంతోగాని (ల, ఆ-లు తప్ప) వ్యంజనంతోగాని కలిపే వ్యంజనానికి కుడివైపుగా కొనసాగింపు గుర్తు '—' చేర్చి వ్రాయడం రెండవ పద్ధతి. ఈ రెండింటికంటే చుక్క చేర్చడమే సులభంగా ఉంటుంది.

కాస్త చుక్క తగిలిస్తే మంచిదని ముందే చెప్పేగా!

మూడింటికి ఉదాహరణలు : (1) మలలం పక్షవక్ష. (2) మల్లం 'వ' ఉవ్ వక్ష (3) మల-ల-ఎ పు-ఉవ-వ-ఉ. (ఒకప్పుడు మొగలి పువ్వుకి పట్టిన గలి ఇప్పుడు మల్లపువ్వుకి వడు తూందేమో- అని ఎవరో అంటున్నారని మీరంటున్నారా? ఛ! ఛ!! నేను నమ్మను. చూస్తూ చూస్తూ వాళ్ళకాదు సరికదా ఇంకొకరు చూత్రం విందుకంటారండీ అలాగ!)

రాయలవారి వ్యవసాయాభిజ్ఞత

శ్రీ కనమలూరు వెంకట శివయ్య

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు ఒక అపూర్వమైన వ్యక్తి. రాజుగానే కాక కవిగా పేరు పఖ్యాతులు పొందినవాడు కదనమున కరవాలమును వింత సులభముగా తిప్పగలడో, కవనమున కలమును అంత సులభముగా వడువగలడు. కదనమున మత్తేభయానము కవనమున మత్తేభ విక్రీడితము రమణీయములైనవి. కదనమున ప్రాస పయోగము కవనమున ప్రాస పయోగము ప్రశంసార్హమైనవి. మల్లయుద్ధమున సీసబంధము కావ్యమున సీసద్యబంధము సమర్థతతో నిర్వహించును. కదనమునగాని, కవనమునగాని రాయలవారి రీతి ఒక ప్రత్యేక వైభవము, వైశిష్ట్యము కలిగియుండును, కదనమున విజయ పతాకమును, కవనమున కీర్తి వైజయంతికను ఎగురవేసిన రాజకవి రాయలవారు. అందుకే సాహితీ ఎమరాంగణ సార్వభౌమ బిరుదాంకితులయినారు.

కవిత్వ తత్వము సామాన్యముగా ఆ కవియొక్క మనస్తత్వము వృత్తి (వృత్తి అనుభవము వీనిపై ఆధారపడియుండును. కవి ఉపయోగించు ఉపమలుగాని, ఉత్ప్రేక్షలుగాని అతని అనుభవమునకు ప్రతీకలుగానుండును. రాయలవారికి, తక్కిన కవులకంటెను లోకకాసు భవము తిక్కున అని చెప్పవచ్చును. రాయలవారు తన రాజ్య నిర్వహణమున విన్నిమారులు ఆయా శాఖలందున్న ఉన్నతాధికారులతో చర్చలు గావించిరో! విన్ని వరదల జూచిరో! విన్ని క్షామముల గాంచిరో! విన్ని మారులు సంగీత నభలకు అధ్యక్షత వహించిరో! విన్నిమారులు విదేశీయ పరరాజ్య వాణిజ్య బృందములతో “వస్తు మారక” (exchange) వాణిజ్య విశేషముల చర్చించిరో! విన్ని మారులు మత పీఠాధిపతులతో వేదాంత రహస్యములను చర్చించిరో! ఇవి కేవలము ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులుగల, ఒక కవి మాత్రునకు అందని అందుబాటులో లేని సంఘటనలు. సైకారణములచే రాయలవారి కవిత్వము రాచముద విల్లడ కానవగును. వారి పర్లనలలో స్వాభావికత, సూక్ష్మ పరిశీలన అనుభవసారము సుస్పష్టము.

రాయలవారి కవిత్వ తత్వమును, అనాటి తక్కిన కవుల కవిత్వ తత్వమును ఈ క్రింది ఉదాహరణలతో తెలియనగును.

పెద్దనాది కవుల కవిత్వమును చక్కని సుందర వచన ననమునకు బోల్చిన రాయలవారి కవిత్వమును ఏగా పెరిగిన ఒక మహారణ్యమునకు పోల్చవచ్చును. నందనమున చక్కగా దిద్దితీర్చిన వూదేనియ యేటి కాటవలు, చెంగ్వ పుష్పాల్లు, చందోపల వేదులు, పొన్నలు పొగడలు ఉండును కాని మహారణ్యమున స్వభావిక సౌందర్యము కానవగును. ఇతర ప్రబంధ కవుల కవిత్వమును ఒక నాగరిక విలాస మందిమునకు బోల్చిన, రాయలవారి కవిత్వమును, ఒక గ్రామ ధనికని విశాల మందిరమునకు బోల్చవచ్చును. ఇతర కవుల కవిత్వము గంగా యమునా గోదావరి ఇత్యాది నదీ విశేషములయిన, రాయలవారి కవిత్వము రమ్యగంభీర సముద్రము అగును.

రాయలవారి అముక్తమూర్త్యుడను చదివిన, ఆ గ్రంథము బహుముఖ వైభవోపేతముగా సున్నట్లు శిలియును. రాయలవారి అనల్పలోకాన భవము, సూక్ష్మపరిశీలన బహుశాస్త్ర పారీణత కావ్యగమనమున పొడపొడమున కన్నడు చుండును.

రాయలనాటి ప్రబంధ కవులలో వివరుగాని వ్యవసాయమును గురించి అంతగా పట్టించుకొనినట్లు కనపడదు. ఆంధ్ర కవితాపీఠా మహా డలించుకొనిన పెద్దనకూడా కర్షకుని గురించి ప్రత్యక్షపర్లన గాని పరోక్ష ప్రసక్తిగాని చేయలేదు. రామరాజ భూషణుడు మాత్రమే తన వస్తు చరిత్ర కావ్యమున, వ్యవసాయమునకు సంబంధించిన పర్లనల జేసి యున్నాడు.

రాయలవారు తన కావ్యాభరణమున, కర్షక జీవితమునుండి సంఘటనలు వన్నివేషములు అను మణిరత్నాదులను అతి మనోహరముగా పొదిగియున్నాడు. కర్షక జీవితమున నిత్యము చల్లట మొదలు పంట ఒట్టిడి చేయునంతవరకు కల విశేషములను గతాను

గతికముగా తీసికొని రాయల వారు కదర్పించిన వ్యవసాయ భిక్షుతను తెలిసికొందము.

భూమిని పదును చేసికొనుట

సతి రైతు, క్రొత్తగా భూములను సంపాదించుకొనుట, అతి ముఖ్యముగా చేయుపని. రాయలనాటి కాలమున, భూమిపై ఈనాడున్నంత ఒత్తిడి ఉండి ఉండదు; కావున ప్రభుత్వపు భూములను క్రమించుకొని షడంశమును పన్నుగా కట్టియుందురు. అట్లు ఆ కమించుకొనుటకు ముఖ్యముగా మెట్ట పొలములు ఏకొండ చరియల లోనో, అరణ్యసమీపముననో భవ్యమగును. అవిధముగా ఆ కమించుకొనునప్పుడు సతి కర్షకుడు ఆ భూమిచుట్టు కంచెవేసుకొనును. కర్వాత భూమిపైనున్న చిన్నచిన్న తుప్పలను సమూలముగా తీసివేయును. రాయిరప్పలను విరివేయును. గుద్దలితో త్రవ్వి భూమిని సుతలముగా దిద్ది తీర్చును. పై సూక్ష్మమైన కార్మిక వివరములను, తాను ఎన్నిమారులు న్యాయనిర్ణేతగా చూడెనో! యామున ప్రభువు పుత్రులకు రాజనీతి బోధించు సందర్భమున, పై అనుభవ సరమును ఎంత ర జీ ముగా అనుసంధించిరో క్రింది పద్యమున తెలియవగును.

మును దనసీమ చేసికొని ముల్లది, గుద్దుట వెండిచేసి మెత్తన కయి, వేరు వెల్లకియుఁ ద్రవ్వెడు కర్షకునట్లు, శత్రులో వెనసి య యైన దుర్గబలమే కొనియైన నిజాత్మ చింత లేక నెగడఁజేసి లోన మరి కంటక బోధనఁజేయు టొప్పుగున్

ఇటు రాజనీతికి చెందిన రహస్యములను అటు రైతు జాతికి చెందిన విశేషములను, తన ధిషణాటంకముతో, ఎంతో సునిశితముగా సలికెను.

భూమిని దున్నుట

గ్రీష్మమున భూమి బాగుగా కాగి బీటలు వారును గ్రీష్మ సంతరము వర్షము ప్రారంభమగును భూమి మెత్తవారును. దున్నుట చాల సులభమగును. జెరుచేలను దున్నుటకుగూడ అదే నమయము. మొగటి వర్షపు తేమ నాలుగైదురోజులు మాత్రముండును. ఆ కొలది వ్యవధిలో, గానుమున గల మొత్తము భూమి దున్నకముగావలెను. అందుకని గ్రామమునన్న ఎద్దులు, దున్నలే కాక, వట్టిసో

యిన ఆవులు బట్టెలకుగూడ నాగలికి పూంచుట విడనెడ కన్నడును. మరియు, మెరక చేలను దున్నుట దున్నలకు కష్టము. రౌంపిలో దున్నుట ఎద్దుకు కష్టము. పైన తెల్పిన సూక్ష్మ వ్యవసాయ వివరములను, ఎంతో హృద్యముగా, క్రింది పద్యమున ఉత్పేక్షించిన కీర్తి రాయలవారికి దక్కినది.

కాలవి దున్న నందినయి గంటలు దున్నక మంటినా చూచో
కాలుని నంది దున్ననయి కర్షకు మగ్గుతలక మంటినా
హోలికు లెన్నడుం దెగని యౌరుల చేయసు జేకమళ్ళనుం
గాలి నెరుపాగిరిలఁ గల్గు పసిం గొని పేద మున్నుగన్

రాయలవారు సతి శ్వాసంత పద్యమున ఆ యాశ్వాసము హృద్యముగా నుండఁనని తన నమ్మకము తెల్పియున్నాడు. పై పద్య రచన మూలముగా, నాలుగవ ఆశ్వాసంత పద్యమున గల పలుకులు ".....ఆశ్వాసవరంబు నాలవది హృద్యంబై మహిం బొల్చు గున్" సత్యములయెనని ఘంటాఘోషముగా పలుకవచ్చును.

పేద్యమున రౌంపి దున్నుట చాల కష్టమయిన పని. దానికి చాల అవధము సమర్థత కావలయును. అందున గనిమ వెంబడి దున్నుట శంకను కష్టమైన పని. కందమును వ్రాసినవాడే కవి; పందిని పొడిచినాడే బంటు అన్నట్లు, కర్షకుమున దున్నినవాడే కర్షకుడనవచ్చును.

రౌంపి దున్నినపుడు నీటిపాములు గనిమలకు ఉన్న బిలములలో నేరును. గనిమ వెంబడి దున్నునపుడు అవి వచ్చి పేద్యగాని కాళ్ళకు చుట్టుకొనును. ఈ వాస్తవికతను రాయలవారు హృదయ నైవేద్యముగా ఉత్పేక్షించిరి. కాలికి చుట్టుకొనియున్న ఆ పసుపు సచ్చని నీటిపాము, తన డిహాపథమున కనపడగనే, అనేక సాపాతి పశంతోత్సవములు, కవినన్మానములు, గండపెండేరములు, రైతుసన్మానములు పసిడి కడియములు గిట్టున తనమేధలో తిరిగియుండును.

ఫలితమే క్రింది పద్యము.

వరజాఁ బది రౌంపిఁ దొక్కం
జరణంబులఁ జాట్టి పసిడి చాయ కడఁపులం
బొరి నీరు కట్టులమరెను
బిరుదులు పొలికులు దున్న జెప్పరొయవగన్

విత్తనములు

వ్యవసాయమున విత్తుల ఒక ముఖ్య కార్యక్రమము. మంచి పంటకు మంచి విత్తనము అవసరము. ఎంతటి పేద రైతయినను, పంట సూర్పిడికాగానే, మంచి గింజలను వేరుచేసి, ఎండబెట్టి వానిని బావలలో భద్రముగా దాచి యుంచును. ఈ విషయమును, గ్రీష్మ కాలమున చలి పందిరిలోనికి ప్రసా పాతికలు, కడవలలో నీరు తెచ్చు ఘట్టమున, ఉత్తేజ రూపమున, అతి మనోజ్ఞముగా, క్రింది పద్యమున, తెలిసియున్నారు.

సుడిరాధిచ్చలనన్ సరోజములు చతుః ప్రక్రియాన్నాచు కౌ
ముది దంభలబున చక్రపేన పటలంబు లృన్నులున్నవృగ
నడరంజేసి విదాసు భీతి సలిలం బాగామి బిజార్తమై
కడనంబెట్టిన వారి దేవతలు నా గాంతాళి యెక్కన్ ప్రవన్.

వరి ధాన్యమున నున్న బహువిధములు మరి ఏవంటయందును లేవు. విలుబుత్తూరు నర్జించు సమయమున, రాయలవారు ఒక చతుర్తారమును ప్రదర్శించుచు, వరి ధాన్యమునగల వేర్వేరు పంగ డములను, ఈ క్రింద పద్యమున తెలియున్నారు.

సారిదిం బేర్చిన తీగ మల్లియలు ఖర్జూరంబులు పుష్పమం
బరులన్ మామిడి గుత్తులున్ కుసుమముల్ సంపంగెలున్ పచ్చగ
న్నెరులున్ బాళలు గల్గి రాజనపు గాంతిం దారుముల్పాసి చే
లరు దారన్ నగు పూవుదోటల బలాకానీ కదంబంబునన్

రాయలవారికి, వరి ధాన్యమున ఇన్నిరకములు తెలియుననిన, వారికి వ్యవసాయమున ఎంత అభిజ్ఞత కలదో సుస్పష్టమగును.

నీటిపారుదల

వ్యవసాయ కార్యక్రమమును, నీటిపారుదల ఒకముఖ్యంశము. రాయలవారు ఎన్నోయో నీటి వనరుల పథకములను పజా సంక్షేమము నకై తయారుజేసి దేశముకు సుభిక్షము గావించినారు. ఈనాటిక రాయలసీమయందు ఎన్నో చెరువులు “రాయల చెరువు” అను పేరుతో వ్యవహరింపబడుచున్నవి.

పైర్లకు నీరు పారించుట రెండు రకములుగా నుండును. కొన్ని భూములకు, చెరువు నీరుగాని నది జలములగాని, నీటి

వాలునుబట్టి పారించుట మిట్టనున్న సాములకు, కపిలే ద్వార గాని, ఏతము ద్వారా పారించుట.

పల్లపు పాలములకు నీరు పారించుట, ఈ క్రింది పద్యమున తెలియనగును.

తల నక్షచ్చుట గుచ్చి బాతువులు కేదారంపు గుల్కాంతర
స్తలి ని దింపగ జూచి యారెకు బుషస్సాత్తవయాత ద్విజా
వలి పిండికృత శాటికల్ నవి దదావాసంబు జేర్చంగరే
పుల దిగ్గన్ వెనబారువానిగని నవ్వున్ శాలి గోప్యోఘముల్

ఈ పద్యము రాయలవారి కవిరా శిల్ప కీరీటమునకు కలికితురాయి వంటిది. స్వభావసిద్ధమైన ఒక సంఘటనను తీసికొని, ఒక స్వభావ శక్తికి, ఒక భాంతిమంతమునకు రమణీయమయిన అత్యభూతమయిన అలంకార జగత్తును నిర్మించిరి. ఈ పద్యముం జూడ, రాయలవారు ఏదో ఒకనాడు, తానును కేదారంపు కుల్యంపు సలిలంబుల ఉషస్సాత్తుడై ఉదయ భాస్కర ప్రభాకోచిస్సులలో పులకరించియుండురు. పై పద్యమున తెల్సిన సన్నివేశమురు తన కన్నులార గాంచి, డెందమున అమందా నందంబు పొందియుండురు. లేదా తాను నిర్మించిన చెరువులనుండి నీటి పారుదల ఎట్లు జరుగుచున్నది. చూచుటకుగాని లేదా, కర్షకులకు, గిట్టి, వినిమయమున వచ్చు కలహముల తీర్పుటకుగాని స్థల పరిశీలన జేసియుండురు. కారణమేదైన గావచ్చు. తాను స్వయముగా చూసి యుండినగాని ఇటువంటి అతిసూక్ష్మములగు వివరములు తెల్పుట కష్టము.

మిట్ట పాలములకు నీరు పారించు పద్ధతినికూడ, రాయల వారు స్వయముగా జూచియుండురు. కపిలేగాని ఏతముగాని, తెల్లవారు జాముననే పారించుట. ఏతము ప్రొక్కువారుగాని, కపిలే తోలు వారు గాని చక్కని జానపద గేయములను కర్లరసాయనముగా పాడు చుండురు. ముఖ్యముగా వారి పాలలయందు దీర్ఘలాసన వినబడు చుండును ఒక్కొక్క స్వరమునందు కాచి పాడుట మరొక విశేషము.

తెల్లవారుజానున, విండకాలములలో పై విధముగా నీరు పారించుచుండగా, మడమ కాలువల మధ్య ఉన్న ప్రదేశమున పాటల పుష్పరాశులు సురభిలించుచుండగా భూమి బాగుగా తడిసినందున, మనోహితమైన శిథిలవాయిపులు సోకుచుండ, ఏతము ప్రొక్కువారి

పాటలు, సానికి అనుగుణమైన వాద్యశిశేషమా యని తోచుచున్న కుంభోభిషేకద్యుతాంబు ధ్వని, వినుటకు ఎంతో హాయిగానుండును. దీనిని రాయలవారు అనుభవించి ఈ క్రింది వ్యూహమైన వద్యమును వ్రాసినారు.

ప్రాతర్వేళల నట్టివెట్ట గిన్నె పాటిల్లెఁ సాగుభోజుభో
ద్భూతాంబు ధ్వని వాద్యమై మరుదధిః పుంజీవతాటల
వ్రాతామేదిత సిక్త భూసురభిశాసానుంబు కుల్యబహు
ప్రాత స్సంధుల నంధు యంత్రనత్ప్రత్యోద్ధీతగేయౌఘముల్

పండినవరిపంట

వరిపంట బాగుగా పండినయెడల, గింజ గట్టివారి యుండును. గింజ కొన భాగమున నన్నని కంటక ప్రాయమైనది ఒక విశేష ముండును. ఈ వాస్తవిక లోకీక సంసుటనను, ఒక అపూర్వ అలౌకిక రమణీయ దైన కారణముతో ఉత్పేక్షా మధువుతో రంగరించి, మధురమైన ఈ క్రింది వద్య లేహ్యమును పారక భోక్తలకు అందించి శిర్షకమైన సాహితీ సూరారాధన జేసినారు రాయలవారు.

నీరజేక్షణు డవ్వేళ నిదదెలిసి
యడుగు తనమీద మోపెనో యవని రమణి
కంటకితగాతి యయ్యె నాఁ గా విపాక
వరుష కంటక శాలి మంజరులు వొలిచె

వరిపంటను కోయు పద్ధతి

వరిపంట పండునంతవరకు నీరు సమృద్ధిగా నుండవలెను. కాని పైరుకోయుటకు వారము మునుపు నీటి సౌకము ఆపవలెను. దీనికి రెండు కారణములు కలవు. ఒకటి గింజలో తేమతగ్గి, గట్టి పడును రెండు, పొలమున బురద ఉండదుగాన పైరుకోయుట సులభము.

బాగుగా పండిన వరిపైరు, గలివాటునుబట్టి, ఒక ప్రక్కకు పంగును. వెన్ను భారమున నిటారుగా నుండజాలదు.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పై నిషయమును క్రింది వద్యమున చాల రసవంతముగా తెల్పియున్నారు.

బలసిన హ్లాకచ్చటలపై తమ జంజరు ముందు రాయగఁ.
గలములుండుఁ బందియె అంగంబడి నీరెడలింపఁ దృష్ణలో,
దలకొని వంగిమున్జలము త్రావెడు క్రిందటి వేళ్లు మీదటన్
నిలిపి మరందమాను కరణిన్ నికటోపవనానిలాహతిన్.

ఏంతటి సూక్ష్మ శరణిన్ ! ఏంతటి సద్గురూనభూతి !
ఏంతటి మూర్తర హృదయస్పంసనము ! ఏంతటి మంజుల భావ
నిర్గమనము !

గడ్డివాములు

గాలికి విగిపోల్చు ఎత్తైన వాములు వేములు ఒక కర్షక శిల్ప విశేషము. గ్రామమునగల ఎత్తైన వాములను క్రింద వద్యమున చాల రమణీయముగా, చమత్కారయుతముగా ఉత్పేక్షించినారు, రాయలవారు.

నింగి యత్తరిఁదాచుచో నీలమైన
గరిమ కుందగ బహు తృణ గాహయ్యే
ననగః బరిణత కలమాది యవరశాః
తతులు గిరులన నభ్రంకషతః జెలంగె

రాయల వారికి ఉల్లము పొంగినపుడెల్ల, ఉత్పేక్షలంకారము ఉగ్రకలు వేమునట్లున్నది. వారి కవితా నల్లికనుండు అడుగడుగునా ఉత్పేక్ష సుమములు విరియబూచి, రంగుల వైభవముతో. గంధపు ప్రాభవముతో కావ్య నందనమునకు ఒక క్రొత్తయందమును కూర్చుండును.

సజ్జ ఇత్యాది దాన్యముల నూర్పిడి

సజ్జలు సాధారణముగా పునర్వసు కార్తియందు చల్లబడును. అవి భాద్రపదమున పంటకు వచ్చును. మంచి వానరోజులు. “కల్లము” ఏర్పాటుచేయుట ఒక సమస్య. అందుకని సజ్జ కంకులు ఒక కుప్పగా వేసి వాన తగులకుండనట్లుగ చేయుదురు. పొలములలో చిన్నచిన్న పాకలు వేసుకొని కావలి యుండురు. పన్న రైతులకు నిత్యావసరములకు, పైరు ఒబ్బిడి చేసినగాని కుదరదు. అందుచే నిండు కల్లములలో, ఎడ్లచే కంకులను త్రొక్కించి నూర్పిడి చేయు

వరకు, కొలది కొలదిగా కంఠాను తీసి చేతులతో పిసికి, గింజలను వేరుచేసి నిత్యసంరముల దీర్చుకొందురు.

గామ జీవితము కర్షక జీవితము భాగంగా తెలిసినగాని, పై సంఘటనలు తెలియ రాదు. రాయలవారు, వితద్వనరములను క్రింది పద్యమున అతి మనోజ్ఞముగా వర్ణించియున్నారు.

వసరల్ వెల్పడి వానకై గుడిసె మోదన్ రాక తానాని యే
పరగా నిల్చిన ఇమ్మగూడఁ బొలమంబకో మోచుచుంబట్టి పె
న్ముసురున్నగడఁ కాపు గుబ్బెతల పెనుబ్బల్ పునాల్ వెలిం
బిసికిళ్లుం బిసికిళ్లు హొకుల కర్పించేన్పుభ్యంబునన్

పై వర్ణన జూచి శ్లాఘా శిరఃకంఠము జేయు రసికు
డుండడు.

ఆ ముసురు రేలలో శీతల నమీర కిశోరములు సోకుచుండ,
నారీ వరీరంభమున నాక సౌఖ్యము నందుకొనవలసిన కర్షకులు,
పాపము పాకలో, పడతుల పొందులేక పడరాని ఇడుముల
పడుచున్నారు. ఉదయమున గుబ్బెతలు, అంబలి తీసుకొనిరాగా,
నూరావ స్మారములకు లోనయిన హొకులకు పాణములు లేచివచ్చినవి.
కంఠాలు పీసుకుట మాష కాంతాకుచ మర్దనము గావించిరి

రాయలవారు పై పద్యమున తమ న్యవసాయాభిజ్ఞతతో
రసికతా భావమును ప్రకటించి ఒక రస చగత్తును నిర్మి చివారు!
హొకుని రసరాజ్య సమాట్టాగా జేసినారు.

పైన ఉదాహరించిన వర్ణనలన్నిటిని జూడ రాయలవారికి
వ్యవసాయమున నున్న లోతుసాతులన్నియు కరితలా మలక ములుగా
నున్నట్లు తెలియును.

రాయలవారు, తన కావ్యరంగమున హొకులకు ఉచితసాత
నొసంగినారు. వారి కవితా కన్యగనించిన నృత్యములో, కమలము
కార్మిక వినూత్న ము దలు కూడ కాననగును.

రాయలవారు తన కావ్యగానమునకు, కార్మిక శిల్ప విశేషములను
ఉప శుతులుగా మలచుకొనారు.

మొత్తముమీద కర్షక క్రియావిశేషములను, తన పలుకు
దివ్యేతో లోకమునకు ఎత్తికొనినారు.

రాయలవారి సాహితీ కేదారమున కర్షక జీవిత కలమము పండి
ఒరుగం బడినది.

కలగూరగంప

దుర్యోధనుఁడురగకేతనఁడా ?

పై శీర్షికగణ వ్యాసమొక్కటి 1975 అగస్టు నెల 'భారతి'లో పరిచయమైనది.

వ్యాసమును పంపిన నాటినుండి ప్రకటన మగువలకు దాని విషయమై వ్యాసభారతమును పరిశీలించ దొడగిరి. ఎందుకనగా ప్రతిభమైన నా వ్యాసముతో నీ క్రింది వాక్యములు సన్ను పరిశీలనోన్ముఖుని గావింపింపి.

“పై సుదాహరించిన కన్నడ వ్యాసములందు కనబడు భీముని సింహభాజమునుబట్టి, నాగధ్వజవిషయమందూహ చేయుట కవకాశమున్నది.”

“భీమ దుర్యోధనుల వైరము ప్రసిద్ధమైనదిగా!..... సింహనాగధ్వజముల నారి వైరమును తెలిపగలవని యూహించునట్లు నాగధ్వజమునకు వీనుగను అరమునే చెప్పవలసియుండును. అట్లు చెప్పటవలన దానిత్యమును పాటించినట్లు గాను.”

“నాని యొక సందేహము కలుగకపోదు భీముని సింహభాజ వృత్తాంతము కన్నడ కవులు మాత్రము తెలిసె యున్నారు. వారెవరు రచించుట కేది యాచారమో తెలియుటలేదు. వ్యాసభారతమునందు భీముడు కేసరి కేతనుడుగా చెప్పబడినట్లు లేదు.....”

వ్యాసభారత పరిశీలనము ఫలదాయకమైనది.

ఈ క్రింది శ్లోకములు నా దృష్టి కి పరిపూర్ణము.

పూర్వాయత విశ్వాన్న క్షురేణ విశిరేణ |
ద్యుమేతేన నిర్ద్రోగ భీమసేనస్య పత్నిగా 32

జాంబూ నదమయః లేతుః కేసరి నరనత్తమ |

పపాత బీమసేనస్య భీష్మేణ మధితోరధాత్ |

[భీష్మపర్యంతరత్త భీష్మవధి పర్యణి నవ్తచత్వారింశో
ద్యయః] 33

తా (మొక్క) గోరక్ పూర్ వారు ప్రకటించిన వ్యాసభారతము నందీ 33వ శ్లోకముందూ పూర్వార్థ శ్లోకము లూ రీతిగా గలదు.

‘జాంబూనదమయః శ్రీమాన్ కేసరి స నరోత్తమ ఉత్తర ప్రతిరో శ్రీమాన్ అని కలదు కేతుః అనునది అధ్యాపార మనిపించుచున్నది. కాగా అర్థభేద మేమాతములేదు.

దీనివలన వ్యాసులవారు భీముని సింహభాజునిగా చెప్పి యున్నారు.

ఈ శ్లోకమునకే తిక్కన్నగారి యనుచాద మీ రీతిగా గలదు చూడుడు:-

గీ|| సింహవాడంబుతో భీమసేనుడప్య
డమజ జనయుని చేకొని యరిజలంబు |
దరల దాకిన సతల యుత్తాల సింహ
కేతనము గూర్చె సురనదీ సూతి యలిగి||

భీష్మ. ప. ప్రథమాశ్వాసము. 276

మూలభారతమునందు, తిక్కన భారతమునందు భీముడు కేసరికేరసుడుగా వర్ణింపబడియున్నాడు. మూలభారతము సమక రించి కన్నడకవులు పంపడు, రన్నడు, - భీముని సింహకేతనునిగా చెప్పియున్నారు.

దీనివలన నింతవలకు సూహించినట్లుగా దుర్యోధనుడు గజ భ్రజాడుగానే చెప్పబడవలసి యున్నది. ఇది కేసరి మూహయనుట కంటె యదార్ మైనదనియే నిర్ణయింపవచ్చును.

భీముని కేతనము సింహకేతనమని వ్యాసుడు చెప్పటవలన దుర్యోధనుని కేతనము గజభ్రజమని నిర్ణయించుట సమంజసముగా దోచుచున్నది.

దాక్షిణాత్యుల సర్వార్థముగకంటె, దాత్రాహుల గజార్థమే సమంజసమైనదని తెలుచున్నది.

పండితులీ విషయమును గూర్చి వర్ణింతురు గాక.

—శ్రీ ఏదూరు సీతారామశర్మ

సు ర భి

“అరి సాత్కృత సురభి పరా సురభి, సుగుణసరీ ప్రకాం డైక సురభి”-అని కీర్తించిన సురభివంశము తెలుగుదేశమున

సూర్యవంశముకును ఇక్ష్వాకు-కకుత్స్థ రఘువంశములని పేరందినటుల రేచర్ల-పిల్లలమఱి-దేవరకొండ-రాచకొండ-జటప్రోలు-వెలుగోడు బొబ్బిలి-వేంకటగిరి పిర్రాపురము మున్నగు పెక్కు వంశములకు కుదుర్చె జమీందారీ కుటుంబములకు నైలవై, తెలంగాణమున గల పెక్కు వెలమదొరల కుటుంబముల కొలవాలమై ఇటుల శాఖోపశాఖలై విస్తరిలి నది. గద్యాల వ్రేలుపులు గూడ సురభివారనే చెప్పుదురు. వెలుగోటివారి వంశచరిత్ర, రావు వంశీయ చరిత్ర జటప్రోలు మరియు గద్యాల సంస్థానముల చరిత్రలు వ్రాసిన పరిశోధకులవి సురభి వంశములేయని యంగీకరించిరి గాని ఆ సురభి యెచటనున్నదో పరిశీలించినట్లు లేదు.

కొండరి సురభిని “గోదలు”నకు సంస్కృతీకరణమని భావించిరి గాని నేడు వాగకంధనూలు తాలూకాయందలి కారువంగ తాళ్ళపలి గ్రామముల నడుమ సురభి, అచంపేట తాలూకాలో బలు మూరు మరియు నేటి గోదలు గ్రామముల నడుమ గుద్దటి మిట్ట, పేర ప్రాచీనమైన గోదలు జాడలున్నవి.

స్థానికులు జెప్ప కథనమునుబట్టి సురభి యీ ప్రాంతమున మిక్కిలి గొప్పనట ణము. దాని వెళ్ళాల్గము సుమారు మైలునర అది దుందుబీ కారువంగ-నల్లవాగు-నదుల సంగమ స్థానమున కింపుక పైన నుండెను. సురభి వైభవముగానున్న కాలమున దుందుబీ తీరమందలి రామగిరి గొప్ప జైనక్షేత్రము. దానిని భీమ చోడుని సోదరుడగు గోకర్నాడు తఱుచు దర్శించుచుండినట్లు ప్రజా కథనము. దాని కీవలివైపున నేడు కారువంగ గ్రామము వెలువలగల శివాలయమున సూర్యనకు ప్రత్యేకాలయ ముండెను. అందెఱుని రాలితో మలచబడిన సూర్యగిహ ముండెను. జనులు సూర్యగ్రహణ పుణ్య కాలమున నల్లవాగునందు స్నానమాడి అచటి సూర్యదేవు నభిషేకించుచుండిరి. నేడ మూర్తి భిన్నమై నిలిచినది.

సురభి నానాడు వెలమలు పాలించుచుండిరి పరిపాలనయందు వారిదొక విశిష్టమైన పద్ధతి. వారు తమ రాజధానులను రీరిగానే గాక సకల సౌకర్యోపేతముగా రూపొందించు కొనుటకై సమాజమున గల వివిధ వృత్తుల వారిని రానించుకొని వారికి మడులు మాన్యము లిచ్చి పోషించుచుండిరి. అందువలన నాటి సురభియందు లేని పని వారుగాని, నివసించని జాతులుగాని లేరు. అచటి కమ్మరులు, వండ్రంగులు, కంచరులు, సాన్నారులు, పద్మశాలీలు, మేదరులు, కుమ్మరులు ప్రతివారు తమ తమ వృత్తులయందు నిపుణులై యుండిరి

వారేగాక అంతఃపుర పరిచారికా గణమునగల వంటలవారు మాలా కారులు గాంధీకులు గూడా సేర్వరులై యుండిరి. ఎవరియందును తీసికేయదగినవారు లేనే లేకుండిరి. ఆ కాలమున వివాహముకు గావలసిన వస్తు వాహనములు సంబారాదులు ఒకేచోట దొరికెడివి గావు. గేస్తులు వానిని వివిధ ప్రదేశములనుండి సకల కూర్మకొనవలసి యుండెను సామాన్యుల వివాహములందే యిటులుండ నిక రాచవారి వివాహములను గుఱించి యడుగవలసి యుండదుగదా ! కాని వివాహములు తలపెట్టుకొనిన రాచవారికి సురభి సార్వక నామము గలదై వలసిన వస్తువులన్ని వలసిన మేరకు పాలిమేర దాటకుండా దొరకు చుండెను. ఇది ఆనాటి సురభికి స్థానికతలచిన సరి ఫితెట్లు.

ఇట్టి సంపద్యరితమైన పట ణ మే కారణమున రూపకెనో కల్పితముగా దెలియదు ఈ ప్రాంతమువారు కాకతి రు దదేవుని వర్తమాన పురదండ యా తానందర్థమున భీమచోడున కా శయమిచ్చి రుద్రుని యాగ్రహమునకు గురియయ్యెనని చెప్పుదురు. ఈ దండ యాత యెప్పుడు జరిగెనో నిర్ణయించుట కాధారములులేవు గాని దానిని పేర్కొను హనుమకొండ శాసనము కీ. శ. 1162 నాటిది. ఈ పట ణము కాకతి రు ద్రుదేవినాటి కున్నట్లు సామహేశ్వర మందలి కరణం రామయ్యగారి శాసనమువలన దెలియును అది కీ.శ. 1280 నాటిది. అందిది నాయంకరమైనట్లు దీనిని భండారు మహాదేవుడు పాలించుచున్నట్లు తెలియును.

చంద్రికా పరిణయ కర్తయుగు సురభి మాధవరాయలు తమ వంశమునకు

“అర్థి సాత్కృత సురభి పరాధి సురభి-సుగుణవర్తి పకాం డైక సురభి-కీర్తిజిత సురభి శౌర్యసురభి నా సింగనృపతి-పరగ దద్యంశమును గాంచె సురభి నంజ ”

ఆనిరసార కుసూధాకరకర్తయుగు సింగభూపాలు మూలముగా జెప్పెను అతనికి మూలపురుషుడు అసీతి వరుల సింగమనాయడు, అతడు భౌతాళ నాయకుని కైదవతరమువాడు కనుక నీ వంశీయులు జేతిరడి కాలమువరకా సురభిని విడిచి రేచర్లకు వెళ్లి యచటనుండి మరల వస్తాన మారంభించిరేమో యని తలపవలసి యున్నది.

సురభి నాశోన్ముఖమైన పిమ్మట నచటి ప్రజలు నేటి కారువంగ-పులిజాల, నడిగడ్డ, తాళ్ళవల్లి-రఘుతిపేటయను గ్రామ

ములను స్పృశించుకొనిరి. నీనియందు రఘుపతిపేట సురభికరణముగు రఘుపతిచేత వెలసెనని చెప్పుదురు అది దాదాపు రజాకారుద్యమము వరకు ఆ ప్రాంతమున వనివారలకేమి, సరకులకేమి సురభిపేరు నిలిపియే యుండెను. అచట కమ్మరి కుమ్మరి మేదరి మున్నగు పనివారందరు తమ వృత్తులందు సాటిలేని వారైయుండిరి. లగ్న నిశ్చయము జేసికొని బండిగిటు కొని వెళ్ళిన పెండ్లికి కావలసిన సమస్త మైన సామగ్రి మేదరి పెట్టెలతో నహా దొరుకుచుండెను. కాని నేడది రవాణా సౌకర్యమునకు దూరమై చెన్ను దరిగినది.

అయినను ఇప్పటి కీ ప్రాంతమున రఘుపతిపేట నేతవనివారు బాగుగా పేరందియున్నారు. అటులే పులిజాలయందలి కుమ్మరులు ప్రత్యేక నైపుణ్యము గలవారు.

క్రీ. శ. 1966 నందు నాగవూరు నివాసియు నాగము ప్రతాపరెడ్డి కంట్రాక్టరుగారు పులిజాల కారువంగల నడుమ నొక కుంట వేయించుచుండగా అప్పుడచట నొక పెద్ద చెఱువు తూము రాయి బయటపడెను. వారు దానిని పగులగొట్టి కుంట కువయోగించిరి. బహుశా అచట బయటపడిన చెఱువు కరణము రామయ శాసనమున పేర్కొనబడిన చెఱువు గవచ్చును. అంతేగాక ఆ నందర్బము నందలి త్రవ్వకమున పెక్కు విధములైన పెంకులు బొమ్మల ముక్కలు బయట పడెనట! వానిలో సురక్షితముగానున్న యొక మట్టిబొమ్మను మేము జూచితిమి. దాని పనితనము కొండాపురము బొమ్మల కేషియు తీసిపోదు.

ప్రస్తుతము సురభియని ప్రజలు చెప్పకొనుచోట అచటచట యిటుకలు చిన్న చిన్న దిబ్బలు గనిపించును. కనుక పురాతత్వ శాఖ వారిది యెప్పటికైనను త్రవ్వ పరిశోధింప నలసిన ప్రదేశము.

— శ్రీ కిశోర్ బాబు, శ్రీ అశోక్ బాబు.

‘డబ్బు—దస్కం’

మయిదానిలో ‘దస్కం’ విలాపిర్పడినదీ చర్చిస్తూ యం. హెచ్. వి. సుబ్బారావుగారు—దస్కం దశకంవల్ల వచ్చిందని, అది అప్పును సూచిస్తుందనీ, కమేణ అది ‘అప్పు’ అనే అర్థాన్ని కోఱుపయి ‘డబ్బు’ అనే అర్థంలో రూఢమై స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి లేకుండా ‘డబ్బు’ అనే మాటవక్తన జంట పదంగా స్థిరపడి ఉండవచ్చునని కడచిన (ఆగస్టు 1975) ‘భారతి’ లో తెలిపి ఉన్నారు.

ఇలాంటి జంట పదాలలో రెండవ పదం ఊతపదంగా జనుల వాడుకనుబట్టి ఏర్పడినదే గానీ, ఏదో అర్థవంతంగా ఉన్నట్లు అనుకోలేము. ‘రావణ డు—గీతాడు, కంభకర్ణుడు—గింభకర్ణుడు’ అనే చోట్ల నిందార్థంలో ‘గి—గీ’ లు వచ్చినట్లు చిన్నయసూరిగారు బాలవ్యాకరణంలో స్పృశింపారు. కాని నిందలేనిచోట్ల—అంటే ‘బియ్యం గియ్యం, జలుబు—గిలుబు’ మున్నగు స్థలాల్లో నింద కారాదు. ‘గిలుబు’ కు ఉన్న అర్థాలు ఎక్కడ కుదరవు కూడా.

ఇలాగే ‘మాటా—మంతి’ అనే చోట ‘మంతి’కి అర్థం వెతకడంవల్ల ప్రయోజనం వుండదు. ‘చీక—చింత’ అనే జంట పదంలో అంధత్వాన్ని తెలిపే ‘చీక’ ప్రస్తుతానికి సరిపడదు. ఇలాంటి జంట పదాలు నమ వాడుకలో తెక్కలేనన్న కానకస్థాయి చాలా పదాలు విఘంటువులలో కూడా దొరికవు. దొరికినా వాటికి ఇచ్చే అర్థం ప్రస్తుతానికి అతకదు.

దీనివల్ల మనం గ్రహించవలసిన గేమంపే—ఇట్టి జంట పదాలలోని ఊత పదాలు కొన్ని చోట్ల ముందువెనుకలు అవుతూ ఉంటాయి. అని వాడుకవల్ల ఏర్పడినవోని ఏదో అర్థయుక్తంగా ఏర్పడినట్లు తోచదు. వాటికి అర్థం నిర్ణయించే ప్రయత్నంవల్ల ఎక్కువ ప్రయోజనం ఉండదేమో అని తోస్తూ ఉన్నది.

— “అంగీకరణ”

తెలుగునవలపై చైనా దాడి ప్రభావం ‘బంగారు నడచిన బాట’

సెప్టెంబరు నెల భారతిలో “గంధ విమర్శలు” శీర్షిక క్రింద ‘తెలుగు నవలా సాహిత్యము’ అన్న గంధాన్ని విమర్శిస్తూ శ్రీ రామ మోహన్ గారు ఒకచోట యిలా అన్నారు. “... 1962 లో జరిగిన ఇండియాపై చైనాదాడి. 1965లో పాకిస్తాన్ ఇండియాపై యుద్ధం, 1971 లో బంగ్లాదేశ్ పై పాకిస్తాన్ పోరాటం మున్నగునవి తెలుగు నవలలపై ప్రభావాన్ని చూపలేదు. ఆయా పరిస్థితులకు కవులు ఉద్రేక పూరితులై కవితలు నృసింపారు.”

1965, 1971 వాటి విషయాలు ఏమోగానీ, 1962 లోని ఇండియాపై చైనాదాడి ఇతివృత్తంగా, ఆనాటి రాజకీయ వాతావరణాన్ని యథాతథంగా చిత్రిస్తూ, నవలాప్రక్రియ మొక్క

బోకుండా, సాహిత్య గౌరవం దెబ్బతినకుండా, ఎంతో పజ్జా పాఠ వాలతో వాయబడిన ఒక ప్రశస్త నవల ప్రముఖ సాహిత్య పరిశీలకులైన శ్రీ రామమోహన్ గారి దృష్టికి ఎందుకు రాకపోయిందో చింతగావుంది. శ్రీ టెలుగుకొలను సదానంద వాసివ ఆ నవల “బంగారునడచినబాట” అనేపేరుతో ఆంధ్రప్రదేశ్ వార ప్రతికలో 1964 లో భారావాహికంగా ప్రచురింపబడింది అటు తరువాత పుస్తకరూపంలో వెలువడి. తెలుగులో ఉత్తమ గ్రంథంగా కేంద్ర ప్రభుత్వవారి వేయిరూపాయల బహుమతిని పొందినదీకూడా. బాలాకోసం వాయబడిన ఉత్తమ పుస్తకాలకు నిర్దేశించిన ఈ బహుమతి ఒక సాహిత్య గంధానికి రావడం అరుదైన విషయం. బహుమతి పొందినంత మాత్రాన ఒక పుస్తకము ఉత్తమమైనదిగా పుంజుకుందనికాదు నా ఉద్దేశం

చైనా దురాక్రమణ తెలుగు నవలలపై సత్యాన్ని చూపలేదనడం సబబుగాదు. చైనా దాడిని అలంబనంగా చేపట్టిన మరెవరినవల లేవనా వెలువడి యుండకపోవచ్చుకాక, అలా వెలువడిన ఒకే ఒక నవల మాత్రం (సిల్లె నవల అయితే సత్యమే?) పెద్దల నవల అనుకొన్నా దాని నైశిష్ట్యానికి లోపందాదు.) ‘బంగారునడచినబాట’ అపుడుంది దీనిపైన వున్నది పూర్తిగా చైనా దురాక్రమణ పభావమే మన వైదేశిక విధానం, అసాంస్యికతల శాంతి కాముకత్వం, పంచశీల, చైనా దురాక్రమణ, పాకిస్తాన్ కుటలత్వం, టిబెట్ దైన్యస్థితి సూటిగా కాకుండా చాటుగా, పాతలుగా సాణం పోసుకున్న ఈ నవల పన్న కథాకలితార్థ యుక్తితో, సునిశిత న్యంగ్య వైభవంతో, నీతి సబోధాత్మకమై. సరళ సుందర శిల్పాన్ని సంతరించు కొన్నది. ఆరోజుల్లో చైనాను నిరసిస్తూ, భారత్ ను సమర్థిస్తూ వెలువడిన కొన్ని యితర రచనలవలె కేవల ప్రచారాత్మకమైనదిగాకాక, ఈనవల అలంకార సామ్యమైన సాహిత్య గ్రంథంగా మాత్రమే దర్శనమిచ్చింది పరిమాణంలో చిన్నదే అయినా సర్వదేశాలకు, సర్వ భాషలకు, సర్వకాలాలకు ఆదరణార్హమైనది, తెలుగు జాతి గర్వించదగినదీ అయిన ఈ నవలకు సరియైన గుర్తింపు రాకపోవడం తెలుగు సాహిత్యపు దురదృష్టం. టెలుగువారి దురదృష్టాలు ఆంధ్ర భాంతిక క్రొత్త వేమికాపు టెలుగువారి నవల సద్వి

మర్యాదలైన శ్రీ రామమోహన్ గారి దృష్టికి రాకపోవడం కోగనియమే !

— శ్రీ బి శ్రీనివాసులు రెడ్డి.

బాలవ్యాకరణము - త్రిలింగలక్షణశేషము

1975 ఏప్రిల్ ‘చారిత్ర’లో శ్రీ గంగల్ల గురు వసాదరావుగారు “బాలవ్యాకరణము - త్రిలింగలక్షణశేషము” అను శీర్షికలో నాక వ్యాసమునకు బకటించిరి శ్రీ పాతకోట గాధాకృష్ణమూర్తిగారు జూన్ సంచిక ‘కలగూరగంప’ శీర్షికలో శ్రీ పసాదరావుగారి వ్యాసమును విమర్శించుటయు, దానికి వారు సెప్పించు సంచికలో సమాధానము నొసగుటయు జరిగినది

శ్రీ పసాదరావుగారు తమ వ్యాసోద్దేశమును నిట్లు పేర్కొనిరి. “సూరికిఁ దెలిసిన సత్యములను త్రిలింగలక్షణ శేషమున నున్నది సూరి రచించిన విషయములు నందలి కొన్ని వివరణ వాక్యములను సూక్ష్మముగఁ బరిశీలించినచో సీతారామాచార్యులుగారు గురువులకెల్ల బుణ్యపడిరో న్నటికప్పుడు ఆ సత్యములను నెలియ జేయుటయే నా నెకల్యము సీతారామాచార్యుల వారి సూత్రముఁ జూచి ఆ లక్షణములు చిన్నది సూరికి తెలియునని బుజ్జిపుడేయుదును” ఈ పదాలకానుసారముగ వారు ఏడు స్తలములను సూక్ష్మముగఁ జూచిరి తరువాత “అనేక కర్తృక క్షయక నమిష కర్త లింగవచనంబు గును” అను నాచార్యులవారి సూత్రమును గ్రహించి ‘ఆచార్యులుగారు చెప్పిన లక్షణము నిశ్చయి గాదనియు, దానిలో మార్పులు సంభవించును దోచుచున్నది’ అని వ్యాసమును ముగించిరి. దీనింబడికంప శ్రీ పసాదరావుగారి వ్యాసోద్దేశము తాము పేర్కొన్నదేగాక, ఆచార్యులవారి దోషముల నిరూపించుటయును గూడ నని తోచుచున్నది

చిన్నియసూరికిఁదెలియని లక్షణములను నేను చెప్పుచుంటినని త్రిలింగ లక్షణ శేషమున నాచార్యులవారిప్పుడు చెప్పరేదు సూరి బాలవ్యాకరణమునఁ దెచ్చిక విడిచిన లక్షణములను వారు చెప్పిరి. “త్రిలింగ లక్షణ శేషము” అను పేరుగలలోగల యోజ్యము విడియోదా! అచార్యులవారు చెప్పిన లక్షణములు సూరిగారికి తెలియ నని యైన వారెవరు? అట్లెవ్వరైన సూరూరురా! ఐనను విషయమును విశేష పంచటయే పసాదరావుగారి లక్ష్యమని యూహించిన మఱి వ్యాసోత్తమున ఆచార్యులవారి దోషమునుఁజూపుట యెందులకు?

ఇది యంతయు బిగికినే వ్యాకర్త యాశయాము ఆచార్యులవారిని
దుశ్చరణలుటయే యున్న గుచున్నది ఈ యభిప్రాయము
వారి వ్యాసమందంతలను జీభూతవ్యంగ్యమగుచున్నది.

మఱియు శ్రీ పసాదరావుగారు మాపిన సాక్ష్యములలో
నొకటిరెండు సవరణలు నాకుదోచుచున్నవి.

1. సూగారు “శకటరేఫము తత్సమతద్వయములందులేదు”
అని బాల వ్యాకరణమున వాసియు నిఘంటు రచనా కాలమునాటికి
తద్వయమందును నలభ్యరేఫము కనబడుచున్నదని యంగీకరించెనని
వ్యాకర్త పేర్కొనిరి. అహోబల పండితులు తద్వయములందు శకట
రేఫము గలదని వక్కాణించియుండెనుగదా! బాలవ్యాకరణమున సూరి
గారు దానినేలకాదనిరి? మరల నిఘంటుకాలమునాటికి తమ యభి
ప్రాయమునేల చూపుకొనిరి? ఇది కమత్వము నొప్పుని విషయముగా
నున్నదే! ఈ విషయమును శ్రీ పసాదరావుగారు రాలొచ్చినరైరి
“వ్యాకరణ తత్త్వము నాకలించుకొన్న సూరి రచనా వ్యాసంగమున
చరమ స్పష్ట బాలవ్యాకరణము” అని పసాదరావుగారి వాక్యమునకు
స్వచ్ఛో వ్యాఖ్యానము కలుగునేమో!

2. పేట విషయము : పేట శబ్దము వైకృతమని ప్రాథ
వ్యాకర్త పేట శబ్దము దేశ్యమని సూరిగారు ఈ విషయమున నిరి
పురికిని నెట్టి యభిప్రాయ భేదమును లేదు. “బహుజనపల్లి వారి
సబిందుక నిర్బిందుక భేదము నేల గుర్తింపవో తెలియదయ్యె” అని
వ్యాకర్త పేర్కొనుట శోచనీయము. సబిందుక నిర్బిందుక భేద
మును గుర్తించుటచేతనే ఆచార్యులవారు (సబిందుక) పేట శబ్దము
వైకృతమని పేర్కొనుట జరిగినది సూరి రి వాక్యమును ఆచార్యుల
వారు సవరించిరి మూహించుట ప్రామాదికము.

ఇక ప్రాథ వ్యాకరణమునందలి దోషములనెత్తి చూపిన
వ్యాకర్త బాలవ్యాకరణమున గల దోషములనేల తడవరైరి? విమర్శ
మున పక్షపాత వైఖరి పరిగడు.

— శ్రీ మద్దిపట్ల సుబ్రహ్మణ్యశర్మ.

లేఖ

గంధ సమీక్ష : సందేహములు

అయ్యా.

అక్టోబరు భారత్ “శిథిలాలయ” గంధసమీక్షను చది
వాను. ఈ మధ్యనే ఈ కావ్యాన్ని చదవటం తలుస్త పడింది.

శ్రీ బులుసు వేదకటరమణయ్య గారు పై శిథిలాలయములో
చమత్కృతి లేదని ప్రాసారు సమీక్షకులు ఎప్పుడున్న కావ్యంలో వున్న
వాటిని గురించి చర్చించాలిగాని. లేనివాటిని పసాదరావు చెయ్యడం
ఎందులకు?

సిరికలు వ్రాసిన కరువు పండితులు పుచ్చించని రత్నాల
ఎన్నో ఉన్నవి కావ్యంలో. వాటిని చూపకుండా అల్పవాటి ‘తీరింగ
శబ్దాలు అసహజంగా, అనందర్యముగ వున్నవని వాశారు సమీక్షకు
నికి అసహజంగా ఉండవచ్చునేమోగాని అనందర్యంగా ఎలా వున్నవో
అర్థంకాలేదు! కేవలం సిరికలమీదనే ఆధారపడి సమీక్ష వ్రాసినట్ల
న్నది. హస్తినాపుర చరిత్రకు గత తెలుగు కైభవానికి ముడిపడి
యున్నదన్న విషయం కవిగుప్తముగా తోపియున్న విషయాన్ని ఎందు
లకు ఆరా తీయరాదు. వాటిని వదిలిపెట్టయన్నారు. శాశ్వతావధి
కాలమునాటికే కవి చెప్పిన తీరింగలకు తెలుగు భాషాభాగం విస్తరించి
యున్నట్లు చరిత్ర చెబుతున్నది గదా! ముక్కడలి నేలిన తెలుగు
శాజల భూభాగం ఆనాడు అలా ఏలా పండియుండరాదు అంధాభి
మానధికం కవి ఉద్దేశమేమిటో చివరి రెండు (కథలోన) సవ్యాలో
నెప్పబడియున్నది. కేవలం తెలుగు వారిలో సమైక్యత తావాన్ని
చాటి చెప్పే కావ్యంయిది ఆంధ్ర రాష్ట్రం 22 సం. 11 శతాబ్దము
ఇతర రాష్ట్రం దేశం లై బరీలలో మూల గుతున్న తెలుగు వాత
పతులను గురించి, మన గత చరిత్రకు మూలాధారములు గురించి
ఎవ్వరూ ఏమీ పట్టించుకున్నట్లులేదు ఇకమీదనైనను ఏయ
త్నిందితే చాల బాగుండును.

— శ్రీ పోటు వెంకట కృష్ణారెడ్డి

గ్రంథ విమర్శలు

వెలిగే మిన్నలు

[పద్యగీత వచన కవితా సంపుటి. కర్త-ప్రత్యూష; 1/8 డెస్మీ 100 పేజీలు (ప్రవేశికతో కలిపి) మో : రు. 5...50 ప్రతులు దొరికేచోటు : శ్రీ వేంకటేశ్వర బుక్ డిపో; కొత్తగూడెం; ఖమ్మజిల్లా.]

ఈ కవి ప్రత్యూష కాబట్టి పుస్తకంపేరు వెలిగే మినుల కావడం ఒక సారవంతం. ముందు చూపుతో కవితా పథాలలో ముందుకు సాగిపోయే యువకవులకు-ఏకలవ్యకు వేరు అడగని (అంగంగా అర్థంగా) దోణావార్డుగా సోమసుందర్ గారు పిరాపురంనుండే దారి చూపుతున్నారు. సోమసుందరం వండితుడు, విమర్శకుడు; తూర్పు పరమడల సాహిత్యాలు వడబోసి త్రావితేదైన అధునికాశయపూర్ణుడు. వీరి, శిష్యుడో మిత్రుడో-ప్రత్యూష కవితాన్ని ఒక ఒరపువేసి వన్నె చూసి, దానికి ప్రవేశికలో విషయపూర్ణ వ్యాఖ్యానం చేసినారు. కవితా గుణాలను గూర్చి చెప్పిన దీర్ఘచర్చ కారణ విమర్శకపూర్వకమైనది. కవిత్యం పుటు సామ్రాజ్యాని పెట్టి సామ్రాజ్యదండూ, పతనాలవల్ల కలిగిన పాదం సంస్కృతమవుతుంది-అంతమాత్రమే అంటాడు ఇది మంచి పనిలే కల్పమంచి రామలింగారెడ్డి దీనినే "నిఘంటువులు వలె వేయుట మానెను నష్టయోగాని కవితకు ప్రస్థితే" అన్నారు. కవులు కావాలనే తావతయంతో వాసేవారికి చేతివాల బాగా కుడుగుతుందంటూ, ఇది అనుకొన్న విషయాన్ని చదివిన వారికి సంస్కృతి కలిగిందలెనివారాయన గండ్ర సంగతి అంటాడు-సోమసుందర్. పరాసుకవి-వాల్మీకి "కవిహృదయం రెక్కచేవనంటిది; ఆ లోతులోకి యాదగలదు, పైన ఎత్తుగా ఎగరగలదు" అన్న రహస్యవాక్యానికి వివరణగా "మన గుండెల్ని పీటే రేవటి ఆమనుల కోసం సుషూచైతన్యాన్ని నేడే పల్లవిస్తున్నాడు" అని కవిత్వ నిర్వచనం సోపనతి కంగా చేసినాడు. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం ఇప్పుడు పేరి గాడి రాజ్యంలో (వతావర్తగ్రీయవాలం లో అన్యాలచులిచ్చి రాజైన చాకలి) కళావపూర్ణ బిరుదాన్నిగా అవి సాగవేయడాన్ని గురించి మంచి దెబ్బ కొట్టింది-యూ ప్రవేశిక. ఈ కళావపూర్ణ బిరుదం మొదట పేరిగాడి పాతను సృష్టించిన ఆ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రికిగానె

కల్పమంచివారు సృష్టించినారు. ఇప్పుడు నీటికంటే పలుచన్న సోయిందని యాయన వగవు.

ఇంతగా సోమసుందర్ గారిని గూర్చి చెప్పింది ఎందుకంటే-యిదంతా యిప్పుడు అనుశీలనానికి పాత్రీకరింపబడిన పుస్తకం వంగలే.

ఇక యీకవి, ఆయన కవితాన్ని గురించి-ప్రత్యూషగారి రచన కవితాశిల్ప కోరకాలను నిలువెలా తోడుక్కోని ఉన్నది. ఈ గుణానికి పాణం పోసినది సోయగవు తెనుగుపదాలు, సంస్కృతరీతుల వారు గంభీరత. కావాలకు తగిన బాష భార యీ కవితకు సహజా లంకారాలు. పులుముడు లేకుండా సూటిగా చెప్పినాడు. "తూర్పు కన్నె కపోల పాలికలు అరుణ రాగదంజిత మవుతున్నాయి" తూర్పు రేకలు మైలవిడిచినవి-అని మా పాటకజనం అదే సుడికారంలో ఎంతవ్యత ఉన్నదో అంతే సాబగు యీ వర్ణనలో ఉన్నది. "ఇరుల చిల్లకొన్న పున్నమ దినం" "ఎడతెగని ఇడుమల వేడి నిల్వూర్చుల" "మోడుబారిన బతుకు తరువుల గోడు" "మనుగడ నుడుటిపై ఇది కుంకుమబొట్టు" మొదలైనవి తెనుగు నుడులు. సంస్కృతపక్కి:-"మధురవక్త (స్వ) ఫలపుష్ప ప్రపూత చారుతర తరులతా నికుంజ మంజల పుణ్యనదీ నదపూర్ణ మహిత చరిత నా భరతమాత" "వారు కాంభము" "అక్కడిక్షితి జాంచలం."

ఒక ఉత్తేజల సుకుమార సాధాగ్య శ్రీచందనం గ్రంథమంతా ఆలంకరించి పోయిఉన్నది:- విరులవ్రత శిరోజులో తురిమి చెటు కన్నె; చీకటి చెటు న పూసిన చుక్కలపూవులోకి; తారకకు నింగి కడలిలో మీనాలు; హేమంతం తగణకన్యల శిరాల తురిమిన మంచు బొట విరులు; బంగారు సుమాల శిరంనిండా తురిమి విరగబడి నవ్వుతున్నాయి నును లేజిగురు జొంపాలు-మొదలైనవి.

నేటి కాలగతిని తలపోసి నిరాశోపహతుడు గాక ఆశామయ ప్రత్యూషానికి ఎదురుచూస్తున్నాడు. నేటి రాజకీయ కుష్మ వాతావరణాన్ని కడిగిపోసినాడు ఈ సిత్తికి శోకించినాడేగాని శపించడు యీ కవి. ఈ ఉబ్బలి (ఊబి) నుండి బయటబడే మార్గం గూడ చూపించగలిగి కార్యవాది అయినాడు. ఈయన స్నేహశీలి, కాబట్టే ఎందరో మిత్రుల పేర్కొన్నాడు. అందని వాటికి అగ్రులు చాచక

“వసిడిగానులై పూవులై పూసెననగ పూసినట్టి తంకెళ్ళ నేనాన సేతు” అంటాడు. “రనూణీయ ఉదయ సాయంనంద్యలు ప్రాక్ పశ్చిమ దిశాకాసారాలలో విరిసిన కల్పారాలు కావాలి” అని ఆశిస్తాడు. ఈ కవి సంకుచిత సాంతీయ గురభిమానికాదు. “సరిహద్దులులేని నమతా దర్శనంలో పాదు పాడిచే సౌజన్యం సతిబింబితం కావాలి” అనే సమబుద్ధితో కృష్ణా గోదావరి పొంగిపొరలినపుడు తూరుపు పరమడలు కరచాలనం చేస్తాయి” అని ప్రేమతో దిక్కులన్నిటిని కలుపుతున్నాడు. తూర్పు పరమడలు విప్పుడూ కలువనే కలువవు అనిన పవి సామ్రాజ్యవాది క్లెయిమ్ కిన్స్ లింగుకు (సాహిత్యానికి నోబెల్ బహుమతి పొంది, భారతదేశంలో చాలాకాలం ఉండిన బ్రిటిషు రచయిత) వివేకాన దస్యానలై నుంచి జవాబు చెప్పినాడు. దీనినే కాంగ్రెసు నాయకుడు-ఎన్. కె. పాటిల్-గోదావరి కృష్ణలు మహా రాష్ట్రాల యింటి అడుబిడ్డలు, ఆంధ్రులకు కోడండ్రు అయినారు- అని చమత్కరించివాడు.

ఈయనకు ఎత్తిపాడుపులో చేయిబాగా తిరిగి ఉన్నది. పల్లకి మోతలు, వృక్ష తాడనం దంతభంగం చూడండి. “విజ్ఞానం మతి బోయి చితిసేరుకొంటోంది” (చావుతెలివి) అని, నేట సైన్సు అభి చారహాసం ప్రారంభించిన దానికి నగన్నున్నాడు. ఇది ఆత్మనిధానక కారమైన మనభస్మానుకునికీ పుట్టిన చావుతెలివే గదా!

ఇక-తెనుగకు అభ్యుదయాల వచ్చి తప్పనే తప్పదేమో అని సిస్తున్నది. ఈ రచయితలు పండితులైనా సైరిలింగ్ తర్కలను అచ్యు కూటాల నెత్తిన నరుడను మనస్కరించకుండా ఉన్నది. కృష్ణకుక్కిష్ట; ఝంఝుకు ఝంఝు (పాడలదుప్ప చీలు కొమ్మలరంటిడి- యీ అక్షరం) శాశ్వతానికి శాశ్వతం; వస్యనికీ శశ్యం; యధార్థానికి యధార్థం మొదలైనవి.

తెనుగులో ప్రతి అన్యభాషా పదాన్ని, అనలు నోరు తిరుగక పోయినా వాయును అక్షరాలున్నవి అయినా కొందరు-కాదు చాలా మంది, ఏర్ అనుటకు ఎయిర్ అననాల?—ఈ గ్రంథంకూడ. ఇది హిందీ వారి అంటువ్యాధికామాల. సోమసుందర్ ఎపాయింట్ మెంట్ అంటారు. “వెన్నెల ప్లా సెంటా” లేక పుల్లర సెంటా?

— శ్రీ మరుపూరు కోదండరామరెడ్డి

లక్ష్మీ కరుణాలహరి

[మూలము: జగన్నాథ పండితరాయలు తెనుగుసేత : సాహిత్య విద్యాప్రవీణ, గీతాశాస్త్ర శ్రీ వి.వి.కుమార స్వామి, ఎం.ఎ.

[కొనుసైజు 11+43 పుటలు. వెల 1 రూ. పత్రులకు-బుక్ సెంటర్, మెయిన్ రోడ్, విశాఖపట్టణం.]

పండిత సార్వభౌముడు, మహాకవి అయిన జగన్నాథ పండితుడు నివిధ శాస్త్రాలలోనూ, సాహిత్యంలోనూ అనేక గ్రంథాలను రచించాడు. వాటిలో లఘుకృతు లెక్కువ. ఆ లఘు కావ్యాలలో లక్ష్మీలహరి, కరుణాలహరి అనే స్తోత్రాలు మిక్కిలి పసిద్దాలు. అవి ఎంతో రసవంతమైనవి. భక్తులను తన్మయపరచేవి.

లక్ష్మీలహరిలో నలభై శ్లోకాలున్నవి. అవి లక్ష్మీదేవిని స్తుతిస్తున్నవి. కరుణాలహరిలో అరవై శ్లోకాలున్నవి. ఇవి కృష్ణ భక్తిని వెల్లడించేవి. ఈ రెండింటిని కలిపి ఆంధ్రీకర్త ‘లక్ష్మీ కరుణాలహరి’ నామంతో దీనిని ప్రచురిస్తున్నారు.

ఈ అనువాదాన్ని గురించి సరసకవి, కవిశేఖర కే సుదర్శన వేణుగోపాల మూర్తిగారు తమ ‘ప్రస్తావన’లో “గ్రంథకర్త మనస్తత్వము ననుసరించి యనువాదము సాగుచుండును. కొందఱు స్వేచ్ఛానువాదము, మరికొందరు భావానువాదము ఇంక కొందరు భాషాధర్మాను వాదముగూడఁ జేయుచుందురు ఒక్కొక్క దానియం దొక్కొక్క రమ్యత యుండును. ఏ రకమైన అనువాదమునకైనను సిద్ధరాస్తుండు రమణీయత చేకూర్చును.

ఈ గ్రంథకర్త మూలమును శుద్ధముగా నవగాహన మొనర్చుకొని, యందలి భావమును పుక్కిటబట్టి, తెలుగునకు నడికారపు సొంపుతో రసవత్తరముగ దేగిల్లినాడు. ఈ భావాను వాదమున సితడు జమము పొందినాడు’ అని అనువాద విషయాన్ని చక్కగా వివరించారు.

రచయిత ఎం. వి. పట్టంపాది, సంస్కృత గ్రంథాలలో గట్టి పండితు లైనందుకైనా అనువాదం ‘ప్రస్తావన’ లో పుచ్చుకొని స్వేచ్ఛగా సాగింది.

ఉదాహరణకు రెండు—

మూలశ్లోకం—

ముఖాంభోజే నుండస్మిశ

మధురకాంత్యా వికరతాం

ద్విజానాం తే హిరావధి

విహిత నిరాజనరువాన్,
ఇయం జోత్సాని కాపి
సవదమృత సందోహారసా
మయోద్యధా రిద్యజ్వర
తరుణతాపం తిరయతు.

[లక్ష్మీలహరి]

అనువాదం -

'నీదు ముఖాబ్జమందుఁ గను
నియమం జిర్నగవిచ్చు దంతముతో
మేదుర హీర దీధితుల
మేలిమిదాలిచి వేల్పు బువ్వతో
వాదము లాడు స్వాదు తల
వన్నెకుఁ దెచ్చిన పండువెన్నెలలో
నాదు దరిద్రతాజ్వరవి
నాశకరంబులుగా రహించుతన్.

మూలం - కరుణాలహరి చివరిశ్లోకం -

సురసోతస్విన్యాః
పులిన మధి తిష్ఠన్మయనయోః
విధాయాంతర్ముదా
మధ సపది విద్రాప్య విషయాన్,
విధూతాంతర్ద్వాతో
మధుర మధు రాయాం చితికదా
నిమగ్నస్యాం కస్యాం
చన నవనభక్యంబుదరుచి,

అనువాదం -

ఎన్నటి కేసు గంగతలు
మెక్కి మదంతరయోగ ముద్రతో
గన్నల నిల్చి దుర్విషయ
కాండము దోలి, హృదంబుజాంతరీ
తృప్తమంబు పోన రుచి
భాదసదాంబుద రమ్యరొచిరు
ద్యస్తనమౌ నితాంతమధు
రాకృతిమగ్నునై వెలుంగుదున్.

వ్యాకరణ విద్యా పరీణ, భాషా పరీణ, వేదాంతపరీణ ఓరు
గంటి నీలకంఠ శాస్త్రిగారు దీని ప్రశస్తిని వెల్లడిస్తూ కూర్చిన
'ఆ శాసనము' దీనికి మెరుగు పెడుతున్నది.

పండితరాయల రచనలకు ఉన్న శక్తిమైన అనువాదాలలో
ఇది ఒకటి అని చెప్పవలసి ఉన్నది.

మా సీమ కవులు

[రచన : శ్రీ జానమద్ది - హనుమచ్ఛాస్త్రి, డెమ్మిపైజా
208 పుటలు. వెల రూ. 6 లు. ప్రచురణ 'మా సీమ పబ్లికేషన్స్',
17/38. వై. వి. స్ట్రీట్, కడప. ప్రతులకు ప్రచురణ కర్తలకే
వ్రాయవలెను.]

ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని వివిధ ప్రాంతాలలో ఎందరో కవులు, పండి
తులు, రచయితలు ఉన్నారు. అందులో కొందరిని గురించి కొందరికి
మాత్రమే తెలుస్తున్నది. ఆ యా ప్రాంతాలలో ఉన్నవారిని పరిచయం
చెయ్యడానికి ఒక దశాబ్దానికి ముందే జిల్లా రచయితల సంఘాలు
బయలుదేరి తమ తమ ప్రాంతాల రచయితల సంగ్రహ సర్వతలను
తెలిపే సంపుటలను సకటించడం మొదలు పెట్టాయి. అందులో మొదట
చిత్తూరు జిల్లాలో మార్గదర్శకం అయిందనుకుంటాను. జిల్లా
సంఘాలే కాకుండా ప్రాంతీయ సంఘాలున్నా నిర్వహిస్తాయి. అందులో
రాయలసీమ రచయితలను గురించి కల్లూరి-అహోబిలరావుగా రొక
గ్రంథాన్ని ప్రచురించారు. అందులో ఉన్నట్లు ఇందు రచయితల
చాయాచిత్రాలు లేవు. ఇది 'రాయలసీమ రచయితల చరిత్ర'కంటే
ముందు వెలువడిన గ్రంథం. అంతకంటే విపులమైనది.

'రాయలసీమలోని కవులు మరుగునపడిన మాణిక్య' అంటు
న్నారు. కాని, అందరూ మరుగునపడి ఉండలేదు. వాచికొనినవారు,
ధర్మవరం వారివంటి విఖ్యాతులూ ఉన్నారు. మరుగునపడిపోయినవారు
అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఉన్నారు. పరిశ్రమించి, వారిని గురించి తెలుసు
కుని లోకానికి వెల్లడి చెయ్యవలసిన అవసరం ఏంతైనా ఉంది. ఇది
ఒక్కొక్కరి అద్యేషని కాదు. అన్ని ప్రాంతాలవారూ దీనికి పూను
కోగలిగి. రచయిత తమ ప్రాంతంలో వారిని గురించి తెలుపుటకు పూను
కోవడం మిక్కిలి హర్షించదగినది.

శ్రీ హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు మొదట 'మా సీమ' అనే పక్ష పతికలో ఈ కవులను గురించి వ్యాసాలు ప్రారంభించారు. తర్వాత ఆంధ్రపక్షిక, ఆంధ్రపక్షి, తెలుగు విద్యార్థి మున్నగు పత్రికలలోనూ కొన్నిటిని పకటించారు వీటిలో మున్నగునంది కవులను గురించిన వ్యాసాలను ఈ పుస్తకరూపంగా 'మా సీమ పత్రికా సంపాదకులు ప్రకటించారు.

ఇందలి కవులు కొందరితో రచయితకు ప్రత్యక్ష సరిచయం ఉన్నది. కొందరి రచనలతోనూ తమే పరిచయం ఉన్నది హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు ఎంతో శ్రమించి ఆ యా కవులను గురించిన విషయాన్ని సేకరించి ఈ గ్రంథాన్ని రచించారు.

"ఈ వ్యాసములు ఆ యా కవులగురించికాని, వారి రచనల గురించి కాని సమగ్ర సమీక్షలుకావు. సరిచయ్యాత్మకాలు మాత్రమే!" అని చెప్పడం రచయిత వినయాన్ని వెల్లడిస్తున్నది. కమన్వెల్థయంలో పాటించబడలేదు. అయినా-కొందరు గత శతాబ్ది చివరిభాగంలో జన్మించినా, ఈ శతాబ్దిలో ఉన్నవారే కనుక అందరూ ఇరువదన శతాబ్దికి చెందినవారే అని చెప్పటం ఉచితంగానే ఉన్నది.

ఇందు గ్రహించబడిన కవులలో ముప్పదిమంది వావిలికొలను వారు, జనమంచివారు, ఆంధ్రవాటక సీతామహాలు, కోలాచలంవారు, సి. ఆర్. రెడ్డిగారు, గాడిచర్లవారు, రాళ్లపల్లివారు, దుర్భాకవారు, గడియారంవారు, వెంకటకృష్ణశర్మగారు, పుట్టపర్తివారు, కల్లూరి వారు, బెళ్లూరివారు, మద్దలపల్లివారు, సుబ్బన్న శతావధానిగారు ఉన్నారు. వీరిని గురించి కొంత కొంత తెలిసినా, వీరి సమగ్రచరిత్ర తెలిసినవారు అరుదు. మిగిలినవారిని గూర్చి చాలామందికి తెలియదు. వీరిందరినిగురించి ఇందులో విక్రువగనే చెప్పబడినది. మండల రచయితలను గురించిన సంపుటాలకంటే ఇట్టి గ్రంథాలు ప్రజానీకాన్ని ఎక్కువ ఆకర్షించగలవు.

'మా సీమకవులు' కవిత్రగ్రంథాలలో ఎన్నదగినవి. ఎంతో కరిశ్రమించి, ఓసికపట్టి దీన్ని రచించిన హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు కక్కగా ముద్రింపించి ప్రకటించిన ప్రశాశకులు అభినందనీయులు

—శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్య

TYAGOPANISHAD

(త్యాగోపనిషద్)

(గ్రంథకర్త: శ్రీ ఎన్. పురుషోత్తమన్, వెల: రు 20/

ఆంధ్రపక్షిక సంగీత నాటక అకాడమీ ప్రచురణ, కళాభవన్, సైఫాబాద్, హైదరాబాద్ 4)

ఈ గ్రంథమున శ్రీ. ఎన్. పురుషోత్తమన్ గారు శిష్యాగ్రంథ గారు రచించిన నేలకొలది సంఖ్య కృతులలో 125 కృతులకు సాహిత్యమును మాతము తెనుగు లిపిలో తెలిపి ఆ సాహిత్యములకు ఇంగ్లీషు అర్థములను వివరముగా ఇచ్చియున్నారు.

శ్రీ త్యాగయ్యగారి సంగీతజ్ఞాలు వారదాశ సంభూతులనియు లేక ఆ నాగదావతారనియే కొనియాడుదురు. శ్రీ త్యాగయ్యగారు సంగీత తియూర్తు వరుసలో ముఖ్యస్థుడైన కీర్తనంతుడు. వీరి సాహిత్యములకు ఈడుగా ఏ ఇకర వాగ్గేయకారులను విచరించలేదనియు, రచియిలేవలేదనియు కూడ నమ్మబడచున్నది. ఇతర వాగ్గేయకారులు తమ సాహిత్యములను ఉత్త బక్తిభావము గలవిగా దైవస్తుతిగాను, కొందరు వాటిలో దైవస్తల పురాణాది విషయములను కొంచెము చేర్చియు రచించియుండుట మన మెరుగుదుము

శ్రీ త్యాగయ్యగారు తమ బ్యాముననే రామదాసుల అనేక కీర్తనలను విషయ నెర్చియు గొప్ప రామభక్తులైరి. వారు అన్ని దైవములను శ్రీరామదండుని స్వరూపముగానే నుజించిరి. వారు కృతులను రచించుటకు ప్రారంభించినపుడు రామ గురువారి కీర్తన సాహిత్యముల శైలిగానే తమ సాహిత్యములను వ్రాసిరి. అట్లు తమ సాహిత్యమును రామభక్తి రసపూరితము గలవిగా రచించినదిగా వాటిలో వేదాంత, ఇతిహాస, పురాణ, లోకానుభవముల సామోలలో గలవి అనేక ధర్మరహస్యముల (= ఉపనిషద్) విశేష శ్రమల మిక్కుటముగాను చాలా వివరముగాను కనపరచియున్నారు. విషాదములన్నిటిని చక్కగా పరిశీలించి వాటికి సంబంధించిన అనే

ఉ ప యో గ క ర మ్మై న

స రి కౌ త్త గ్రం థ ము లు

వ్యవసాయము-ఫిషరీ-కోళ్ళ పెంపకం-అడవుల తోటలని
ఇంజినీరింగ్-వైద్యము-వివిధ సాంకేతిక విషయములపై
గ్రంథములుగలవు. కేటరాగుఉచిహం ఇంగ్లీషులో వాయండి

N. K PAUL & SONS.

P. B. No. 12202, Calcutta-5.

గ్రంథములలోని సంభవ నివారణములను ఎక్కడ శ్రమపడి పూర్తిగా వివరణములతోనూ శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఈ గ్రంథము వ్రాసి యున్నారు

ఈ కాలమున గాయకులు అనేకులు కృతుల సాహిత్యములలోని పదములను శుద్ధముగా ఉచ్చరింప లేనివారుగా నున్నారు కొందరు వాటి అర్థభావములను బోధిగా తెలియజేయ పాడుట చూచు చున్నాము వారు ఉత్తరక్ష్యజ్ఞులుమా తమే అనగా తమ ఇంపు శారీర మున చక్కగా కృతుల సాహిత్యములను వాటికి అనుర్విర రాగభావ ముతో పాడుదురు వారిలో అనేకులు సాహిత్యమునకు అర్థము తెలిసి యుండుట అవసరమని కూడా విచారించు కొందరు అక్కరవుండేయు సాహిత్యార్థములను నేర్చుకొనలేకున్నారు అటువంటి గాయకులకు ఈ ప్రచురణము ఎక్కు ఉపయోగపడుననుట నిశ్చయము

సంగీతజ్ఞులకును గాయకులకును కృతుల సాహిత్య పదార్థము లను, వాటి విశేషాలములను తెలుపునైన మొదలు మొదలుగా చేసిన వారు శ్రీ కె వి శ్రీనివాసయ్యంగారు తమ 1922లో “త్యాగ రాజప్పాదయము” అనే గ్రంథము మూలముగా ఈ “త్యాగరాజ్ పాదయము” మూడు భాగములుగా ఒక్కొక్క భాగములో 75 కృతు లను మొత్తము 225 కృతులనుగా నిచ్చి. అయితే గ్రంథము పూర్తిగాలేదు మరొక (నాల్గవ) భాగము వ్రాయబడకపోయినది శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఈ “త్యాగరాజప్పాదయము”లోని వివర రములకన్న ఎక్కువగా ఒక్కొక్క కృతికిని విషయములను తెలిసి యున్నారు

ఈ “త్యాగోపనిషద్” గ్రంథమున 125 కృతులు గాక ఇంకను మనకింతవరకు లభించియుండు సుమారు 700 త్యాగయ్య గారి కృతుల కన్నిటికిని టెల్లు విశదముగా విశేష పదార్థ భావ రసాంశ ములను శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఇంకను కొన్ని గ్రంథభాగముల మూలముగా శ్రమపడి వ్రాసి ప్రచురించిన గాయకులకు పూర్తిగా ఉపయోగపరుట నిశ్చయము-అనవశ్యము కూడా

గాయకుడు తాను పాడు సాహిత్యముల అర్థభావమును తెలిసి అనుభవించి పాడిన వాటికి అనుర్వియుండు రాగరస భావము ఎక్కు వగా పకాశించును శ్రీ త్యాగయ్యగారు తమ “సాగుగా మృద గ తాళి” అను శ్రీరంజన రాగమన కృతిలో ఈ విషయము చక్కగా వివరించి యున్నారు ఆ కృతి సాహిత్య అనువల్లని చివరలో “నిజ

వాక్కులతో న్యశుద్ధముతో” అని సంగీతముయొక్క రెండు అంశము లైన (1) నిజవాక్కు (= సాహిత్యశుద్ధము), (2) న్యశుద్ధము (= శ్రుతిశుద్ధమును రాగభావమును), అనగా మాత్రును ధాతును చాల ముఖ్యమైనవిగదా, మాత్రు (= సాహిత్యము) ధాతును (=రాగ భావము) అవసరించుచు, ధాతు మాత్రులోని పదరస సందర్భార్థము లను ఎక్కువగా పకాశింపజేయునట్టిదియైగాను నుండవలెను అట్లే కృతులను రచించునంతడే ఉత్తమ వాగ్గేయకారుడని లక్షణజ్ఞులు వివ రించియున్నారు

శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు (125) కృతుల సాహిత్యములను మాత్రము తెనుగు లిపిలో వ్రాసి, తక్కిన వివరములన్నింటిని కూడా తెనుగునరచి వ్రాసియుండిన గాయకులను, కృతులను నేర్చుకొను విద్యార్థులకును చాలా ఉపయోగముగ నుండియుండును వీరు అతి శ్రీఘ్రమున ఇంకొక ప్రతిని ఇంకను ఎక్కువ సంఖ్యల కృతులను గలవిగా తెలుగున ప్రచురింతురని నా ప్రార్థన

గ్రంథకర్త ఈ సాహిత్యములను శ్రీ విప్రీ అప్పారావుగారి పాఠము లని చెప్పియున్నారు మృతస్తానం శ్రీ వరసీంహభాగవతుల సాహిత్య పాఠములను శుద్ధ పఠన విధి వినిశీ ఈ రెండు పాఠములలో అనేకచోట్ల అక్షర, పదభేదములు కనబడుచున్నవి

సురటి రాగములోని “గీతార్థము” కృతిలోవచ్చు “హరి” అను పదమునకు “కపి” అని అర్థము యివ్వబడియున్నది హరివరుడ కపిశ్రేష్ఠుడు అగును అప్పుడు కపివరరూపుడు అనిన అర్థమేమి “కపిశ్రేష్ఠరూపుడగును” గదా హరి అనగా సింహముని యొ అర్థముకూడ నున్నది ఆ అర్థమునకు సరిగా “హరివరరూపుడు” అనిన సింహేంద్రునివంటి రూపము గలవాడని గదా అర్థముగను హరియన మహావిష్ణువు విష్ణురూపుడనియు గ్రహింపదగును వాని త్మజుడన్న తర్వాత కపియనుట పునరుక్తి దోషముకాదా?

ఈ గ్రంథమునకు “త్యాగోపనిషద్” అని పేరివ్రబ యున్నది 1935లో వాలాజాపేట శ్రీ కె కె రామస్వామి భా వతర్ వారు ‘శ్రీ త్యాగబ్రహ్మోపనిషద్’ (మొదటి భాగము) ఆ ఒక గ్రంథము ప్రచురించిరి ఆ గ్రంథమున శ్రీ త్యాగబ్రహ్మోపని హరి చరిత్ర సంగ్రహమును, తమ పెద్దతైన వాలాజాపేట వేంక రమణ భాగవతులు, కృష్ణస్వామి భాగవతులను మరి ఇతరుల చ త్రములను కొంచెము వ్రాసి గ్రంథము చివరలో 7 శ్రీ త్యాగయ్యగ

కృతును వాటి స్వరూపేషునతోనహంబిచ్చియున్నారు శ్రీత్యాగయ్య గారి పేరు, సంతకముకూడా, “త్యాగరాజ బహ్మము” అని గదా. వారి కటుంబము వారందరును బ్రహ్మములే. గిరిరాజ బ్రహ్మము రామ బ్రహ్మము, ఇల్లు. కనుక ఈ గంధమునకు “త్యాగరాజ బహ్మోపనిషద్” అని పేరివ్వబడియుండిన ఇంకను పొందికగా, నుండునని నా అభిప్రాయము.

మధ్యాది తాళమున అనేక కృతులున్నవి వాటిని కూడా దేశాది తాళముని వ్రాసి యున్నారు. ఈ భేదము ఎట్లు వచ్చినది. గంధమున తప్పొప్పుల పట్టిక ఇచ్చి యుండుటవరదయే అయితే గంధకర్త తానే బ్రహ్మకొనియుండు గంధమున ఇంగ్లీషున నెక్కు (spelling) తప్పులు ఏ ఒక విధిని తిసుకరించక కనబడుచున్నవి. మరొక వచురణలో వైనను ఈ spelling తప్పులనుకూడా నవరించి యిత్తురని నమ్మెద గంధమున ఇంగ్లీషు భాషలో వ్రాసియిచ్చి యుండు వాటిని సంతయు తెనుగు పరచి మరొక గంధమైనను వ్రాసి వ్రచు రించిన గాయకులకును, నిద్యార్థులకును, సంగీతజ్ఞులకును చాలా ఉపయోగపడునని విశ్వయముగా చెప్పవచ్చును.

ముద్రించుటలో సేరా అంటుని పుటల చాకలపు అచ్చాసీను వారి అక్షరద్వ కాబోలు. పుటల నడుమ పుట సంఖ్యయేతప్ప పేజీ పాడ్డింగులేదు ఉండిన బాగుండును.

మొత్తము ద చాలామందికి ఈ గంధము తెలిసికొనుటలో చాలా ఉపయోగపడుననుటకు సందేహములేదు.

— శ్రీ సరస్వతి రామకృష్ణయ్య

అరవిందుని కవిత

(శ్రీ జి వి ఆర్ కృష్ణారావు పత్రులకు రచయిత 4-7-167. ఇస్మియాబజార్. పైదరాబాదు 500027. మూల్యము 6 రూ. లు).

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య ఎకాడమీవారు ‘అరవింద కవిత’ అనే శీర్షికపై నిర్వహించిన పోటీలో బహుమతి న దిన గంధమిది దాదాపు ఓడంకుల అరవింద కవిరామాధుర్యాన్ని స్థానీపుతాకంగా రచయిత మనకి 140 పుటల గంధంలో పరిచయం చేశారు. అర

విందులు దివ్యయోగి. కాబట్టే ఆయన సత్యక్షరమూ కేవల కవిత కాక అతిమానస సాధనలో ఒక భాగంగా సాగిన కర్మయోగ ఫలంగా మనం భావించాలి.

అరవిందులు 1890 పాఠంలో Songs to Mysrtilla అనే తొలికవితను వెలువరించారు. వాటినుండి “సావిత్రి” రచనవరకు వినో ఖండికలూ, శుకావ్యాలూ బృహద్గంధాలూ వచ్చాయి. వాటి నన్నిటినీ క్రమ పద్ధతి శ్రీ కృష్ణారావు మనకు పరిచయం చేశారు. ఇందులో మొత్తం విమిది న్యాయాతి ఉన్నాయి మొదట అర విందుని జీవితం పరిచయంచేసి తర్వాత రచనలను విశ్లేషిస్తూ అంగ్ల ఖండికలను తెలుగు అనువాదాలు ఇస్తూ వెళ్లారు ఇంత సమగ్రంగా అరవిందుని కవితను మనకు పరిచయంచేసిన తొలి తెలుగు గంధం ఇదేనని చెప్పడానికి నిమి సందేహం లేదు.

అరవిందుని కవితకు అతిమానస సిద్ధాంతం మూలాధారం. మహాపురుషావిర్భావం ఫలశ్రుతి “సావిత్రి” సారాంశం ఇదే. ఈ ధృష్టితోనే మహర్షి ఊర్వశి పురూరవుల ప్రేమకరుడు — ప్రమద్ధరల వృత్తాంతానికి వ్యాఖ్యానం చెప్పారు. మార్కండేయుని మీదా ధ్యానముద్రాంకితుడైన శివునిమీదా వారు చెప్పిన ఖండికలలోని ఆధ్యాత్మిక తాత్పర్యం ఇదే! మృత్యువుపై యుగయుగలుగా మానవుడు జరిపే పోరాటం విజయం పొందుతుందనీ, అమర ప్రేమతో మానవకు ‘మృత్యుంజయు’ డవుతున్నాడనీ, సృష్టికి సార్థక్యమూ, సాఫల్యమూ ఈ మృత్యుంజయత్వంలోనే వుందనీ అరవిందులు అన్నారు. శ్రీ కృష్ణారావు ఈ పథానాంశం ఎక్కువగా నొక్కి చెప్పవలసి వుంది!! అంతేకాక అరవిందుడు భౌతిక పరంచంతువుమైనదిగా భావించలేదు “పదార్థం నిగూఢమైన ఆత్మతేజము ప్రకటించుచు” అనేది అరవింద సిద్ధాంతం. ఇది తర్వాత సత ప్రకటలు చెప్పిన వేదాంత దర్శనాన్నే సమూలంగా మార్చి వేంది అరవిందుడు పూర్ణయోగి శంకరనివలె మిద్యాది కాదు ఈ విషయం కృష్ణారావుగారు స్పష్టంగా చెబితే బాగుండేది. మొట్టమొదటి పుటలోని మొదటి మూడు నాలుగు పంక్తులలో కృష్ణారావుగారు భౌతిక పరంచమనెడి జలాశయమున వర్షితులై .. దానియందే ప్రస్థితులై దానిసంబంధ ముట్టుక జీవించిన అరవిందం

అరవిందులు అన్నారు. అరవిందుడు పదార్థంనుండే పరమార్థం వికసిస్తుందని పదార్థం పుష్టి భూమిక అని అన్నారు. అంటే పదార్థాన్ని అంటక ముట్టక జీవించమని మహర్షి చెప్పలేదు పదార్థం, పరమార్థం ఒకే నాణెమును రెండు ముఖాలని అరవిందుల భావం. శ్రీ కృష్ణారావు అరవింద యోగాన్ని ఐదవ అధ్యాయంలో వివరించారు. ఆయితే (Tiger and the Deer) 'మార్కండేయ' (The Hero and the Nymph) (Love and Death) వంటి ఖండికల వ్యాఖ్యానంలో దీనిని వివరించవలసివుంది. ఖండిక ఇచ్చి అందలి చందస్సునూ, శబ్దాలంకారాలనుగూర్చి చెప్పడం అవసరమే కాని అరవిందుల ప్రత్యేక దర్శనం ఆ ఖండికలో ఏలా ప్రతిబింబించిందో 'పద్య విమర్శ' లో బాగా విపులీకరించడం అవసరం. శబ్దం కావ్య శరీరం. అలంకారాలు, వస్త్రాద్యలంకారాలు. మనో పురుష

సిద్ధాంతం అరవిందుని కావ్యాత్మక. శరీరంకన్నా ఆత్మకే మనం ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి కదా!!

శ్రీ కృష్ణారావు విద్వాంసులు. సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల భాషలలో నిష్ణాతులు. తెలుగులో లోగడ ఏవరూ చేయని 'అరవింద కవితా పరిశీలన' వీరు చక్కగా చేశారు. ఇందుకు వారికి తెలుగువారు ఋణపడివుంటారు. అరవింద కవితలకు వారు యథామూలకమైన అనువాదాలుకూడా ఇచ్చారు. శబ్దానికి శబ్దం అనువాదం చేయడంతో మూలానికి ఇది చాలా సాన్నిహిత్యంగావుంది స్వకపోల కల్పితభావాను నాదాలకన్నా కృష్ణారావుగారి భాషానువాదమే ఒక రకంగా మిన్న విందుకంటే అరవిందుడే మనకిక్కడ కన్నడతాడు కదా!!

— “ శివప్రసాద్ . ”

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్

75 సంవత్సరాల పైగా గృహోపధములు తయారుచేస్తున్నవారు!

- అమృతాంజనం బాధానివారిణి తలనొప్పి, ఊళ్ళనొప్పులు, వెనుకులు, జలుబు, దగ్గు, కండరాల నొప్పులకు.
- అమృతాంజన్ గ్రైప్ మిక్చర్ పసిడిగ్ల అజీర్ణానికి, పట్టు వచ్చేటప్పుడు కలిగే బాధలకు
- అమృతాంజన్ డెర్మల్ ఆయింట్ మెంట్ కామర, శిబ, గడ్డి వగైరాలకు.

- అమృతాంజన్ ఇన్ హేలర్ జలుబుచేసి ముక్కుదిబ్బడ, తుమ్ములు వగైరాలకు.
- అనోలియమ్-కోల్డ్ రిఫ్ దగ్గు జలుబులను పారద్రోలే అమోఘమైన ఒక కొత్త శక్తి.
- కాలోఫెన్ -బాధానివారిణి మాత్రలు తలనొప్పి, ప్లా, ఊళ్ళ నొప్పులకు

... ఇండియాలోను,
ఇతర దేశాలలోను
పేరు పొందినవి.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
మద్రాసు-4

